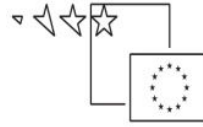

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA ŠOLSTVO IN ŠPORT

Naložba v vašo prihodnost
OPERACIJO DELNO FINANCIRA EVROPSKA UNIJA
Evropski socialni sklad

PRAVO V ZAVAROVALNIŠTVU

DEJAN SRŠE

Višješolski strokovni program: Ekonomist
Učbenik: Pravo v zavarovalništvu
Gradivo za 2. letnik

Avtor:

mag. Dejan Srše, univ. dipl. prav.
B&B IZOBRAŽEVANJE IN USPOSABLJANJE D.O.O
Višja strokovna šola

Strokovni recenzent:

dr. Tristan Šker, univ. dipl. inž. tehnol. prom.

Lektorica:

Ana Peklenik, prof. slov.

CIP

Izdajatelj: Konzorcij višjih strokovnih šol za izvedbo projekta IMPLETUM
Založnik: Zavod IRC, Ljubljana.
Ljubljana, 2010

© Avtorske pravice ima Ministrstvo za šolstvo in šport Republike Slovenije.

Gradivo je sofinancirano iz sredstev projekta Impletum 'Uvajanje novih izobraževalnih programov na področju višjega strokovnega izobraževanja v obdobju 2008–11'.

Projekt oz. operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za šolstvo in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007–2013, razvojne prioritete 'Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja' in prednostne usmeritve 'Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja'.

Vsebina tega dokumenta v nobenem primeru ne odraža mnenja Evropske unije. Odgovornost za vsebino dokumenta nosi avtor.

KAZALO

1	OSNOVE OBLIGACIJSKEGA PRAVA	4
1.1	NAČELA OBLIGACIJSKEGA PRAVA	5
1.1.1	Načelo prostega urejanja razmerij.....	5
1.1.2	Načelo dispozitivnosti zakonskih določb.....	5
1.1.3	Načelo enakosti strank.....	5
1.1.4	Načelo vestnosti in poštenja.....	5
1.1.5	Prepoved zlorabe pravic.....	6
1.1.6	Načelo enakovrednosti dajatev	6
1.1.7	Načelo odgovornosti za škodo.....	6
1.1.8	Načelo dolžnosti izpolnitve obveznosti	6
1.1.9	Načelo mirnega reševanja sporov	6
1.2	NASTANEK OBVEZNOSTI S POGODBO	7
1.2.1	Sklenitev pogodbe.....	7
1.2.2	Oblika pogodbe.....	7
1.2.3	Čas in kraj sklenitve pogodbe	8
1.2.4	Ponudba	8
1.2.5	Sprejem ponudbe	9
1.2.6	Sposobnost za sklenitev pogodbe	9
2	UVOD V ZAVAROVALNO PRAVO	11
2.1	POJEM IN DEFINICIJA ZAVAROVANJA	11
2.2	ZAVAROVALNO PRAVO IN PRAVNI VIRI.....	12
2.2.1	Javno zavarovalno pravo.....	13
2.2.2	Zasebno zavarovalno pravo	13
2.3	VRSTE ZAVAROVANJ	14
3	ZAVAROVALNA POGODBA.....	17
3.1	TEMELJNE ZNAČILNOSTI ZAVAROVALNE POGODBE.....	17
3.1.1	Ius cogens	17
3.1.2	Aleatornost.....	17
3.1.3	Adhezijska pogodba.....	19
3.1.4	Načelo prepovedi obogatitve	20
3.2	OPREDELITEV ZAVAROVALNE POGODBE	20
3.3	STRANKE ZAVAROVALNE POGODBE.....	22
3.3.1	Pogodbeni stranki	22
3.3.2	Druge osebe	23
3.4	ZAVAROVALNI PRIMER	25
3.4.1	Riziko in zavarovalni primer	25
3.4.2	Pojem »zavarovalni primer« v zavarovalnem pravu.....	26
3.4.3	Dokazovanje nastanka zavarovalnega primera	27
3.5	ZAVAROVALNO KRITJE	28
3.5.1	Splošni in posebni zavarovalni pogoji	28
3.5.2	Krajevna veljava zavarovalnega kritja.....	28
3.5.3	Časovna veljava zavarovalnega kritja.....	29
3.6	KRIVDA IN ZAVAROVALNI PRIMER	32
3.6.1	Povzročitev z namenom.....	33
3.6.2	Povzročitev z malomarnostjo.....	33
3.6.3	Povzročitev s strani tretje osebe (možnost subrogacije)	35
3.7	MEDSEBOJNE DAJATVE IZ ZAVAROVALNE POGODBE.....	36
3.7.1	Premija.....	36
3.7.2	Zavarovalnina in zavarovalna vsota.....	38
3.8	ZAVAROVALNA POLICA	39
3.9	SKLENITEV ZAVAROVALNE POGODBE	41
3.10	PRAVICE IN OBVEZNOSTI POGODBENIH STRANK	43
3.10.1	Obveznosti zavarovalca	43
3.10.2	Obveznosti zavarovalnice	47
3.11	TRAJANJE ZAVAROVALNE POGODBE.....	49
3.11.1	Tipi zavarovalnih pogodb glede na trajanje.....	49
3.11.2	Prenehanje zavarovalne pogodbe.....	50
3.12	ZASTARANJE PRI ZAVAROVALNI POGODBI.....	51
3.13	POZAVAROVANJE.....	52

4	OPRAVLJANJE DEJAVNOSTI ZAVAROVALNEGA ZASTOPANJA IN POSREDOVANJA	56
4.1	ZAVAROVALNI ZASTOPNIK	57
4.1.1	Vrste zavarovalnih zastopnikov	57
4.1.2	Temeljne naloge, pravice in dolžnosti zavarovalnega zastopnika	57
4.1.3	Pooblastila zavarovalnega zastopnika	60
4.2	ZAVAROVALNI POSREDNIK	60
4.2.1	Temeljne naloge, pravice in dolžnosti zavarovalnega posrednika	61
4.3	ZAVAROVALNA ZASTOPNIŠKA IN ZAVAROVALNA POSREDNIŠKA DRUŽBA	62
4.4	BANKE IN DRUGE OSEBE	63
4.5	POGOJI ZA OPRAVLJANJE ZAVAROVALNEGA ZASTOPANJA OZIROMA POSREDOVANJA	64
4.5.1	Dovoljenje za opravljanje poslov zavarovalnega zastopanja oziroma posredovanja	64
4.5.2	Dovoljenje za opravljanje dejavnosti zavarovalnega zastopanja oziroma posredovanja	65
5	OPRAVLJANJE ZAVAROVALNIH POSLOV	67
5.1	OSEBE, KI LAHKO OPRAVLJAJO ZAVAROVALNE POSLE	67
5.2	ZAVAROVALNA DELNIŠKA DRUŽBA	68
5.2.1	Organi zavarovalne delniške družbe	69
5.2.2	Dolžnosti članov uprave zavarovalne delniške družbe	69
5.2.3	Dolžnosti članov nadzornega sveta	69
5.3	DRUŽBA ZA VZAJEMNO ZAVAROVANJE	70
5.4	POSLOVANJE ZAVAROVALNIC IZ TUJINE	70
5.5	OBVLADOVANJE TVEGANJ	71
5.5.1	Kapitalska ustreznost	71
5.5.2	Zavarovalno-tehnične rezervacije	71
5.5.3	Kritno premoženje, kritni sklad in posebna pravila glede naložb	72
5.6	SLOVENSKO ZAVAROVALNO ZDRUŽENJE	73
6	NOTRANJI IN ZUNANJI NADZOR ZAVAROVALNIC	75
6.1	NADZOR NAD ZAVAROVALNICAMI	75
6.2	NOTRANJA REVIZIJA	75
6.3	ZUNANJI NADZOR	76
6.4	AGENCIJA ZA ZAVAROVALNI NADZOR	77
6.4.1	Naloge in pristojnosti AZN	77
7	VARSTVO KONKURENCE	80
7.1	KONKURENČNO PRAVO	81
7.2	PREPOVED OMEJEVALNIH RAVNANJ	81
7.2.1	Prepoved omejevalnih sporazumov	81
7.2.2	Prepoved zlorabe prevladujočega položaja	82
7.3	PREPOVED KONCENTRACIJE PODJETIJ	83
7.4	PREPOVED NELOJALNIH DEJANJ	84
7.5	NADZOR NAD KONKURENCO	85
8	VARSTVO POTROŠNIKOV	88
8.1	POTROŠNIŠKO PRAVO	88
8.2	PRAVNO VARSTVO POTROŠNIKOV	89
8.2.1	Oglaševanje blaga in storitev	90
8.2.2	Zavarovalni pogoji	91
8.2.3	Opravljanje storitev	92
8.2.4	Prodaja zavarovalnih storitev pod enakimi pogoji	92
8.2.5	Zavarovalne pogodbe, sklenjene na daljavo	92
8.2.6	Prodaja zavarovalnih storitev na obroke	94
8.3	NOSILCI VARSTVA POTROŠNIKOV	95
8.4	ZBIRANJE IN VAROVANJE OSEBNIH PODATKOV	96
9	REŠEVANJE SPOROV IZ ZAVAROVALNIH RAZMERIC	99
9.1	SHEMA IZVENSODNEGA REŠEVANJA SPOROV	99
9.1.1	Interni pritožbeni postopek	100
9.1.2	Varuh pravic s področja zavarovalništva	100
9.1.3	Arbitražno reševanje sporov	101
9.1.4	Razsodišče pri SZZ	101
9.1.5	Mediacijsko reševanje sporov	102
9.1.6	Sodno reševanje sporov	103
10	LITERATURA IN VIRI	105

Predgovor

Učbenik Pravo v zavarovalništvu je namenjen študentom višjih strokovnih šol v programu Ekonomist, ki izberejo Pravo v zavarovalništvu kot enega od predmetov v modulu.

Pravo v zavarovalništvu oziroma zavarovalno pravo je zanimiva znanost, ki nas seznanja s »pravili igre«, ki veljajo med osebami, ki se na podlagi sklenjene zavarovalne pogodbe znajdejo v zavarovalnem razmerju in ki veljajo za tiste, ki se odločijo za izvajanje svoje dejavnosti na področju zavarovalništva. Poznavanje pravil zavarovalnega prava omogoča boljše razumevanje predpostavk zavarovalne zaščite, njenega ponujanja in delovanja ter nam s tem koristi tudi v zasebnem življenju, ko z zavarovalnicami sklepamo zavarovalne pogodbe.

Gradivo je razdeljeno na dva zaokrožena vsebinska sklopa, razčlenjena na devet poglavij. Prvi sklop se nanaša na pravila, ki urejajo razmerja med posamezniki, nastopajočimi v zavarovalnem razmerju (Obligacijsko pravo, Uvod v zavarovalno pravo, Zavarovalna pogodba), drugi sklop pa študenta seznanja s pravili, veljavnimi za osebe, ki se s svojo dejavnostjo ukvarjajo na področju zavarovalništva (Opravljanje dejavnosti zavarovalnega zastopanja oziroma posredovanja, Opravljanje zavarovalnih poslov, Notranji in zunanji nadzor zavarovalnic, Varstvo konkurence, Varstvo potrošnikov in Reševanje sporov iz zavarovalnih razmerij).

Vsak vsebinski sklop se začne s kratkim uvodom in nadaljuje s temeljnimi vsebinami, dopolnjenimi s praktičnimi primeri, ki usmerjajo študenta k razmišljanju in povezovanju vsebine s prakso. Na koncu vsakega sklopa je povzete, ki omogoča hiter pregled celotne vsebine poglavja, sledijo vprašanja za ponovitev in nadaljnji razmislek.

Študentom želim prijetno delo z učbenikom ter koristno uporabo znanja v praksi, tistim, ki se bodo odločili za nadaljevanje svoje kariere v zavarovalništvu, pa veliko uspeha pri delu na tem zanimivem in strokovno zahtevnem področju.

Dejan Srše

1 OSNOVE OBLIGACIJSKEGA PRAVA

V prvem poglavju bomo spoznali osnove obligacijskega prava, in sicer s pomočjo pregleda splošnih načel, ki opredeljujejo osnovna izhodišča pravnih razmerij med posamezniki. Posledice obligacijskega razmerja so pravice in obveznosti posameznikov. Spoznali bomo tudi, kako lahko pravice in obveznosti nastanejo s sklenitvijo pogodbe. Poznavanje osnov obligacijskega prava je pomembno tudi za razumevanje same zavarovalne pogodbe.

Obligacijsko pravo je panoga civilnega prava. Ureja pravna razmerja, ki vzpostavljajo pravice in obveznosti za pravno ali fizično osebo.

Obveznost – obligacija je pravna zaveza ene stranke (dolžnika) drugi stranki (upniku), da ji nekaj da, zanjo nekaj stori oz. opusti ali dopusti kako dajanje (vsebina obveznosti). Upnik je upravičen zahtevati izpolnitev te obveznosti. Obveznost je iztožljiva, kar pomeni, da je njeno prisilno izvršitev mogoče doseči pred sodiščem. Obveznost je zapadla, ko je moč zahtevati izpolnitev po vsebini obligacije.

Obveznost lahko nastane s pogodbo, ki jo skleneta upnik in dolžnik (**pogodbena obveznost**), lahko pa obveznost nastane tudi na podlagi samega zakona (npr. **odškodninska obveznost** v primeru povzročitve škode).

V nadaljevanju se bomo posvetili predvsem osnovam *pogodbenih obveznosti*, ki kot take veljajo tudi pri nastanku obveznosti na podlagi sklenjene zavarovalne pogodbe.

Obligacijsko pravo je del zasebnega prava, kar pomeni, da gre za urejanje razmerij, ki jih udeleženci urejajo sami med seboj (brez vmešavanja države). Razmerja obligacijskega prava v Republiki Sloveniji so urejena v *Obligacijskem zakoniku*, krajše označenem s kratico »OZ«.

Primer obligacijskega razmerja:

S sklenitvijo kupoprodajne pogodbe se Janez kot kupec zaveže plačati kupnino Tonetu kot prodajalcu avtomobila, Tone pa se s to pogodbo zaveže, da bo proti plačilu kupnine svojo avtomobil izročil Janezu in mu s tem prepustil v last svoj avtomobil. Pravica Toneta je dolžnost Janeza in obratno. Vzajemni dajatvi sta kupnina in stvar – avtomobil.

Iz zgornjega primera so razvidni tudi osnovni elementi obligacijskega razmerja, in sicer:

- **stranke razmerja** (kupec in prodajalec);
- **pravice in dolžnosti strank** (kupnina, izročitev avtomobila);
- **pravni naslov** (kupoprodajna pogodba).

1.1 NAČELA OBLIGACIJSKEGA PRAVA

Obligacijsko pravo temelji na načelih, ki opredeljujejo izhodišča obnašanja posameznikov, ki se znajdejo v takšnih medsebojnih pravnih razmerjih. Takšna temeljna načela so:

1.1.1 Načelo prostega urejanja razmerij

Udeleženci prosto urejajo obligacijska razmerja, ne smejo pa jih urejati v nasprotju z ustavo, s prisilnimi predpisi ali z moralnimi načeli. Prosto oziroma avtonomno urejanje obligacijskih razmerij pomeni, da se zainteresirani subjekti svobodno odločajo, ali bodo sklenili, s kom bodo sklenili in s kakšno vsebino bodo sklenili določeno pogodbeno razmerje (pravni posel).

1.1.2 Načelo dispozitivnosti zakonskih določb

Udeleženci lahko uredijo svoje obligacijsko razmerje tudi drugače, kot je to določeno z Obligacijskim zakonikom. Izjeme predstavljajo primeri, ko OZ določa posamezna pravila na prisilen način (t. i. kogentna pravila), če je obveznost sklepanja posameznih pogodb določena z zakonom ali če je posamezna omejitev določena v korist drugih načel obligacijskega prava.

OZ največkrat določa minimalno vsebino pravnega posla ali našteva njegove možne elemente, take norme pa obstajajo zlasti na področjih, kjer se predpostavlja, da bodo zainteresirane osebe samostojno najbolje rešile želeno razmerje. Taki primeri so najpogostejši na področju premoženjskih razmerij.

1.1.3 Načelo enakosti strank

Udeleženci v obligacijskem razmerju so enakopravni. Načelo se nanaša na njihovo pravno enakopravnost. V skladu z načelom OZ predvideva posamezne zaščite »šibkejšim« udeležencem pri pravnih poslih, npr. v primerih *oderuških poslov*, poslov, sklenjenih pod vplivom grožnje ali sile ter v primerih sklepanja pravnih poslov na podlagi *splošnih pogodbenih določil*.

1.1.4 Načelo vestnosti in poštenja

Pri sklepanju obligacijskih razmerij in pri izvrševanju pravic in izpolnjevanju obveznosti iz teh razmerij morajo udeleženci spoštovati načelo vestnosti in poštenja. Prav tako je v pravnem prometu potrebno ravnati v skladu z dobrimi poslovnimi običaji. To načelo je pravzaprav generalna klavzula, ki velja za vsa pravna razmerja. Kršitev tega načela predstavlja zlorabo položaja, nedovoljeno izvajanje prava, kršitev varovanega interesa, nesorazmerno poseganje v interese drugega ipd. Iz tega načela izvirajo določene dolžnosti, ki nastanejo že med pogajanjem za sklenitev pogodbe in trajajo vse do njene izpolnitve in prenehanja. To so dolžnosti pogodbenih strank, da druga do druge ravnajo lojalno, da se vzajemno obveščajo o vseh dogodkih in dejstvih, ki so zanje pomembna, da se vzajemno varujejo, si pomagajo in sodelujejo pri izpolnjevanju pogodbenih obveznosti.

1.1.5 Prepoved zlorabe pravic

Pravice iz obligacijskih razmerij so omejene z enakimi pravicami drugih, izvrševati pa jih je treba v skladu s temeljnimi načeli OZ in z njihovim namenom. Udeleženci v obligacijskem razmerju se morajo pri izvrševanju svojih pravic vzdržati ravnanja, s katerim bi bila otežena izpolnitev obveznosti drugih udeležencev. Za navidezno izvrševanje pravice gre, če njen nosilec ravna z izključnim ali očitnim namenom, da drugemu škoduje. Tisti, ki prevzame neko storitev, katere izvršitev je možna na več načinov, mora izbrati tako izvršitev, ki drugemu ne povzroči škode.

1.1.6 Načelo enakovrednosti dajatev

Pri sklepanju dvostranskih pogodb izhajajo udeleženci iz načela enake vrednosti vzajemnih dajatev, zakon pa določa, v katerih primerih ima kršitev tega načela pravne posledice. Načelo enake vrednosti dajatev se ne presoja matematično, ampak se izhaja iz tega, da mora biti podana enakovrednost v širšem smislu.

Nesorazmernost med vzajemnimi dajatvami, ki krni načelo enakovrednosti, lahko nastane že v trenutku sklenitve pogodbe in če gre za takšen primer, je v pravu predviden poseben institut, t. i. *čezmerno prikrajšanje*, da se tako pogodbo lahko razveljavi.

1.1.7 Načelo odgovornosti za škodo

Vsak se je dolžan vzdržati ravnanja, s katerim bi utegnil drugemu povzročiti škodo, če pa škodo povzroči, jo mora povrniti. Gre za škodo, ki nastane kot neposredna ali posredna posledica ravnanja, ali ki je povzročena z drugim dogodkom, katerega škodljivo ravnanje ni bilo preprečeno ali zmanjšano z ustreznim ravnanjem, ki bi ga določena oseba morala storiti. Škoda se lahko povzroči pogodbenemu partnerju ali komu tretjemu izven pogodbenega razmerja, zato se odgovornost lahko deli tudi na *pogodbeno* in *nepogodbeno (deliktno)* odgovornost.

1.1.8 Načelo dolžnosti izpolnitve obveznosti

Udeleženci v obligacijskem razmerju so dolžni izpolniti svojo obveznost in odgovarjajo za njeno izpolnitev. Obveznost ugasne samo s soglasno voljo udeležencev v obligacijskem razmerju ali na podlagi zakona.

1.1.9 Načelo mirnega reševanja sporov

Nazadnje velja omeniti še zelo pomembno načelo o mirnem reševanju sporov. Udeleženci v obligacijskem razmerju si morajo prizadevati, da rešujejo spore z usklajevanjem, posredovanjem ali na drug miren način. To načelo je zelo pomembno tudi za zavarovalna razmerja.

1.2 NASTANEK OBVEZNOSTI S POGODBO

1.2.1 Sklenitev pogodbe

Pogodba je sklenjena, ko se pogodbeni stranki sporazumeta o njenih bistvenih sestavinah. Sporazum predstavlja **soglasje volj** pogodbenih strank o svojih medsebojnih pravicah in obveznostih (*konsenz*). Če sta stranki prepričani, da se strinjata, pa to ni res, gre za *nesporazum* in pogodba ni sklenjena.

V skladu z načelom svobodnega sklepanja pogodb zainteresirani subjekti svobodno odločajo, ali bodo sklenili, s kom bodo sklenili in s kakšno vsebino bodo sklenili določeno pogodbeno razmerje. V določenih primerih, kadar to zahteva splošen interes, pa se lahko s posebnim zakonom predpiše, da se določena pogodba mora skleniti (z določenim krogom oseb ali z določeno vsebino) – gre za izjemo od načela dispozitivnosti.

Če nekdo mora po zakonu skleniti pogodbo (*kontrahirna dolžnost*), lahko zainteresirana oseba zahteva, da se takšna pogodba nemudoma sklene. Določbe predpisov, s katerimi je delno ali v celoti določena vsebina takih pogodb, so sestavni del teh pogodb in jih dopolnjujejo ali pa stopajo na mesto pogodbenih določil, ki niso v skladu z njimi.

Da bi bilo zagotovljeno svobodno izražanje volje za sklenitev pogodbe, je z OZ posebej predpisano, da mora biti izjava volje *svobodna* in *resna*. Volja za sklenitev pogodbe se lahko izrazi s kakršnimikoli ravnanjem, iz katerega je mogoče zanesljivo sklepati, da taka volja obstoji (npr. z besedami, z običajnimi znaki).

Če volja pogodbenih strank za sklenitev pravnega posla ni svobodna in resna, npr. če je podana pod grožnjo ali pa je dana v bistveni zmoti, gre za napake volje pogodbenih strank, zaradi česar je tak pravni posel lahko izpodbojen.

Vestno in korektno obnašanje subjektov v pravnem prometu se zagotavlja tudi s posebnimi pravili o odgovornosti za škodo, povzročeno med pogajanjem za sklenitev pogodbe, če se kdo pogaja brez resnega namena ali če kdo neutemeljeno odstopi od pogajanj.

1.2.2 Oblika pogodbe

Za sklenitev pogodbe se ne zahteva nikakršna oblika, razen če zakon drugače določa. Zahteva zakona, da mora biti pogodba sklenjena v določeni obliki, velja tudi za vse njene poznejše spremembe ali dopolnitve.

Pogodba, na podlagi katere se prenaša lastninska pravica na nepremičnini ali s katero se ustanavlja druga stvarna pravica na nepremičnini, mora biti sklenjena v pisni obliki.

Pogodbeni stranki se lahko tudi sporazumeta, da naj bo posebna oblika pogoj za veljavnost njune pogodbe.

Pogodbeni stranki se za posebno obliko lahko dogovorita tudi samo zato, da bi si zagotovili dokaz o sklenitvi oziroma o vsebini pogodbe. V tem primeru je pogodba sklenjena, ko je doseženo soglasje o njeni vsebini, za pogodbeni stranki pa hkrati nastane obveznost, da dasta pogodbi dogovorjeno obliko.

Pogodba, ki ni sklenjena v *predpisani obliki*, je nična, če iz namena predpisa, s katerim je določena oblika, ne izhaja kaj drugega.

Pogodba, ki ni sklenjena v *dogovorjeni obliki*, je nična, če sta se stranki dogovorili, da je pogoj za njeno veljavnost posebna oblika.

1.2.3 Čas in kraj sklenitve pogodbe

Pogodba je sklenjena takrat, ko ponudnik prejme od druge stranke izjavo, da ponudbo sprejema (*prejemna teorija*). Šteje se, da je pogodba sklenjena v kraju, v katerem je imel ponudnik svoj sedež oziroma prebivališče v trenutku, ko je dal ponudbo. Trenutek sklenitve pogodbe je pomemben iz več razlogov:

- s trenutkom sklenitve so določene obveznosti strank,
- roki se običajno računajo od sklenitve pogodbe,
- od časa sklenitve je odvisno tudi, kateri predpisi se uporabljajo itd.

1.2.4 Ponudba

Ponudba je določeni osebi dan **predlog za sklenitev pogodbe**, ki vsebuje vse bistvene sestavine pogodbe, tako da bi se s sprejemom predloga pogodba lahko sklenila. Če sta pogodbeni stranki po doseženem soglasju o bistvenih sestavinah pogodbe pustili kakšne stranske točke za kasneje, se šteje pogodba za sklenjeno. Če pogodbenika sama ne dosežeta soglasja o stranskih točkah, jih določi sodišče, ki pri tem upošteva prejšnja pogajanja, prakso, vzpostavljeno med strankama, in običaje.

Predlog, naslovljen nedoločenemu številu oseb, ki vsebuje vse bistvene sestavine, se šteje kot *vabilo k dajanju ponudb*, če iz okoliščin ne izhaja drugače.

Razstavljanje blaga z označitvijo cene se šteje za ponudbo, če ne izhaja iz okoliščin primera ali iz običajev kaj drugega.

Poslani katalogi, ceniki, tarife in druga obvestila ter oglasi v tisku, z letaki, po radiu, televiziji ali kako drugače niso ponudbe za sklenitev pogodbe, temveč samo vabila k ponudbi pod objavljenimi pogoji. Vendar pošiljatelj takšnih vabil odgovarja za škodo, ki je nastala ponudniku, če brez utemeljenega razloga ne sprejme njegove ponudbe.

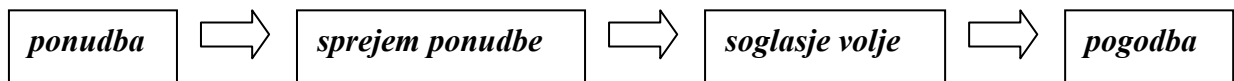
Ponudba veže ponudnika, razen če je izključil svojo obveznost, da ostane pri ponudbi, ali če ta izključitev izhaja iz okoliščin posla. Ponudbo lahko ponudnik umakne samo, če je naslovnik prejel umik, preden je prejel ponudbo ali sočasno z njo.

Ponudnik lahko določi rok za sprejem ponudbe, saj je le on za to upravičen, vendar je tudi sam vezan na dani rok. Določeni rok mora biti natančen, nejasna dikcija obvezuje le, če je iz danih okoliščin mogoče natančno določiti rok.

Ponudba za sklenitev pogodbe, za katero zahteva zakon posebno obliko, veže ponudnika samo, če je dana v taki obliki. To velja tudi za sprejem ponudbe.

Sprejem ponudbe

Ponudba je sprejeta in pogodba je s tem sklenjena, ko ponudnik prejme izjavo naslovnika, da sprejema ponudbo.

Slika 1: Faze sklepanja pogodbe

Vir: Lasten

Ponudba pa je lahko sprejeta tudi, če naslovnik npr. pošlje stvar ali plača ceno oziroma stori nekaj takega, kar je mogoče šteti za izjavo o sprejemu (*t. i. konkludentno ravnanje*). Molk naslovnika v načelu ne pomeni, da sprejema ponudbo, izjema je v primeru, ko sta ponudnik in naslovnik v stalni poslovni zvezi in v takem primeru se šteje, da je naslovnih ponudbo sprejel, če je ni takoj ali v danem roku zavrnil. S sprejemom ponudbe se šteje, da je pogodba sklenjena.

Primer ustno sklenjene pogodbe

Na tržnici branjevka na ogled postavi svojo solato skupaj z označitvijo cene. S tem postavi svojo ponudbo. Gospodinja ob ogledu njene ponudbe izjavi branjevki, da želi kilogram njene solate. S to izjavo je gospodinja sklenila ustno pogodbo z branjevko – sprejela je namreč njeno ponudbo. S sklenitvijo ustne pogodbe je nastala obojestranska obveznost – tako branjevke, da izroči gospodinji zeleno solato v zeleni količini, kakor tudi gospodinje, da to solato branjevki plača po označeni ceni.

Če bi gospodinja izjavila, da branjevki za solato ponuja nižjo ceno, bi se to štelo za nasprotno ponudbo gospodinje, branjevka pa bi se potem odločala, ali bo takšno pogodbo (z nižjo ceno) tudi sklenila ali ne.

1.2.5 Sposobnost za sklenitev pogodbe

Za sklenitev veljavne pogodbe mora imeti pogodbenik *poslovno sposobnost*, ki se zahteva za sklenitev te pogodbe. Poslovno omejeno sposobna oseba sme brez dovoljenja svojega zakonitega zastopnika sklepati samo tiste pogodbe, katere ji dovoljuje sklepati zakon. Druge pogodbe takih oseb so izpodbojne, če so sklenjene brez dovoljenja zakonitega zastopnika, vendar pa lahko ostanejo v veljavi, če jih ta pozneje odobri.

Načeloma se pridobi polna poslovna sposobnost z 18. letom starosti. Izjema velja za mladoletnega, ki sklene zakonsko zvezo, in mladoletnega, ki postane roditelj – oba namreč lahko pridobita polno poslovno sposobnost pred polnoletnostjo (podrobnosti so določene v Zakonu o zakonski zvezi in družinskih razmerjih, ZZZDR). Vsaka polnoletna oseba je poslovno sposobna, razen če ji je poslovna sposobnost odvzeta (npr. pri osebah s težavami v duševnem zdravju).

Primer:

Ob sklenitvi kupoprodajne pogodbe z mladoletnikom je za veljavnost posla potrebna tudi njegova odobritev s strani mladoletnikovih zakonitih zastopnikov – njegovih staršev.

POVZETEK

- **Obligacijsko pravo je panoga civilnega prava, ki ureja pravna razmerja, ki vzpostavljajo pravice in obveznosti za pravno ali fizično osebo.**
- **Obligacijsko pravo temelji na načelih, ki opredeljujejo izhodišča obnašanja posameznikov, ki se znajdejo v takšnih pravnih razmerjih.**
- **Pogodba je sklenjena, ko se pogodbeni stranki sporazumeta o njenih bistvenih sestavinah. Sporazum predstavlja soglasje volj pogodbenih strank o svojih medsebojnih pravicah in obveznostih.**
- **Pogodba je sklenjena takrat, ko ponudnik prejme od druge stranke izjavo, da ponudbo sprejema.**
- **Ponudba je določeni osebi dan predlog za sklenitev pogodbe, ki vsebuje vse bistvene sestavine pogodbe, tako da bi se s sprejemom predloga pogodba lahko sklenila.**
- **Ponudba je sprejeta in pogodba je s tem sklenjena, ko ponudnik prejme izjavo naslovnika, da sprejema ponudbo.**
- **Za sklenitev veljavne pogodbe mora imeti pogodbenik poslovno sposobnost.**

VPRAŠANJA ZA PONAVLJANJE

1. *Kaj ureja obligacijsko pravo?*
2. *Katera so temeljna načela obligacijskega prava?*
3. *Kaj pomeni načelo dispozitivnosti zakonskih določb?*
4. *Kaj je ponudba?*
5. *Kdaj se šteje, da je pogodba sklenjena?*
6. *V kakšni obliki je lahko pogodba?*
7. *Kdaj se pridobi polna poslovna sposobnost?*
8. *Naštejte primere pogodb, ki jih na povsem neformalen način sklepamo v vsakdanjem življenju.*

2 UVOD V ZAVAROVALNO PRAVO

Pravo v zavarovalništvu oziroma zavarovalno pravo je temeljna disciplina, ki ureja razmerja med osebami, vstopajočimi v zavarovalna razmerja, in osebami, ki vstopanje v takšna zavarovalna razmerja omogočajo. V poglavju se bomo seznanili z osnovnimi pojmi in definicijami zavarovanja ter spoznali, v katerih aktih so vsebovana temeljna pravila zavarovalnega prava.

2.1 POJEM IN DEFINICIJA ZAVAROVANJA

Zavarovalno pravo je del obligacijskega prava. Osrednji temelj za zavarovalno pravo predstavlja pojem *zavarovanje*.

Pojem zavarovanje (angl. *insurance*, nem. *Versicherung*, fran. *assurance*, ital. *assicurazione*) opredeljuje združevanje premoženjskih sredstev z namenom, da se škode v celoti ali delno poplačajo. Zavarovanje temelji na zamisli, da čim več oseb, ki jih utegne zadeti škoda, s svojimi prispevki zberejo denarna sredstva, iz katerih se potem poplača škoda tistim, ki jih škoda zadene (Cigoj, 1984–1986, 2390).

Riziko je temeljni pojem za razumevanje instituta zavarovanja.

Riziko je v pogodbenem zavarovanju skupnost objektivnih in subjektivnih nevarnostnih momentov za verjetni nastop zavarovalnega primera (Veliki slovar tujk, 2002).

Uresničenje rizika, ki povzroči materialno škodo ali poškodbo telesne integritete neke osebe, s stališča zavarovanja predstavlja nastop pravno relevantnega dejstva – *zavarovalnega primera*, ki predstavlja *bit* instituta zavarovanja.

Zavarovanje se je sčasoma razvilo v eno izmed najpomembnejših gospodarskih panog z namenom *ustvarjanja gospodarske varnosti z izravnavanjem gospodarskih nevarnosti* (Boncelj, 1983, 13) oziroma panoge za zagotavljanje finančne prevencije posameznikov s porazdelitvijo škodnih bremen na podlagi vnaprejšnje prevalitve nevarnosti na določeno skupnost.

Zavarovanje kot gospodarska dejavnost temelji na določenih zakonitostih, ki omogočajo, da se zaščita pred posledicami določene nevarnosti organizira v okviru združevanja vseh tistih, ki so ogroženi z določeno nevarnostjo in se z združevanjem sredstev daje zaščita tistemu, ki pretrpi škodo. Funkcija in cilj zavarovanja ni samo zaščita posameznika, temveč tudi zaščita širših družbenih interesov na področju ekonomske in socialne zaščite (Ivanjko, 1981, 20).

Bistvo zavarovanja je v tem, da se nepredvideni in za vsakogar nepredvidljivi in variabilni izdatki (škoda) preoblikujejo v konstantne stroške (premija). S tem zavarovanje prispeva k splošni ekonomski varnosti posameznika ter družbe kot celote. Zavarovanje ustvarja ekonomsko varnost posameznika, s tem pa stabilnost v družbi (Jadek - Pensa, 1994, 127).

Zavarovalnica kot gospodarski subjekt, ki se ukvarja z zavarovanjem in s tem s storitvijo »nudenja gospodarske varnosti«, zbira prispevke od posameznikov, ki si želijo tako varnost zagotoviti.

Na ta način veliko število posameznikov s plačilom premije kot »cene za varnost«, zbira kapital pri eni osebi – zavarovalnici, ki iz tako zbranih denarnih sredstev zagotavlja povračilo v primeru, ko ti posamezniki utrpijo določeno vnaprej dogovorjeno obliko škode.

Glede na dejstvo, da zavarovalnice prevzamejo velik riziko v primeru, ko bi izplačane zavarovalnine lahko presegle višino zbranega fonda, si zagotavljajo varnost z nadaljnjim zavarovanjem prevzetega rizika s pomočjo instituta *pozavarovanja*.

Kot bomo tudi spoznali v nadaljevanju, ima pozavarovanje enak ekonomski pomen kot samo zavarovanje, od slednjega se razlikuje po tem, da pri tej obliki zavarovanja kot posamezniki nastopajo zavarovalnice.

***Zavarovanje je ustvarjanja gospodarske varnosti
z izravnanjem gospodarskih nevarnosti***

(Boncelj)

2.2 ZAVAROVALNO PRAVO IN PRAVNI VIRI

Številna pravnorelevantna razmerja, ki nastajajo v zvezi z zavarovanjem, so že pred stoletji zbudila zanimanje države in prava, s čimer so se postopoma specifična pravna pravila izoblikovala v pravno podpanogo gospodarskega prava, imenovano *zavarovalno pravo* (Pavliha in Simoniti, 2007).

Nadzor nad zavarovalnim pravom je že zgodaj prevzela država, saj je prišla do spoznanja, da ima področje zavarovalništva izjemen pomen za družbo kot celoto. Za zavarovalno pravo je tako značilna visoka stopnja kogentnosti (prisilnosti predpisov) oziroma državnega poseganja v pogodbeno in statusno sfero, predvsem zaradi varnosti udeležencev, ki v okviru te dejavnosti zbirajo visoka denarna sredstva, s katerimi si zagotavljajo varnost.

Zavarovanju in s tem zavarovalništvu kot gospodarski panogi družba pripisuje velik pomen. Nekateri vidijo zavarovalništvo celo kot znak civilizacije v posamezni družbi (Šulejić, 1967, 7).

Zavarovalništvo je pomemben del finančnega sistema, katerega funkcija je zbiranje oziroma koncentracija prihrankov ter usmerjanje teh prihrankov v investicije in s tem v gospodarski razvoj (Pavliha in Simoniti, 2007).

Zavarovalno pravo kot zapletena in kompleksna pravna disciplina se z vidika področja svojega urejanja lahko deli na ***javno zavarovalno pravo*** in ***zasebno zavarovalno pravo***.

2.2.1 Javno zavarovalno pravo

Javno zavarovalno pravo ureja zlasti **statusno pravo** subjektov, ki se neposredno ali posredno ukvarjajo z zavarovalništvom. Gre torej za urejanje pravnega položaja zavarovalnic, zavarovalnih zastopnikov, zavarovalnih posrednikov, zavarovalno zastopniških in posredniških družb ter bank in drugih.

Pravila statusnega zavarovalnega prava so še posebej pomembna za uresničevanje makroekonomske funkcije zavarovalništva, saj zagotavljajo tako trdnost (stabilnost) in zanesljivo delovanje zavarovalnega trga kakor tudi zaupanje vlagateljev v ta trg.

Pravni viri javnega zavarovalnega prava, ki neposredno ali posredno urejajo to področje v Republiki Sloveniji, so predvsem:

- *Zakon o zavarovalništvu*¹ (ZZavar; Ur. l. RS, št. 13/00 ... 69/08) s številnimi podzakonskimi predpisi;
- *Zakon o lastninskem preoblikovanju zavarovalnic*² (ZLPZ-1; Ur. l. RS, št. 44/02);
- *Zakon o gospodarskih družbah*³ (ZGD-1; Ur. l. RS, št. 42/06 ... 68/08);
- *Zakon o finančnem poslovanju, postopkih zaradi insolventnosti in prisilnem prenehanju*⁴ (ZFPPIPP; Ur. l. RS, št. 126/07)
- *Zakon o varstvu konkurence*⁵ – nekatere še veljavne določbe (ZVK; Ur. l. RS, št. 18/93, 110/02);
- *Zakon o preprečevanju omejevanja konkurence*⁶ (ZPOmK-1; Ur. l. RS, št. 36/08).

2.2.2 Zasebno zavarovalno pravo

Zasebno zavarovalno pravo obravnava pogodbeni del zavarovanja – **zavarovalno pogodbo** in s tem ureditev razmerij med subjekti z vidika posamezne zavarovalne pogodbe. V praksi obstaja več možnih razčlenitev področja zasebnega zavarovalnega prava, temeljno obliko delitve pa predstavlja delitev na področje življenjskih in neživljenjskih (premoženjskih) zavarovanj.

¹ Zakon je v elektronski obliki dostopen na naslovu: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=2006109&stevilka=4647>.

² Zakon je v elektronski obliki dostopen na naslovu: <http://www.uradni-list.si/1/content?id=86876&part=&highlight=%E2%80%A2%09Zakon+o+lastninskem+preoblikovanju+zavarovalnic+>.

³ Zakon je v elektronski obliki dostopen na naslovu: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200642&stevilka=1799>.

⁴ Zakon je v elektronski obliki dostopen na naslovu: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=2007126&stevilka=6413>.

⁵ Zakon je v elektronski obliki dostopen na naslovu: http://www2.gov.si/zak/zak_vel.nsf/zakposop/1993-01-0816?OpenDocument.

⁶ Zakon je v elektronski obliki dostopen na naslovu: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=199956&stevilka=2649>.

Izraz »neživljenjska« zavarovanja, ki se v praksi vse bolj uporablja za premoženjska zavarovanja, je prevzet iz evropske zavarovalniške prakse, ki loči »life insurance« in »non-life insurance«.

Viri zasebnega zavarovalnega prava v Republiki Sloveniji so predvsem:

- **Obligacijski zakonik**⁷ (OZ; Ur. l. RS, št. 83/01 ... 40/07);
- **Pomorski zakonik**⁸ (PZ; Ur.l. RS, št. 26/01 ... 49/06);
- **Zakon o obligacijskih in stvarnopravnih razmerjih v letalstvu**⁹ (ZOSRL; Ur. l. RS, št. 12/00 ... 92/07);
- **Zakon o obveznih zavarovanjih v prometu**¹⁰ (ZOZP; Ur. l. RS, št. 70/94 ... 52/07).

Poleg zakonskih in podzakonskih virov zasebnega zavarovalnega prava so pomembni tudi avtonomni viri zavarovalnega prava – *splošni* oziroma *posebni zavarovalni pogoji* oziroma *tipske (adhezijske, formularne)* pogodbe, ter tudi neformalni pravni viri kot npr. uzance, dobri poslovni običaji, sodna praksa in pravna doktrina.

2.3 VRSTE ZAVAROVANJ

Obligacijski zakonik deli zavarovanja na **premoženjska** in **osebna** zavarovanja, *Zakon o zavarovalništvu* pa na premoženjska in življenjska. Navedeni delitvi se razlikujeta tudi z vidika uvrstitve nezgodnih zavarovanj: OZ jih uvršča med osebna zavarovanja, ZZavar pa med premoženjska.

Premoženjska in osebna zavarovanja med seboj razločujemo po naslednjih kriterijih:

⁷ Zakon je v elektronski obliki dostopen na naslovu: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200183&stevilka=4287>.

⁸ Zakon je v elektronski obliki dostopen na naslovu: <http://www.uradni-list.si/1/content?id=76498&part=&highlight=pomorski+zakonik>.

⁹ Zakon je v elektronski obliki dostopen na naslovu: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200012&stevilka=559>.

¹⁰ Zakon je v elektronski obliki dostopen na naslovu: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=199470&stevilka=2509>.

Premoženjska zavarovanja:

- riziko (nevarnost) se uresniči na premoženju (npr. stvari, predmetu);
- vrednost predmeta zavarovanja se da premoženjsko oceniti;
- zavarovalnina se odmeri po odškodninskem principu kot povračilo utrpljene škode;
- pravice iz zavarovanja ima le tisti, ki ima premoženjski interes (interes, da ne pride do zavarovalnega primera, ker s tem utrpí škodo).

Osebna zavarovanja:

- riziko (nevarnost) se uresniči na osebi;
- pravice niso premoženjsko ocenljive; višja premija, večja zagotovitev finančne varnosti;
- zavarovalnina se odmeri glede na določeno zavarovalno vsoto; o škodi in o odškodnini ne moremo govoriti; višina škode ni relevantna;
- premoženjski interes ni predpogoj za zavarovanje.

Glede na posamezne vrste zavarovanj lahko tudi pravila zasebnega zavarovalnega prava delimo glede na različne tematske sklope področij urejanja pogodbenih razmerij (Pavliha in Simoniti, 2007):

- **Premoženjska (»kopenska«) zavarovanja**, na primer požarna, stanovanjska, strojelomna, gradbena, montažna in številna druga premoženjska zavarovanja, vsa transportna zavarovanja, razen letalskega in pomorskega, ter zavarovanja pred odgovornostjo.
- **Osebna zavarovanja** – življenjska zavarovanja (na primer zavarovanje za nevarnost smrti in doživetja, rentna zavarovanja, prostovoljna pokojninska zavarovanja), nezgodna zavarovanja in prostovoljna (dopolnilna) zdravstvena zavarovanja.
- **Pomorska zavarovanja**: na primer kasko, kargo, odgovornost.
- **Zavarovanja, za katera se uporabljajo pravila o pomorskem zavarovanju**, na primer letalska zavarovanja.
- **Kreditna zavarovanja**, na primer zavarovanje izvoznih kreditov.
- **Pozavarovanje**, na primer proporcionalno, neproporcionalno, obligatorno in fakultativno.

POVZETEK

- Zavarovalno pravo je del obligacijskega prava.
- Riziko je temeljni pojem za razumevanje instituta zavarovanja.
- Bistvo zavarovanja je v tem, da se nepredvideni in za vsakogar nepredvidljivi in variabilni izdatki (škoda) preoblikujejo v konstantne stroške (premija).
- Zavarovalno pravo se z vidika področja svojega urejanja lahko deli na javno zavarovalno pravo in zasebno zavarovalno pravo.
- Javno zavarovalno pravo ureja zlasti statusno pravo subjektov, ki se neposredno ali posredno ukvarjajo z zavarovalništvom.
- Zasebno zavarovalno pravo obravnava pogodbeni del zavarovanja – zavarovalno pogodbo in s tem ureditev razmerij med subjekti z vidika posamezne zavarovalne pogodbe.
- Zavarovanja se po svoji vrsti delijo na premoženjska in osebna zavarovanja. Pri premoženjskih zavarovanjih se riziko uresniči na stvari, zavarovalnina se odmeri glede na škodo, obstoj premoženjskega interesa je nujen. Pri osebnih zavarovanjih se riziko uresniči na osebi, za odmero zavarovalnine višina škode ni relevantna, prav tako ni določena zahteva po obstoju premoženjskega interesa.

VPRAŠANJA ZA PONAVLJANJE

1. Razloži pojem »zavarovanje«.
2. Kaj ureja zavarovalno pravo?
3. Naštej temeljne pravne vire zavarovalnega prava.
4. Kako lahko delimo zasebno zavarovalno pravo?
5. Zakaj je podrobno urejanje področja zavarovalništva tako pomembno?
6. Kakšni so razlogi za to, da pri osebnih zavarovanjih obstoj »premoženjskega interesa« ni potreben?

3 ZAVAROVALNA POGODBA

Zavarovalna pogodba je osrednji in najpomembnejši temelj vsakega zavarovalnega razmerja, s katerim si v praksi zagotavljamo zavarovalno zaščito. Zavarovalno razmerje je razmerje številnih pravic in obveznosti, ki so v zavarovalni pogodbi zelo podrobno urejene.

V tem poglavju so podrobno predstavljene temeljne značilnosti in vsi pomembni elementi zavarovalne pogodbe – od opredelitve oseb, ki nastopajo v zavarovalnem razmerju, do celovitega pregleda njihovih pravic in obveznosti, ki iz takšnega razmerja izvirajo.

3.1 TEMELJNE ZNAČILNOSTI ZAVAROVALNE POGODBE

3.1.1 Ius cogens

Za obligacijska razmerja je sicer značilno, da stranke svoje pogodbeno razmerje lahko uredijo tudi drugače, kot to določa zakon (načelo dispozitivne narave zakonskih določb), vendar pa obstajajo tudi izjeme, med drugim prav na področju zakonske ureditve zavarovalnega razmerja pri zavarovalni pogodbi, kjer gre za precejšno mero uporabe prisilnih določb, ki jih morajo udeleženci pravnega razmerja upoštevati (prisilnost določb).

Prisilnost določb glede zavarovalne pogodbe se kaže v tem, ko je določeno, da se posamezna zavarovalna pogodba sme odmakniti le od tistih določb poglavja o zavarovalni pogodbi Obligacijskega zakonika (OZ), v katerih je to izrecno dopustno, ter od tistih, ki pogodbenim strankam omogočajo ravnati tako, kakor hočejo. Odmik od drugih določb, če ni prepovedan s tem ali s katerim drugim zakonom, je dopusten samo, če je v nedvomnem interesu zavarovanca (924. člen OZ).

Navedeno pomeni, da se zavarovalno razmerje ne more urediti drugače od pravil, določenih v zakonu.

Primer:

Obligacijski zakonik natančno predpisuje postopek, ki ga mora zavarovalnica izvesti v primeru, če zavarovalec preneha s plačevanjem premije. Zavarovalnica v svojih zavarovalnih pogojih tega postopka ne more urediti drugače.

3.1.2 Aleatornost

Teoretiki uvrščajo zavarovalno pogodbo med tvegane (*aleatorične*) pogodbe, katerim je skupno, da je zaveza ali vsaj trajanje zaveze odvisno od **negotovega dejstva** (*alea*). Za tovrstne pogodbe je značilno, da se vrednost spolnitve zaradi njene negotovosti ne da vnaprej natančno oceniti. Zaradi tega tudi ni dopustno uveljavljati zahtevka zaradi *čezmernega prikrajšanja* (Cigoj, 1991, 294).

Pri zavarovalni pogodbi gre za tveganost v tem, ker nastopi zaveza zavarovalnice samo v primeru, če nastopi negotovo dejstvo. Pogodba je tvegana zgolj z gledišča posamezne pogodbe. Zavarovalnica pri svojem poslovanju ne tvega, saj sklepa veliko število pogodb in po verjetnostnih računih izračuna povprečno število zavarovalnih primerov, tako da ve, kakšen riziko prevzame s temi tveganji (Cigoj, 1991, 294). Zavarovanje kot dejavnost izključuje aleatornost, čeprav je pri zavarovalni pogodbi aleatornost eden od bistvenih elementov (Šinkovec in Tratar, 2001, 919).

Abstrahirane predstave o številčnosti razmerij, o številčnosti strank, ki jim groze določene nevarnosti, in ideja o možnostih medsebojnega izravnavanja teh nevarnosti so temelji, na katerih počiva vsaka ureditev zavarovalnega razmerja v pravnem pogledu (Sajovic, 1975, 2).

V teoriji obstajajo tudi primerjave zavarovalne pogodbe z igrami na srečo, ki pa jo zavarovalni teoretiki odklanjajo (Pavliha in Simoniti, 2007). Argumenti za nasprotno stališče naj bi bili v različnem nagibu, ki je pri loteriji špekulacija, pri zavarovanju pa gospodarska varnost; zavarovanje je gospodarska nujnost, igra na srečo pa ne; cilj igre je obogatitev, cilj zavarovanja pa nadomestitev škode; pri loteriji se teži k nastanku »igralnega primera«, pri zavarovanju pa se teži k temu, da zavarovalni primer sploh ne nastane. Pri zavarovanju ne gre za srečo, marveč za odškodovanje, ne gre za obogatitev, marveč za povrnitev stvarne škode, zato je obogatitev pojmovno izključena (Flis, 1999).

Pri zavarovalni pogodbi ni mogoče govoriti o *načelu enake vrednosti dajatev*, ki naj bi bila pri dvostranskih pogodbah prisotna z vidika vzajemnih dajatev (glej 8. člen OZ). Pri zavarovalni pogodbi na eni strani plačuje zavarovalec določeno premijo, na drugi strani pa zavarovalnica med trajanjem zavarovalne pogodbe lahko ne bo plačala ničesar, lahko pa bo plačala dajatev, ki je v primerjavi z dajatvijo nasprotne pogodbene stranke neprimerljivo višja. *Alea* je prisotna pri pogoju za dajatev zavarovalnice.

Primer:

Zavarovalec ima sklenjeno požarno zavarovanje za svojo hišo pri zavarovalnici, ki ji ves ta čas redno tudi plačuje premije. Ker zavarovalni primer v 15 letih ni nastal, zavarovalnica po sklenjeni pogodbi ves ta čas ni izplačala nobene dajatve.

Vendar neenakost dajatve pri zavarovalni pogodbi obstaja zgolj strogo v materialnem (matematičnem) smislu. Pri zavarovalni pogodbi se lahko kot »dajatev« zavarovalnice v širšem smislu šteje njeno dopuščanje možnosti, da bo plačala zavarovalnino, če med trajanjem zavarovanja utegne nastati zavarovalni primer.

Na podlagi slednjega bi bilo v nematerialnem smislu mogoče opredeliti skladnost z načelom enakosti dajatev tudi pri zavarovalni pogodbi, seveda če si gre zamisliti kot dajatev zavarovalnice »nudenje zavarovalne zaščite«, ki glede na stopnjo rizika na drugi strani vzpostavlja ekvivalentno dajatev nasprotne pogodbene stranke v obliki premije. Višji je riziko, večje je lahko odškodovanje, višja je premija in posledično je večji obseg nudene zavarovalne zaščite.

Na zavarovalno pogodbo lahko gledamo kot na pogodbo, pri kateri se zavarovalnica zaveže k nudenju zavarovalne zaščite, zavarovalec pa k plačilu te storitve zavarovalnice.

*Osrednje poslanstvo vsake zavarovalne pogodbe je v tem, da v času njenega trajanja zavarovalnica zavarovancu zagotavlja zavarovalno zaščito. Zavarovalnica izpolni svojo dajatev v obliki izplačila zavarovalnine ali odškodnine izključno v primeru, če v času trajanja zavarovanja pride do škodnega dogodka, ki z vidika sklenjene zavarovalne pogodbe predstavlja **zavarovalni primer**.*

3.1.3 Adhezijska pogodba

Praviloma so zavarovalne pogodbe *adhezijske pogodbe* (pogodbe po pristopu, tipske pogodbe), kar je pogosto pri vseh pogodbah z razmeroma zapletenimi pogodbenimi razmerji, ki se množično sklepajo z istovrstno vsebino. Enako lahko zasledimo tudi pri bančnih, turističnih, posredovalnih in drugih pogodbah.

Pri zavarovalni pogodbi gre običajno za pogodbe na vnaprej natisnjenih obrazcih oziroma pogodbe, katerih sestavni del so tudi splošni pogoji, ki s podpisom pogodbe, ki se na njih sklicuje, postanejo njen sestavni del.

Primer:

S podpisom zavarovalne pogodbe, ki se sklicuje tudi na splošne pogoje, izrazimo svoje strinjanje tudi z njimi, čeprav jih nismo posebej podpisovali in pregledovali. Splošni pogoji kljub navedenemu določajo vsebino zavarovalnega razmerja in so za obe stranki zavezujoči, čeprav so bili enostransko pripravljene s strani zavarovalnice.

Zakonska določila varujejo pogodbeno stranko, ki ni vnaprej pripravila teh pogojev z določbo, da se nejasna določila razlagajo v njeno korist. Tako določa tudi OZ v 83. členu: »Če je bila pogodba sklenjena po vnaprej natisnjeni vsebini ali je bila pogodba kako drugače pripravljena in predlagana od ene pogodbene stranke, je treba nejasna določila razlagati v korist druge stranke.«

Primer:

Določilo v splošnih pogojih je nejasno, ker se ga lahko razume na dva načina – da zavarovalnica v takšnem primeru ne izplača zavarovalnine in tudi da zavarovalnica v takšnem primeru mora izplačati zavarovalnino. Nejasnost določila gre v breme zavarovalnice, zato bo morala v konkretnem primeru zavarovalnino izplačati.

Posebno varstvo pogodbenim strankam, ki štejejo za potrošnike, s tem v zvezi predvideva tudi poseben zakon, ki ščiti pravice zavarovalcev kot fizičnih oseb – *Zakon o varstvu potrošnikov (ZVPot v 22.–24. člen).*

3.1.4 Načelo prepovedi obogatitve

Pomembno načelo pri zavarovalni pogodbi je načelo prepovedi obogatitve, ki je izrazito predvsem pri premoženjskih zavarovanjih. S premoženjskimi zavarovanji se namreč zagotavlja povrnitev škode, ki bi nastala v zavarovančevem premoženju, če bi nastal zavarovalni primer.

Iz zavarovalne pogodbe zavarovanec nikoli ne more prejeti več, kot je utrpel škode.

Smisel zavarovalne pogodbe ni v pridobivanju neke dodatne koristi, temveč v povrnitvi koristi, za katero je bil zavarovanec prikrajšan zaradi delovanja določene nevarnosti in s tem nastanka zavarovalnega primera.

Pri osebnih zavarovanjih ne moremo govoriti o povračilu škode in prepovedi obogatitve v takem smislu, kot to velja pri premoženjskih zavarovanjih, saj dajatev iz zavarovalne pogodbe v teh primerih predstavlja za zavarovanca oziroma njegove svojce le prispevek k blaženju situacije, v kateri so se znašli zaradi nastalega zavarovalnega primera.

3.2 OPREDELITEV ZAVAROVALNE POGODBE

Osrednji pravni vir zavarovalne pogodbe je **Obligacijski zakonik (OZ)**. OZ v splošnem določa pravila za vse zavarovalne pogodbe razen za zavarovalne pogodbe za plovna zavarovanja ter zavarovanja, za katera se uporabljajo pravila o plovbnem zavarovanju, ki so urejene drugje. Zavarovalne pogodbe v zvezi z vodnimi plovili so tako urejene v **Pomorskem zakoniku (PZ)**, zavarovalne pogodbe v zvezi z zračnimi plovili pa prvenstveno ureja **Zakon o obligacijskih in stvarnopravnih razmerjih v letalstvu (ZOSRL)**.

Določbe OZ glede zavarovalne pogodbe se prav tako ne uporabljajo za zavarovanje terjatev ter razmerja iz pozavarovanja (glej 923. člen OZ).

OZ določa predvsem splošna pravila glede zavarovalne pogodbe. Podrobnejša vsebina posameznih (obveznih) zavarovalnih pogodb na specifičnih področjih pa je lahko podrobneje urejena tudi v posebnih zakonih. Nekateri so naštetih v nadaljevanju.

- **Zakon o obveznih zavarovanjih v prometu (ZOZP)**, ki ureja:
 - zavarovanje potnikov v javnem prometu proti posledicam nesreče;
 - zavarovanje lastnika vozila proti odgovornosti za škodo, povzročeno tretjim osebam (zavarovanje avtomobilske odgovornosti);
 - zavarovanje lastnika čolna proti odgovornosti za škodo, povzročeno tretjim osebam;
 - zavarovanje lastnika zrakoplova proti odgovornosti za škodo, povzročeno tretjim osebam, potnikom, prtljagi in tovoru.
- **Zakon o zavarovanju odgovornosti za jedrsko škodo (ZZOJed)** za zavarovanje na področju odgovornosti za jedrsko škodo.

*Obligacijski zakonik (OZ) opredeljuje zavarovalno pogodbo kot pogodbo, s katero se *zavarovalec zavezuje, da bo *zavarovalnici plačal *zavarovalno premijo ali prispevek, zavarovalnica pa se zavezuje, da bo, če se zgodi dogodek, ki pomeni *zavarovalni primer, izplačala *zavarovancu ali *nekomu tretjemu *zavarovalnino ali odškodnino ali storila kaj drugega (glej 923. člen OZ).*

Iz definicije zavarovalne pogodbe je razvidno sledeče.

1) Osebe, ki nastopajo v zavarovalnem razmerju:

- zavarovalnica,
- zavarovalec,
- zavarovanec,
- nekdo tretji
(npr. oškodovanec pri zavarovanju odgovornosti ali upravičenec za primer smrti pri življenjskem zavarovanju).

2) Osrednje obveznosti pogodbenih strank iz zavarovalne pogodbe

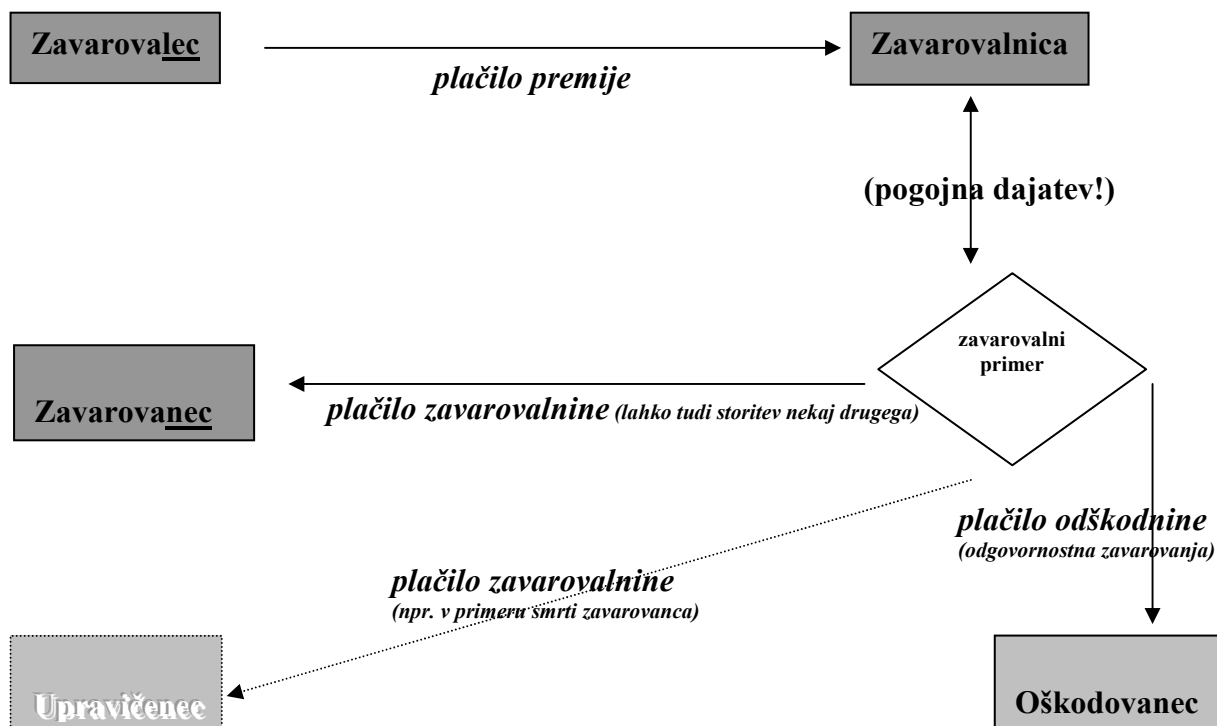
Zavarovalec:

- obveznost plačila zavarovalne premije ali prispevka.

Zavarovalnica:

- obveznost plačila zavarovalnine (npr. pri požarnem zavarovanju) ali
- obveznost plačila odškodnine (npr. pri zavarovanju avtomobilske odgovornosti) ali
- obveznost storitve kaj drugega (npr. pri zavarovanju stanovanjske asistencije).

Dajatve, ki izhajajo iz zavarovalnega razmerja, nastalega s sklenitvijo zavarovalne pogodbe, lahko ponazorimo s spodnjo shemo:

Slika 2: Shema medsebojnih dajatev pri zavarovalni pogodbi
Vir: Lasten

3.3 STRANKE ZAVAROVALNE POGODBE

3.3.1 Pogodbeni stranki

Iz zakonske definicije zavarovalne pogodbe sta razvidni osrednji pogodbeni stranki zavarovalne pogodbe, to sta *zavarovalnica* in *zavarovalec*.

Zavarovalnica opravlja zavarovalne posle in s tem nastopa kot gospodarski subjekt, ki v času trajanja zavarovanja nudi zavarovalno varstvo in sicer na način dopuščanja možnosti, da bo ob morebitnem nastanku zavarovalnega primera znotraj določenega časa izplačala pogodbeno dogovorjeno dajatev v obliki *zavarovalnine* oz. *odškodnine*. Starejši izraz za zavarovalnico je tudi »zavarovatelj«.

Zavarovalec je oseba, ki z namenom zagotovitve zavarovalnega varstva z zavarovalnico sklene zavarovalno pogodbo. Starejša literatura ga zato poimenuje tudi kot »sklenitelja zavarovanja«.

3.3.2 Druge osebe

Oseba, ki se poleg pogodbenih strank pojavlja pri zavarovalni pogodbi oz. ima iz nje določene pravice in koristi, je **zavarovanec** kot oseba, katere interes je z zavarovalno pogodbo zavarovan in je posledično praviloma tudi upravičena do dajatve zavarovalnice.

Razlikovanje pri uporabi izraza »zavarovanec« in »zavarovalec« je s pravnega vidika zelo pomembno, čeprav gre v praksi pogosto za nedosledno uporabo obeh izrazov – najverjetneje zaradi dejstva, ker pri večini zavarovalnih pogodb zavarovalec nastopa hkrati tudi kot zavarovanec (nastopanje v obeh vlogah).

Že iz samega poimenovanja osebe je torej v zavarovalnem pravu razvidna tudi vloga posamezne osebe v zavarovalnem razmerju, in sicer s pomočjo termina, ki je enkrat določen v *aktivni obliki* (kot **zavarovalca** – oseba, ki je *aktivna* in sklene zavarovalno pogodbo) in drugič v *pasivni obliki* (kot **zavarovanca** – kot oseba, ki je *pasivna* – z zavarovalno pogodbo je namreč zavarovan njen interes).

Zavarovanec in zavarovalec je največkrat ista oseba – ko zavarovalec sam zavaruje svoj interes zavarovanja in se tako pojavlja v obeh vlogah.

Zavarovalec sklene po navadi zavarovalno pogodbo v svojo korist, možno pa je, da jo sklene v svojem imenu in za tuj račun takrat, kadar zavaruje riziko, ki zadene koga tretjega.

Primer:

Oče želi podariti sinu za rojstni dan požarno zavarovanje, zato sklene zavarovalno pogodbo za hišo svojega sina. Oče nastopa v vlogi **zavarovalca** kot osebe, ki je z zavarovalnico sklenila zavarovalno pogodbo in ki se ji je zavezala za plačevanje premije, sin kot lastnik hiše pa nastopa v vlogi **zavarovanca** kot osebe, katere premoženjski interes je zavarovan in ki bo v primeru nastanka zavarovalnega primera (npr. požar na hiši) od zavarovalnice prejela zavarovalnino.

V primeru, da oče sklene požarno zavarovanje za svojo hišo, nastopa v vlogi **zavarovalca** in **zavarovanca** (gre za isto osebo, ki ima obe vlogi).

Pri zavarovalni pogodbi gre lahko torej tudi za zavarovanje koristi tretjega, ne da bi bil tretji zavezan iz zavarovalne pogodbe. Za tovrstne primere gre največkrat pri življenjskem zavarovanju.

Poleg zavarovanca ima tako lahko korist iz zavarovalne pogodbe tudi **tretja oseba** (npr. upravičenec v primeru smrti zavarovanca pri življenjskem zavarovanju ali pa oškodovanec, ki si pri zavarovanju odgovornosti z izplačano zavarovalnino poplača škodo, ki mu jo je povzročil zavarovanec).

Pri zavarovalni pogodbi pa se lahko pojavijo tudi naslednje osebe.

Plačnik premije je oseba, ki jo zavarovalec ob sklenitvi zavarovanja označi kot osebo, ki bo namesto njega plačevala premijo.

Zavarovalno premijo je dolžan plačati zavarovalec, vendar pa je zavarovalnica dolžna sprejeti premijo od vsakogar, kdor ima za to plačilo pravni interes – v primeru neplačevanja premije pa lahko zavarovalnica terjaja le zavarovalca kot svojega pogodbenega partnerja.

Vinkulant je oseba, v katere korist je zavarovalna polica *vinkulirana*.

Vinkulacija zavarovalne police je zastava bodoče in pogojne denarne terjatve, ki jo ima zavarovanec do zavarovalnice v zavarovanje terjatve, ki jo ima tretja oseba – vinkulant do zavarovanca. Z vinkulacijo tako vinkulant prejme v zavarovanje svoje denarne terjatve (ki jo ima do zavarovanca) v zastavo bodočo in pogojno denarno terjatev zavarovanca proti zavarovalnici. Pogojnost terjatve je vezana na (ne)nastanek zavarovalnega primera v času vinkulacije.

V primeru nastanka zavarovalnega primera mora zavarovalnica izplačilo zavarovalnine najprej ponuditi vinkulantu **in ne zavarovancu**.

Vinkulant v nobenem primeru od zavarovalnice ne more prejeti več, kot bi od zavarovalnice lahko prejel zavarovanec.

V praksi se kot vinkulanti največkrat pojavljajo banke. S tem zaščitijo svoje interese iz razmerja, ki ga imajo do svojega kreditojemalca. Slednji se pri zavarovalni pogodbi pojavlja v vlogi zavarovanca.

Primer:

Kreditojemalec pri banki najame kredit za nakup nepremičnine. Pri zavarovalni pogodbi za požarno zavarovanje te nepremičnine je kot vinkulant navedena banka, kar pomeni, da mora zavarovalnica ob nastopu zavarovalnega primera zavarovalnino najprej ponuditi banki (in ne zavarovancu). Ta si lahko z njo poplača morebitne zapadle terjatve, ki jih ima iz naslova sklenjene kreditne pogodbe do svojega kreditojemalca (zavarovanca).

3.4 ZAVAROVALNI PRIMER

Kot je bilo že navedeno, se z zavarovalno pogodbo *zavarovalec zavezuje, da bo zavarovalnici plačal zavarovalno premijo ali prispevek, zavarovalnica pa se zavezuje, da bo, če se zgodi dogodek, ki pomeni zavarovalni primer, izplačala zavarovancu ali nekomu drugemu zavarovalnino ali odškodnino ali storila kaj drugega* – glej 921. člen OZ.¹¹

Iz zgornjega zakonskega določila izhaja, da je pri zavarovalni pogodbi obveznost zavarovalnice *pogojna*. Ob sklenitvi se zavarovalnica zaveže k svoji obveznosti (dajatvi kot zavarovalnini ali odškodnini oz. »storitvi kaj drugega«) pod **odložnim pogojem** – samo če nastane *zavarovalni primer*.

Dajatev zavarovalnice kot »storiti kaj drugega« se lahko npr. navezuje na *asistenčna zavarovanja*, kjer zavarovalnica organizira za zavarovanca, ki se znajde v težavah, določeno pomoč, lahko pa se navezuje tudi na zavarovanje odgovornosti, kjer zavarovalnica zaradi nastalega zavarovalnega primera ni nujno zavezana k dajatvi v obliki izplačila odškodnine oškodovancu, temveč je v primeru neutemeljenosti odškodninskega zahtevka zavezana k »storitvi« kot nudenju pravne zaščite – obrambe zavarovanca pred oškodovancem. Ta od zavarovanca nekaj zahteva z odškodninskim zahtevkom, ki pa z vidika odškodninskega prava ni utemeljen, ker odškodninska obveznost zavarovanca ni nastala.

3.4.1 Riziko in zavarovalni primer

Nevarnost ali riziko pri premoženjskih zavarovanjih predstavlja možnost nastanka gospodarske škode. Če se ta nevarnost oz. riziko uresniči, nastane *nevarnostni ali stihijski dogodek* (Boncelj, 1965, 101).

Riziko je eden od najpomembnejših elementov zavarovalnega razmerja, saj brez tega elementa zavarovalna pogodba ne more obstajati (Jakaša, 1984, 115). Uresničenje rizika je zavarovalni primer, dogodek, zaradi katerega nastane izpolnitvena dolžnost zavarovalnice. Navedeno velja samo za riziko, ki je kot tak opredeljen z zavarovalno pogodbo in s tem vključen v zavarovalno kritje.

Zavarovalni primer (angl. *Insured Loss*, nem. *Versicherungsfall*) je torej uresničitev z zavarovalno pogodbo zajetega rizika (*nevarnostni ali stihijski dogodek*), ki privede do gospodarske škode. Riziko se v razmerju do nastale škode pojavlja kot vzrok do posledice.

Zavarovalni primer predstavlja ključni element vsake zavarovalne pogodbe, saj je od njegovega (ne)nastopa odvisen razplet zavarovalnega razmerja.

Zavarovalni primer je tako vnaprej predviden dogodek, ob nastopu katerega pride zaradi uresnitve rizika do uresnitve zavarovane nevarnosti pri zavarovanju premoženja ali oseb.

Riziko je vsota možnosti za nastanek bodočega negotovega dogodka, ki grozi s škodo premoženju ali poškodovanjem oseb. Z nastankom zavarovalnega primera istočasno preneha riziko.

¹¹ Zakon je v elektronski obliki dostopen na naslovu: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200183&stevilka=4287>.

Zavarovalni primer predstavlja najpomembnejše dejstvo zavarovalne pogodbe, še posebej z vidika zavarovalnice, saj je od njegovega (ne)nastopa odvisna (ne)vzpostavitev njene osrednje pogodbene obveznosti.

Do nastanka zavarovalnega primera zavarovalnica praktično nima nobene obveznosti iz zavarovalne pogodbe razen z vidika zagotavljanja dopustitve možnosti vzpostavitve svoje obveznosti za primer, če zavarovalni primer nastane. Izjeme v določenih primerih, kot bomo podrobneje spoznali v nadaljevanju, lahko predstavlja obveznost zavarovalnice po 2. odst. 950. člena OZ, ko mora zavarovalnica povrniti stroške, *izgube in drugo škodo, povzročeno z razumnim poskusom, da bi se odvrnila neposredna nevarnost za nastanek zavarovalnega primer*

Z nastopom zavarovalnega primera nastane obveznost zavarovalnice, da zavarovancu povrne škodo, ki je nastala z zavarovalnim primerom (pri premoženjskih zavarovanjih), oziroma da izplača dogovorjeno vsoto kot povračilo iz zavarovanja (pri osebnih zavarovanjih).

Zavarovalni primer konkretizira obveznost zavarovalnice in ima s tem vpliv ne samo na zavarovalno razmerje, temveč lahko vpliva tudi na razmerja izven posamezne zavarovalne pogodbe – npr. na pozavarovalno razmerje med zavarovalnico in pozavarovalnico, kjer nastanek »zavarovalnega« primera lahko povzroči nastanek »pozavarovalnega« primera po pozavarovalni pogodbi.

Pri zavarovalnem primeru gre za višek v zavarovalnem razmerju med zavarovalnico in zavarovancem, ki lahko hkrati marsikdaj predstavlja tudi krizo, nastalo zaradi njega. Kriza lahko predstavlja posledico nezadostne zavarovalne zavesti zavarovalca oz. zavarovanca ter nepoznavanje zavarovanja in njegovih zakonitosti, kar lahko privede do razočaranj, čeprav zavarovalnica v resnici popolnoma izpolni svojo obveznost (Boncelj, 1965, 100).

Primer:

*V zavarovalni pogodbi je določena zavarovana nevarnost požara – nevarnost, da pogori hiša zavarovanca (riziko). Če v času trajanja zavarovanja hiša zavarovanca tudi dejansko pogori, lahko govorimo o uresničitvi zavarovane nevarnosti (rizika) in s tem o nastanku zavarovalnega primera (hiša je pogorela). Zaradi nastanka zavarovalnega primera nastane **obveznost zavarovalnice**.*

3.4.2 Pojem »zavarovalni primer« v zavarovalnem pravu

Pojma »zavarovalni primer« zakonodaje različnih držav ne definirajo, saj ni mogoče določiti enotne definicije pojma za vse vrste zavarovanj, ker je zavarovalni primer v tesni povezavi z rizikom, ki je pri vsaki zavarovalni vrsti drugačen.

Splošna zakonska določila o zavarovalni pogodbi natančneje ne opredeljujejo vsebine zavarovalnega primera. Iz splošnega določila o zavarovalnem primeru gre razbrati zgolj njegove okvirne karakteristike – da gre za dogodek, ki *mora biti bodoč, negotov in neodvisen od izključne volje pogodbenikov* – glej 1. odstavek 922. člena OZ.

Zakonska določba pravzaprav ne govori o zavarovalnem primeru, temveč o **lastnostih rizika** kot zavarovane nevarnosti. Zavarovalni primer predstavlja šele uresničenje te nevarnosti (nevarnostni dogodek), ki privede do gospodarske škode.

Definicija zavarovalnega primera je tako prepuščena posamezni zavarovalni pogodbi – v praksi predvsem **splošnim in posebnim pogojem zavarovanja**, ki predstavljajo sestavni del zavarovalne pogodbe in s tem sestavni del zavarovalnega razmerja.

Natančnejša opredelitev, kaj bo z vidika posamezne pogodbe štelo za »nevarnostni dogodek« in posledično za »zavarovalni primer«, je tako prepuščeno pogodbeni avtonomiji strank zavarovalne pogodbe, ki se v praksi največkrat izčrpa z enostransko vsebinsko opredelitvijo v splošnih pogojih poslovanja, vnaprej pripravljenih s strani zavarovalnice (»zavarovalni produkt«).

Če dogodek, glede na katerega se sklene zavarovanje (zavarovalni primer) ni bodoč, negotov ali neodvisen od izključne volje pogodbenikov, zavarovalna pogodba ne more obstajati.

Zavarovalna pogodba je namreč nična, če je tedaj, ko je bila sklenjena, zavarovalni primer že nastal, če je bil že v nastajanju ali je bilo gotovo, da bo nastal, ali če je tedaj že prenehala možnost, da bi nastal.

Izjemo predstavlja primer, če je bilo dogovorjeno, da bo z zavarovanjem zajet tudi določen čas pred sklenitvijo pogodbe. V tem primeru je zavarovalna pogodba nična le, če je bilo tedaj, ko je bila sklenjena, zainteresirani stranki znano, da je zavarovalni primer že nastal oziroma da je že prenehala možnost, da bi nastal.

Primer:

Kupec blaga, ki je na prevozu že 5 dni, sklene pri zavarovalnici »kargo« zavarovanje tega blaga, pri čemer pa kupcu kot zavarovalcu ni znano, da je bilo to blago že eno uro pred sklenitvijo zavarovalne pogodbe poškodovano v prometni nesreči.

3.4.3 Dokazovanje nastanka zavarovalnega primera

Dokazno breme pri dokazovanju nastanka zavarovalnega primera nosi zavarovanec ali drug upravičenec iz zavarovanja. Dejstvo dokaznega bremena je v skladu s splošnimi pravili procesnega prava, da mora tožnik (upnik) dokazati obstoj in višino svojega zahtevka.

Zavarovanec (ali upravičenec) mora tako dokazati obstoj zavarovanja ter nastanek zavarovalnega primera – tj. nastop nevarnostnega dogodka, ki je kot tak zajet z zavarovalno pogodbo. Iz navedenega sledi tudi obratno – dokazno breme, da zavarovalni primer ni nastopil, ker je npr. nevarnostni dogodek izključen iz zavarovalnega kritja, nosi zavarovalnica.

3.5 ZAVAROVALNO KRITJE

3.5.1 Splošni in posebni zavarovalni pogoji

Določitev obsega zavarovalnega kritja je bistven element zavarovalne zaščite in s tem zavarovalnega razmerja, saj opredeljuje njune meje.

Zavarovalno kritje predstavlja okvir vseh možnosti za nastanek zavarovalnega primera.

Obseg zavarovalnega kritja določa segment zavarovalno upoštevni nevarnostnih dogodkov in segment zavarovalno upoštevni posledično nastalih škod, ki lahko predstavljajo zavarovalni primer.

V primeru, da nevarnostni dogodek kot tak ni opredeljen v okviru zavarovalnega kritja, je zavarovalno neupošteven in posledično **ne vzpostavlja nikakršne obveznosti zavarovalnice**, ki bi izhajala iz zavarovalne pogodbe, saj zaradi njega zavarovalni primer ne nastopi.

Določitev obsega zavarovalnega kritja predstavljajo pogodbeno določila zavarovalne pogodbe, ki so v praksi že vnaprej določena s strani zavarovalnice s splošnimi in posebnimi pogoji ter dodatnimi klavzulami v okviru »zavarovalnega produkta«, ki ga na trgu ponuja zavarovalnica.

V praksi se avtonomija sopogodbnika zavarovalnice (zavarovalca) glede obsega zavarovalnega kritja, ki je opredeljen v teh pogojih, izčrpa že z uvodno odločitvijo glede v pogojih opredeljenega zavarovalnega kritja in s tem same sklenitve zavarovalne pogodbe po načelu: »*Take it or leave it.*« Zavarovalnica v svojem zavarovalnem produktu določi okvire zavarovalnega kritja, zavarovalec pa se odloči, ali mu takšen zavarovalni produkt ustreza ali ne.

Osrednji vir obsega zavarovalnega kritja tako predstavljajo splošni in posebni zavarovalni pogoji ter klavzule kot *tipizirana, splošna, skupna vsebina vsake zavarovalne pogodbe v dani zavarovalni panogi ali zvrsti* (Boncelj, 1983).

3.5.2 Krajevna veljava zavarovalnega kritja

Nastop zavarovalnega primera poleg zavarovalno upoštevne nevarnostnega dogodka pogojuje tudi krajevna vezanost nevarnostnega dogodka na z zavarovalno pogodbo pogojeno prostorsko omejitev njegovega nastopa.

Nastanek nevarnostnega dogodka je vezan na določen prostor. Zavarovalni primer ne bo nastopil, če bo prišlo do nevarnostnega dogodka izven pogodbeno dogovorjene krajevnosti zavarovalnega kritja.

Poleg pogodbene določenosti pogoja krajevnega nastanka nevarnostnega dogodka se lahko določi tudi krajevna omejenost zavarovalnega kritja za kraj nastopa škode kot posledice nevarnostnega dogodka.

Za zavarovalno upoštevnost nevarnostnega dogodka in škode je potrebno poleg vsebinskega vidika upoštevati tudi krajevni vidik njunega nastanka.

Zavarovalni primer v smislu zavarovalne pogodbe ne nastane, če nevarnostni dogodek in škoda kljub vsebinskemu ujemanju z njuno opredelitvijo nastaneta izven krajevnega dometa zavarovalnega kritja – odpade element zavarovalne upoštevnosti, ki predstavlja nujni pogoj za nastanek zavarovalnega primera.

Krajevno omejitev nastanka nevarnostnega dogodka in škode predstavlja opredelitev krajevne veljavnosti zavarovalnega kritja.

Primer:

Z zavarovalno pogodbo je dogovorjeno požarno zavarovanje zalog podjetja na naslovu Novakova 15. Podjetje (zavarovanec) ima svoje zaloge tudi na naslovu Janezova 51. Na tej lokaciji pride do požara, vendar pa z vidika sklenjene zavarovalne pogodbe zavarovalni primer ne nastane, ker do uresničitve nevarnosti ni prišlo na območju krajevne veljavnosti zavarovanja.

3.5.3 Časovna veljava zavarovalnega kritja

Nastanek zavarovalnega primera se z zavarovalno pogodbo vedno časovno omeji. Nastanek nevarnostnega dogodka je pri zavarovanju časovno opredeljen, saj nastop nevarnostnega dogodka ne bo zavarovalno upoštevan, če bo nastopil izven časovne veljavnosti zavarovanja.

Nevarnostni dogodek mora praviloma nastati v času trajanja zavarovanja.

Pri zavarovalnih pogodbah tako teorija kot praksa razločujeta *formalno* in *materialno* trajanje zavarovanja.

3.5.3.1 Formalno trajanje zavarovanja

Formalno trajanje zavarovanja predstavlja trajanje zavarovalne pogodbe – od trenutka sklenitve zavarovalne pogodbe do njenega konca. Formalni začetek zavarovanja nastopi ob sklenitvi zavarovalne pogodbe, ko se obe stranki sporazumeta o njenih bistvenih sestavinah.

Formalni konec zavarovanja predstavlja konec zavarovalne pogodbe, do katerega pride zaradi različnih zakonsko predvidenih razlogov.

Formalni konec zavarovalne pogodbe lahko predstavlja več razlogov, najpogosteje pa bo to predstavljalo:

- prenehanje zavarovane nevarnosti (npr. zavarovanec preneha z opravljanjem poklicne dejavnosti v primeru zavarovanja poklicne odgovornosti);
- potek dogovorjenega časa;
- odpoved zavarovalnega razmerja;
- sporazum pogodbenih strank.

3.5.3.2 Materialno trajanje zavarovanja

Materialno trajanje zavarovanja predstavlja časovno obdobje, za katerega je podano **zavarovalno kritje** zavarovalnice. Obveznost zavarovalnice po izplačilu zavarovalnine nastane samo v primeru, če nevarnostni dogodek in s tem zavarovalni primer nastane v času trajanja zavarovalnega kritja. Če nevarnostni dogodek nastane izven časa trajanja zavarovalnega kritja, zavarovalni primer ne more nastati in zavarovalnica v zvezi s tem nima nobene obveznosti.

Obstoj zavarovalnega kritja in s tem materialnega trajanja zavarovanja je pri zavarovalni pogodbi bistveni predpogoj, da obveznost zavarovalnice za izplačilo zavarovalnine sploh lahko nastane, saj zgolj obstoj formalnega trajanja zavarovanja za to ne zadošča.

Zavarovalna pogodba brez materialne veljavnosti (zavarovalnega kritja) ne nudi zavarovalne zaščite.

Začetek materialnega trajanja zavarovanja se dogovori z zavarovalno pogodbo. Določitev materialnega trajanja je za zavarovalnico velikega pomena, zato je pomembno, da se določi točen začetek – npr. ob točno določeni uri.

Materialno trajanje zavarovanja se največkrat prekriva s formalnim trajanjem zavarovanja, vendar pa to ni nujno, kar je razvidno iz naslednjih primerov.

➤ **Materialno trajanje daljše od formalnega trajanja**

Materialno trajanje zavarovanja sega v obdobje pred formalnim trajanjem zavarovanja v primeru, ko se dogovori »zavarovanje za nazaj«.

Če bo sklenjena zavarovalna pogodba na tak način, bo zavarovalnica jamčila tudi za nevarnostne dogodke in škode, ki so nastali pred dnem sklenitve take zavarovalne pogodbe. V takem primeru je z zavarovalno pogodbo zajeta tudi t. i. *putativna nevarnost*, vendar ob pogoju, da zavarovalnica ne ve, da bi bil nevarnostni dogodek v tem predhodnem obdobju nemogoč, kot tudi zavarovalec ne sme vedeti, da je zavarovalni primer že nastal (Boncelj, 1965, 135).

Enako Obligacijski zakonik (OZ) v 3. odst. 922. člena, ki določa: »Če je bilo dogovorjeno, da bo z zavarovanjem zajet določen čas pred sklenitvijo pogodbe, **je pogodba nična le, če je bilo tedaj, ko je bila sklenjena, zainteresirani stranki znano, da je zavarovalni primer že nastal oziroma da je prenehala možnost, da bi nastal.**«

»Zavarovanje za nazaj« predstavlja izjemo od pravila, da se zavarovanja sklepajo »za naprej«, saj bi s tem bila možnost zlorabe, ko bi se zavarovalne pogodbe sklepale ob vedenju o nastalem zavarovalnem primeru. Tovrstne zavarovalne pogodbe so seveda že po zakonu nične razen v primeru že navedene izjeme (omenjeni 922. člen OZ), ki se v praksi pojavlja predvsem v kombinaciji »zavarovanja za naprej«.

➤ **Materialno trajanje krajše od formalnega trajanja**

Začetek materialnega trajanja zavarovanja (zavarovalnega kritja) se lahko s pogodbo določi tudi na druge načine npr. s plačilom prve premije, po poteku določene dobe (t. i. karenca) ipd.

Z vidika materialnega trajanja zavarovalne pogodbe je lahko tudi ključnega pomena tudi dejstvo neplačila prve premije oziroma prenehanje plačevanja premije – s tem v zvezi glej poglavje 3.7.1 Premija.

Ob koncu materialnega trajanja zavarovanja zavarovalnica preneha jamčiti za nevarnostne dogodke, saj nevarnostni dogodki, ki nastanejo po koncu materialne veljavnosti zavarovanja, ne morejo povzročiti nastopa zavarovalnega primera, zato posledično ne vzpostavljajo nikakršne obveznosti z vidika zavarovalnice.

Materialno trajanje zavarovanja se lahko izteče s formalnim koncem zavarovanja, lahko tudi prej (npr. začasno prenehanje zavarovalnega kritja zaradi neplačevanja premije po 3. odst. 937. člena OZ).

Pogodbeni stranki se lahko z zavarovalno pogodbo tudi dogovorita, da bo konec materialne in tudi formalne veljavnosti ostal nedorečen – trajanje za nedoločen čas.

Podoben učinek glede (ne)določenosti konca zavarovanja lahko dosežeta pogodbeni stranki tudi s pomočjo t. i. *prolongacijske klavzule*, s katero se pogodbeni stranki prvotno dogovorita za rok trajanja, vendar z možnostjo, da se pogodba podaljšuje za enako časovno obdobje še naprej, če ena od strank predhodno ne odpove pogodbe – s tem dogovorom se formalna in materialna veljavnost zavarovalne pogodbe molče in samodejno podaljšuje za nadaljnja enaka razdobja po prvotno dogovorjenem koncu. Za zavarovalne pogodbe s takšno določitvijo trajanja zavarovanja je zakonsko predviden poseben način odpovedi – glej 946. člen OZ.

Primer:

Zavarovalna pogodba je sklenjena za obdobje 1. 1. 2010 do 1. 1. 2011. Zavarovalna pogodba vsebuje tudi klavzulo, da se bo pogodba podaljšala za nadaljnje leto, če le-ta ne bo odpovedana s strani pogodbenih strank v roku 3 mesecev pred potekom. Ker pogodbeni stranki pogodbe ne odpovesta, se ob preteku avtomatsko podaljša in velja tudi za obdobje 1. 1. 2011 do 1. 1. 2012.

➤ Izjema – začasno kritje

Izjema od pravila, da obstaja zavarovalno varstvo samo v času zavarovalnega kritja, predstavlja *začasno kritje* – v primerih, ko se zavarovalna pogodba sklene na podlagi ponudbe zavarovalnici.

V praksi je namreč pogost t. i. *ponudbeni sistem* sklepanja zavarovalnih pogodb, ko zastopniki zavarovalnice sicer pripravijo obrazec ponudbe za zavarovanje, ki jo nato zavarovalec v svojem imenu podpiše in pošlje zavarovalnici z željo, da zavarovalnica pod pogoji, vsebovanimi v ponudbi, z njim sklene zavarovalno pogodbo. Tovrstne pogodbe so nato največkrat sklenjene molče (*konkludentno*) na podlagi zakonskega določila (3. odst. 925. člena OZ), ki predstavlja zakonsko izjemo, saj praviloma molk na ponudbo v obligacijskem pravu ne pomeni njenega akcepta.

Ker med izstavitvijo ponudbe zavarovalca in sklenitvijo zavarovalne pogodbe preteče vmesno obdobje (8 oz. 30 dni – glej 925. člen OZ), zavarovalnica lahko za obdobje »visečnosti« zavarovalne pogodbe v svojih splošnih pogojih določi t. i. *začasno kritje* kot *premostitveno zavarovanje, ki ima v grobem isto vsebino kot poznejše končno zavarovanje*. Dogovor o začasnem kritju pravzaprav predstavlja posebno samostojno zavarovalno pogodbo z bistveno vsebino poznejše, ta čas še nedokončane končne zavarovalne pogodbe (Boncelj, 1965, 139).

Začasno kritje preneha s formalnim in materialnim začetkom zavarovanja po sklenjeni zavarovalni pogodbi ali z odklonitvijo ponudbe zavarovalca s strani zavarovalnice.

3.6 KRIVDA IN ZAVAROVALNI PRIMER

Zavarovanje temelji na slučaju in negotovosti. Nek dogodek se šteje za nevarnostni dogodek ravno zaradi svojih značilnosti – ker je slučajen, negotov in hkrati možen in verjeten.

Samo če so dogodki slučajni in negotovi, se lahko uveljavlja zakon velikega števila, na njegovi podlagi izravnavanje nevarnosti in z njim zavarovanje samo. Če nevarnostni subjekt namenoma povzroči dogodek, odpadeta slučajnost in negotovost kot bistveni značilnosti nevarnostnega dogodka, ki ju zavarovanje v množici odpravlja (Boncelj, 1965, 153).

Pri zavarovalnem pravu je v ospredju pravilo, da zavarovan nevarnostni dogodek **ne sme biti odvisen od izključne volje pogodbenih strank**.

Pri zavarovanju odgovornosti je to osrednje pravilo najbolj kršeno, saj se daje zavarovalno varstvo prav za škodo, ki nastane zaradi krivde (malomarnosti) zavarovanca.

Obstoju zavarovanja odgovornosti z vidika bistva zavarovanja kljubujeta *argument rizika* in *argument javnega reda*.

Riziko je nepredvideni dogodek, neodvisen od volje zavarovanca, zato ne morejo biti zavarovani primeri, kjer dogodek nastane pod vplivom te volje. Po drugi strani bi možnost prevalitve svoje obveznosti na drugega lahko povzročalo zlonamerno povzročanje škod, kar bi bilo v nasprotju s pravnim redom.

Že zgodaj je prišlo do spoznanja, da bi tak način razmišljanja onemogočil zaščito pred najštevilnejšimi primeri, saj do večine rizikov pride ravno na podlagi krivde zavarovanca. Pri realizaciji rizika gre največkrat za kombinacijo volje in naključja. Izpostavil se je zaključek, da se vsak vpliv volje zavarovanca ne more odbiti – zato se je takoj postavilo vprašanje, do kje gre lahko ta vpliv volje zavarovanca, da se obenem ohrani pojem rizika in javnega reda (Šulejić, 1967, 61).

3.6.1 Povzročitev z namenom

Osrednje pravilo v zavarovalnem pravu je, da **namerno povzročena škoda s strani zavarovanca ne more biti predmet zavarovalne pogodbe**. Zavarovanje namerno povzročene škode bi predstavljalo izigravanje bistva zavarovanja ter bi bilo v nasprotju z javnim redom.

OZ določa, da v primeru, če zavarovalec, zavarovanec ali upravičenec povzroči zavarovalni primer namenoma ali s prevaro, zavarovalnica ni zavezana za nikakršne dajatve, nasprotno pogodbeno določilo pa je nično (glej 944. člen OZ).

Primer:

Zavarovanec ima staro hišo, ki je nikakor ne more prodati, zato se odloči, da bo hišo zažgal in zahteval zavarovalnino od zavarovalnice. Z vidika sklenjene zavarovalne pogodbe obveznost zavarovalnice zaradi namena zavarovanca ne nastane. Poleg navedenega pa ima lahko ravnanje zavarovanca tudi znake kaznivega dejanja.

Če je zavarovalni primer povzročen z najtežjo stopnjo krivde – **namenom**, kjer se storilec zaveda svojega ravnanja ter iz njega izhajajočih posledic ter nastanek teh posledic tudi hoče ali pa če se zaveda posledic, ki lahko nastanejo iz njegovega ravnanja vendar si jih ne želi oziroma lahkomišlno misli, da jih bo lahko preprečil, obveznost zavarovalnice kljub nastanku zavarovalnega primera v smislu zavarovalne pogodbe, ne nastane.

Obveznost zavarovalnice prav tako ne nastane v primeru nastanka zavarovalnega primera zaradi prevare. Zavarovalna prevara je povzročitev ali simulacija nevarnostnega dogodka z namenom pridobiti si protipravno korist od zavarovalnice, ki jo zavarovalnica izplača zaradi nastopa zavarovalnega primera. Ko zavarovalnica na podlagi take prevare zavarovalnino izplača, gre za goljufijo. Namen goljufije je sleparski naklep na škodo zavarovalnice in v smislu Kazenskega zakonika RS predstavlja tudi kaznivo dejanje goljufije (glej 211. člen KZ-1; po 2. odstavku so kazniva celo pripravljalna dejanja).

Tako namen kot zavarovalniška prevara se lahko kažeta v ravnanju, ki je po svoji naravi lahko storitev ali opustitev.

3.6.2 Povzročitev z malomarnostjo

Pri malomarnosti gre za ravnanje, ki je v nasprotju z ravnanjem povprečnega človeka. Pri presoji malomarnosti se ne uporablja konkretnih meril z vidika samega povzročitelja, temveč se primerja ravnanje povzročitelja z ravnanjem povprečnega človeka ali pa dobrega gospodarja kot kriterijem, po katerem se presoja, ali je povzročitelj opustil tisto skrb, ki jo mora imeti povprečen človek. Pri ugotavljanju stopnje malomarnosti se primerja konkretno

ravnanje povzročitelja škode z določenim standardom ravnanja, ki se v določeni družbi šteje za pazljivo in skrbno ravnanje.

Pri hudi malomarnosti gre za večjo stopnjo odstopanja od omenjenega standarda in pomeni skrajno nepazljivost oziroma opustitev tiste pazljivosti in skrbi, ki se pričakuje od vsakega človeka. Povzročitelju se ne očita, da je s svojim ravnanjem želel povzročiti škodo, temveč se mu očita, da je pri svojem ravnanju opustil tisto stopnjo skrbi in pazljivosti, ki jo mora imeti vsak povprečen človek.

Stopnja vpliva volje v realizaciji rizika, ki se šteje za odločilno za izločitev namernega ravnanja iz zavarovanja, je pri hudi malomarnosti manjša, zato je tako zavarovanje z vidika zakonskih določil dopustno.

Vendar pa lahko omejevanje s pogodbenega vidika vseeno obstaja. V praksi zavarovalnice s splošnimi pogoji lahko po načelu »Velika malomarnost se izenačuje z naklepom« hudo malomarnost zaradi višje stopnje rizika tudi izključujejo iz zavarovalnega kritja, npr. pri zavarovanju odgovornosti, kjer je lahko določeno:

»Zavarovanje ne krije odškodninskih zahtevkov, če zavarovanec škodni dogodek povzroči namenoma. Za namen šteje tudi ravnanje, ki ga zavarovanec ne opusti, čeprav bi moral pričakovati njegovo škodljivo posledico, vednost o pokvarjenosti ali o pomanjkljivosti blaga, izdelkov ali storitev ter zavestno ravnanje proti veljavnim predpisom ali proti navodilom, ki jih je izdal naročnik ali organ oblasti.« (Splošni pogoji za zavarovanje odgovornosti Adriatica Slovenice d. d., 1. odst. 3. člen).

Škoda, povzročena s hudo malomarnostjo, ne nastane vede in hote, temveč zaradi hudega zanemarjanja potrebne in dolžne skrbnosti, zaradi pozornosti vzbujajočega pregreška zoper normalno ravnanje, ki pa ni želeno in še manj nameravano. V večini primerov gre za prehitro, nepremišljeno, nezadovoljivo reakcijo na dani položaj, zato je takšno ravnanje in takšna škoda tudi za zavarovanca neprijetno presenečenje in zato slučajna (Boncelj, 1965, 156).

Primer:

Požar v kuhinji, ki nastane, ker je zavarovanec pozabil izključiti štedilnik.

3.6.3 Povzročitev s strani tretje osebe (možnost subrogacije)

Nastanek zavarovalnega primera lahko povzroči ravnanje tretje osebe, tudi če ta oseba povzroči škodni dogodek namenoma.

Primer:

Piroman zažge hišo zavarovanca. Zavarovalni primer z vidika sklenjenega požarnega zavarovanja nastane, saj ni bil povzročen s strani namena zavarovanca, temveč je bil povzročen s strani namena tretje osebe. Zavarovalnica izplača zavarovalnino zavarovancu.

Obligacijski zakonik določa v okviru pravil za premoženjska zavarovanja tudi možnost t. i. subrogacije po zakonu (glej 963. člen OZ). Subrogacija je prehod zavarovančevih pravic nasproti odgovorni osebi na zavarovalnico.

Z izplačilom iz zavarovanja preidejo do višine izplačane zavarovalnine po samem zakonu na zavarovalnico vse zavarovančeve pravice nasproti tistemu, ki je kakorkoli odgovoren za škodo.

Nadaljevanje prejšnjega primera:

Na podlagi zakonskih določil glede subrogacije zavarovalnica lahko zahteva povračilo izplačanega zneska zavarovancu od piromana, ker vstopi v pravice zavarovanca (Če zavarovanec ne bi imel sklenjenega zavarovanja, bi povračilo škode sam zahteval od piromana).

Ne glede na navedeno pa subrogacije ni v primeru, če je škodo povzročil nekdo, ki je zavarovančev sorodnik v ravni vrsti, ali nekdo, za katerega ravnanje zavarovanec odgovarja ali živi z njim v istem gospodinjstvu, ali pa nekdo, ki je delavec pri zavarovancu, razen če je kdo od teh škodo povzročil namenoma.

Institut **subrogacije** pri zavarovalnem pravu je potrebno ločevati z institutom **regresa**. V praksi pogosto prihaja do pojmovnih zamenjav in nedoslednosti pri uporabi terminov za omenjena instituta.

Razlika med pravnim pojmom *regresa* in *subrogacije* je v tem, da gre pri regresu za pravico tistega, ki je nekaj plačal, da zahteva vrnitev plačanega zneska od tistega, ki je dolžan to plačati po neki pravni osnovi (npr. pri solidarnih dolžnikih), medtem ko gre pri subrogaciji za pravico določene osebe, da vstopi v pravico upnika in namesto prejšnjega upnika uveljavlja njegove pravice.

Pri regresnem zahtevku ima zavarovalnica »lastno« pravico terjati vse tisto, kar je plačala zaradi nekaterih okoliščin (npr. zakonskih – pri obveznem zavarovanju odgovornosti), pa ji to po sami pogodbi sicer ne bi bilo potrebno, ker npr. zavarovalno kritje sploh ni bilo podano.

Pri subrogaciji pa ima zavarovalnica le »posredni« zahtevek, in to le v obsegu, ki ga ima zavarovanec na osnovi odškodninskega prava pravico zahtevati od tistega, ki mu je povzročil

določeno škodo. Zavarovalnica vstopi v pravice zavarovanca na osnovi zakona in ima le toliko pravic kot zavarovanec (Ivanjko, 1981, 40).

Do regresa zavarovalnice lahko tako pride pri obveznem zavarovanju odgovornosti, če zavarovalnica zaradi prisilnosti narave tega zavarovanja tretji osebi kot oškodovancu poplača odškodninski zahtevek, kljub dejstvu, da slednji ni zajet v zavarovalnem kritju.

Tako bo na primer zavarovalnica iz zavarovalne pogodbe poplačala škodo, ki jo je povzročil vinjeni voznik tretji osebi, vendar pa bo zoper voznika uveljavljala *regresni zahtevek* – povračilo izplačanega zneska. Regresni zahtevek zavarovalnice je na podlagi Zakona o obveznih zavarovanjih v prometu (ZOZP) omejen do določene višine, vendar pa omejitev ne velja, če je voznik škodo povzročil namenoma – glej 7. člen ZOZP.

Pri obveznem zavarovanju varuje oškodovanca zakon, ne samo s tem, ker predpisuje sam obstoj takega zavarovanja, temveč tudi zato, ker predpisuje obseg kritja, ki je z namenom temeljite zaščite oškodovanca precej širsko, v posameznih primerih celo širše, kot znaša sam domet zavarovanja odgovornosti. Slednje potrjuje dejstvo, da so z obveznim zavarovanjem odgovornosti zajeti celo odškodninski zahtevki zaradi škode, ki jo je bil zavarovanec povzročil namenoma.

Zavarovalnica mora tudi v teh primerih sicer tretjemu plačati, ima pa regres zoper odgovorno osebo, če odgovornost presega meje, v katerih zavarovalnica prevzema riziko (Cigoj, 1986, 2504).

3.7 MEDSEBOJNE DAJATVE IZ ZAVAROVALNE POGODBE

Osrednji medsebojni dajatvi v zavarovalni pogodbi sta *premija* na strani zavarovalca in *zavarovalnina* (odškodnina/»storitev nekaj drugega«) na strani zavarovalnice.

3.7.1 Premija

Zavarovalčeva osrednja dajatev iz sklenjene zavarovalne pogodbe je plačilo premije kot cene za storitev zavarovalnice – nudenje gospodarske varnosti v pogodbeno dogovorjenem obsegu (višina zavarovalnega kritja, trajanje idr.) – zavarovana je namreč samo tista nevarnost, za katero sta se pogodbeni stranki dogovorili.

Plačilo premije ima lahko **pomemben vpliv tudi na zavarovalno kritje.**

3.7.1.1 Vpliv plačila premije **na začetek** zavarovalnega kritja

Odločitev o tem, ali bo plačilo (prve) premije vplivalo na začetek zavarovalnega kritja ali ne, je prepuščena pogodbenima strankama.

Zavarovalec in zavarovalnica se lahko dogovorita, da je potrebno plačati premijo **ob sklenitvi pogodbe**. V tem primeru plačilo (prve) premije že po samem zakonu vpliva na začetek zavarovalnega kritja (1/ 937. člen OZ). Zavarovalno kritje lahko namreč začne veljati šele naslednji dan po vplačilu premije. Če premija ni plačana, zavarovalnica kljub sklenjeni

zavarovalni pogodbi nima obveznosti, zavarovalčeva obveznost po plačilu premije pa ostaja (formalno trajanje zavarovanja obstaja, ne obstaja pa materialno trajanje).

Zavarovalec in zavarovalnica se lahko dogovorita tudi, da je treba plačati premijo **po sklenitvi pogodbe**. V tem primeru začne zavarovalno kritje tako, kot je to določeno v pogodbi (2/ 937. člen OZ).

Če pogodba glede obveznosti plačila prve premije z vidika zavarovalnega kritja ne vsebuje posebnih zahtev, potem je zavarovalno kritje podano z dnem, ki je kot začetek zavarovanja naveden na zavarovalni polici (obstoj formalnega in materialnega trajanja zavarovanja). Obveznost zavarovalnice tako nastane že takoj ob sklenitvi zavarovalne pogodbe in je podana ne glede na plačilo premije.

Če pa pogodba tudi pri dogovoru o plačilu premije po sklenitvi pogodbe vsebuje dogovor, da bo začetek zavarovalnega kritja odvisen od plačila (prve) premije, potem plačilo (prve) premije na podlagi pogodbenega dogovora vpliva na začetek zavarovalnega kritja, ki je zaradi takšnega dogovora podano šele z naslednjim dnem po vplačilu premije.

Primer:

V pogodbi za kasko zavarovanje avtomobila je vsebovana posebna klavzula, ki določa, da zavarovalno kritje nastopi šele s plačilom prvega obroka premije. Ker je dogovorjeno, da je treba premijo plačati po sklenitvi zavarovalne pogodbe, plačilo prve premije pa vpliva na zavarovalno kritje, s sklenitvijo pogodbe tako še ne nastane obveznost zavarovalnice, da plača zavarovalnino tudi za škodni primer, ki je nastal pred plačilom premije (prvega obroka).

Ker prvi obrok premije tako ni bil plačan, zavarovalni primer ni nastal, zavarovalnica pa iz sklenjenega kasko zavarovanja ni dolžna zavarovancu plačati zavarovalnine.

3.7.1.2 Vpliv neplačila premije **na konec** zavarovalnega kritja

V primeru neplačevanja premije pravne posledice ne nastanejo samodejno, temveč jih mora doseči zavarovalnica s posebnim postopkom, ki je natančno opredeljen v zakonu s prisilnimi določbami.

Zavarovalnica ima dve možnosti, in sicer lahko doseže pravno posledico:

- **Prenehanja materialnega trajanja zavarovanja (3/ 937. čl. OZ)**

V primeru neplačevanja premije ima zavarovalnica možnost, da doseže le t. i. »mirovanje zavarovalnega kritja« – obveznost zavarovalnice začasno preneha, in sicer s pretekom 30 dni od dneva vročitve priporočenega obvestila zavarovalcu o tem, da je premija zapadla.

Ker na tak način zavarovalnica prekine le materialno trajanje zavarovanja, ga lahko zavarovalec ponovno vzpostavi, in sicer v primeru, če plača to premijo (skupaj z zamudnimi obrestmi) v enem letu od zapadlosti premije.

Zavarovalno kritje je v takem primeru ponovno vzpostavljeno, vendar samo za naprej, od 24. ure dne, ko so bile zapadle obveznosti plačane, kar pomeni, da če se zgodi nevarnostni dogodek v času »mirovanja kritja«, zavarovalni primer ne nastane in zato zavarovalnica v zvezi s tem nima nikakršne obveznosti.

Zavarovalnica ima pravico tudi do premije za čas »mirovanja kritja«, saj slednje nima vpliva na obveznost zavarovalca do plačevanja premije.

- **Materialnega in formalnega trajanja zavarovanja (4/ 937. čl. OZ)**

V primeru neplačevanja premije ima zavarovalnica tudi možnost, da doseže poleg prekinitve materialnega trajanja zavarovanja tudi prekinitvev formalnega trajanja zavarovanja – tj. da zaradi neplačevanja premije doseže **razdor zavarovalne pogodbe**.

Razdor pogodbe (brez odpovednega roka) zavarovalnica doseže s tem, da zavarovalca o tem izrecno opozori v priporočenem obvestilu, s katerim ga je obvestila o zapadlosti premije in o prenehanju zavarovalnega kritja.

Za dan razdora pogodbe šteje dan, ki je sicer določen za dan nastopa »mirovanja kritja« po 3 / 937. čl. OZ, če je zavarovalnica z istim obvestilom istočasno izrecno zahtevala tudi razdor pogodbe.

Zgoraj navedeno pa ne velja tudi za življenjska in zdravstvena zavarovanja.

Pri življenjskih zavarovanjih za razliko od premoženjskih zavarovanj zavarovalnica neplačane premije nima pravice sodno zahtevati.

Ob ugotovljenem neplačevanju mora zavarovalnica zavarovalca, podobno kot pri premoženjskih zavarovanjih, obvestiti s priporočenim pismom, pri čemer nastopijo pravne posledice v roku, kot ga lahko določi zavarovalnica sama, vendar pa ta rok ne sme biti krajši od meseca dni od dneva vročitve priporočenega pisma zavarovalcu. Če zavarovalec v tem roku ne plača svojih obveznosti, nastopijo pravne posledice.

Pravne posledice se razlikujejo glede na dejstvo, ali so bile do tega roka **plačane vsaj tri letne premije ali ne**.

Če so bile vsaj tri letne premije plačane, zavarovalnica izjavi zavarovalcu, da zmanjšuje zavarovalno vsoto na odkupno vrednost zavarovanja. Če vsaj tri letne premije niso bile plačane, zavarovalnica lahko razdre zavarovalno pogodbo, s tem da izjavi zavarovalcu, da odstopa od pogodbe.

Omenjene pravne posledice lahko nastopijo že pred iztekom roka, če v tem času (od vročitve obvestila do izteka roka) nastane zavarovalni primer.

3.7.2 Zavarovalnina in zavarovalna vsota

Osrednja dajatev zavarovalnice pa je za razliko od dajatve zavarovalca **negotova in odvisna od nastanka zavarovalnega primera** v času trajanja zavarovalnega kritja. Slednja negotovost dajatve zavarovalnice, kot smo že omenili, predstavlja bistvo vsake zavarovalne

pogodbe. Če bi bila tudi dajatev zavarovalnice gotova, zavarovalna pogodba ne bi mogla obstajati.

Dajatev zavarovalnice iz zavarovalne pogodbe je »zavarovalnina«. Starejši pojem za dajatev zavarovalnice je »odškodnina«, vendar je v primerjavi z »zavarovalnino« manj ustrezna, saj dajatev zavarovalnice izhaja iz pogodbenega razmerja in ne iz odškodninskega, kjer bi bila zavarovalnica kot povzročiteljica škode zavezana k izpolnitvi izvenpogodbene zaveze – »odškodnine«.

Uporaba izraza »odškodnina« je primerna le pri zavarovanju odgovornosti, kjer zavarovalnica z »zavarovalnino« dejansko plača oškodovancu »odškodnino«.

Zavarovalnina je dajatev, ki dospe v plačilo, ko se izpolnijo pogoji pogodbe, za katere je nasprotna stranka plačevala svoje dajatve, premije.

Zavarovalnina se pri zavarovalnih pogodbah odmerja tudi v odvisnosti od zavarovalnih vsot, ki pri zavarovalni pogodbi predstavljajo maksimalno obveznost zavarovalnice.

Pri premoženjskih zavarovanjih se zavarovalnina odmerja v odvisnosti od škode, ki jo je utrpel zavarovanec, višina zavarovalnine pa je omejena z višino zavarovalne vsote. Pri osebnih zavarovanjih se ne ugotavlja škoda v smislu, kot je to pri premoženjskih zavarovanjih, temveč se izplača dogovorjena zavarovalnina (največ v višini zavarovalne vsote), ko so izpolnjeni določeni pogoji za to (t. i. **vsotno zavarovanje**).

3.8 ZAVAROVALNA POLICA

Zavarovalna polica predstavlja listino (dokaz), ki potrjuje dejstvo, da je pri zavarovalnici sklenjena zavarovalna pogodba.

O zavarovalni pogodbi govorimo kot o doseženem sporazumu (sklenjenem pravnem poslu) med zavarovalnico in zavarovalcem o bistvenih sestavinah medsebojnega zavarovalnega razmerja.

O zavarovalni polici pa govorimo kot o listini, ki potrjuje obstoj omenjenega sporazuma med zavarovalnico in zavarovalcem.

V zavarovalni polici morajo biti navedeni vsi podatki, ki omogočajo sklenitev zavarovalne pogodbe – sklenitev zavarovalne pogodbe lahko predstavlja namreč tudi sam podpis zavarovalne police.

Zavarovalno polico sme začasno, ko še niso znani vsi podatki za obračun premije, nadomeščati potrdilo o kritju, v katerem so vpisane bistvene sestavine pogodbe.

V zavarovalni polici morajo biti navedeni:

- podatki o pogodbenih strankah,
- zavarovana stvar oziroma zavarovana oseba (predmet zavarovanja),
- nevarnost (riziko), ki jo zajema zavarovanje,
- trajanje zavarovanja in doba kritja,
- zavarovalna vsota ali določilo, da je zavarovanje neomejeno.
- višina zavarovalne premija ali prispevka,
- dan, ko je bila izdana polica,
- podpisa pogodbenih strank,
- v polici življenjskega zavarovanja tudi ime in priimek osebe, na katere življenje se nanaša zavarovanje, ter tudi dogodek ali rok, od katerega je odvisen nastanek pravice zahtevati izplačilo zavarovalne vsote.

V večini primerov polica zajema tudi dogovor o plačilu zavarovalne premije, lahko pa je ta dogovor pripravljen kot posebna listina in skupaj z že navedenimi sestavinami sestavlja zavarovalno pogodbo.

Zavarovalno polico sme začasno nadomeščati potrdilo o kritju, v katero so vpisane bistvene sestavine pogodbe.

Ker splošni in posebni zavarovalni pogoji predstavljajo sestavni del zavarovalne pogodbe, je z zavarovalnica ob sklenitvi zavarovalne pogodbe dolžna na to **posebej opozoriti** zavarovalca (s posebno klavzulo na zavarovalni polici), **in mu izročiti** besedilo. Besedilo zavarovalnih pogojev je lahko tudi natisnjeno že na sami zavarovalni polici.

V primeru odstopanja oziroma neujemanja besedila splošnih ali posebnih pogojev in določil iz zavarovalne police je določeno pravilo, da se prednostno vedno upošteva tisto besedilo, ki je napisano na polici. V primeru neujemanja med besedilom na polici, ki je natisnjeno, in tistim, ki je napisano v rokopisu, se upošteva slednje.

Izstavitev zavarovalne police ni nujna – v zavarovalnih pogojih so lahko določeni tudi primeri, pri katerih nastane pogodbeno razmerje iz zavarovanja s samim plačilom premije.

Primer:

Zavarovalnica pošlje svojo ponudbo za nezgodno zavarovanje študentov, ki že vsebuje položnico. Ponudba vsebuje določilo, da je zavarovanje sklenjeno, ko je premija plačana, zavarovalno kritje pa začne z naslednjim dnevom po plačilu premije.

S tem ko študent plača premijo po navedeni ponudbi, je nezgodno zavarovan, čeprav od zavarovalnice ne bo prejel nobene police – status zavarovanca dokazuje študent z dokazilom, da je bila premija po ponudbi zavarovalnice plačana, s čimer je bilo zavarovanje sklenjeno.

Zavarovalna polica ima lahko tudi lastnost vrednostnega papirja. Vrednostni papir je pisna listina, s katero se izdajatelj zavezuje, da bo izpolnil na njej zapisano obveznost njenemu zakonitemu imetniku.

Skladno z OZ se lahko zavarovalna polica glasi na določeno osebo, po odredbi ali na prinosnika, kot je to značilno za vrednostne papirje.

Polica življenjskega zavarovanja se lahko glasi na določeno ime ali po odredbi, ne more pa se glasiti na prinosnika.

Za polico življenjskega zavarovanja je značilno tudi to, da je lahko terjatev v pravnem prometu, saj jo je mogoče zastaviti (980. člen OZ), o čemer mora biti zavarovalnica obveščena. Upravičenec pri življenjskem zavarovanju sme svojo pravico do zavarovalne vsote tudi prenesti na drugega tudi pred zavarovalnim primerom (986. člen OZ).

3.9 SKLENITEV ZAVAROVALNE POGODBE

Zavarovalna pogodba je sklenjena, ko pogodbenika podpišeta zavarovalno polico ali potrdilo o kritju.

Zavarovalna pogodba se lahko sklene tudi na podlagi izstavitve ponudbe ene pogodbene stranke drugi. Če nasprotna stranka ponudbo sprejme (se strinja z njeno vsebino), je zavarovalna pogodba sklenjena.

Do sklenitve zavarovalne pogodbe lahko tako pride na več načinov.

Pogodbeno razmerje se lahko vzpostavi:

- s podpisom zavarovalne police,
- s podpisom potrdila o kritju, ki začasno nadomešča zavarovalno polico,
- s sprejemom pisne ponudbe zavarovalnice zavarovalcu,
- s sprejemom (lahko tudi molče) pisne ponudbe zavarovalca zavarovalnici,
- v nekaterih primerih s samim plačilom zavarovalne premije.

V posameznih individualnih primerih se lahko zavarovalno razmerje oblikuje povsem individualno glede na posebne potrebe posameznih zavarovancev ali skupini le-teh. V takih primerih je zavarovalna pogodba sklenjena s podpisom take individualno zapisane pogodbe, ki vsebuje vse sestavine zavarovalnega razmerja, s strani vseh pogodbenih strank.

Za primer, ko zavarovalec naslovi svojo pisno ponudbo zavarovalnici, so določena posebna pravila.

Pisna ponudba zavarovalca zavarovalnici za sklenitev zavarovalne pogodbe veže zavarovalca, če ni določil krajšega roka, osem dni od dneva, ko je ponudba prispela k zavarovalnici.

V primeru, če je v zvezi z zavarovanjem, na katerega se glasi ponudba zavarovalca potreben zdravniški pregled, je ta rok daljši – trideset dni (npr. pri nezgodnem ali življenjskem zavarovanju, ko je odločitev o tem, ali bo zavarovalnica pogodbo sklenila ali ne in pod kakšnimi pogoji, odvisna od telesnih in zdravstvenih značilnostih zavarovanca).

Za primer, ko zavarovalec pošlje svojo ponudbo zavarovalnici, je določeno posebno pravilo, namreč, **če zavarovalnica v zgoraj omenjenih rokih zavarovalcu ne odgovori, da se z njegovo ponudbo ne strinja, se šteje, da je zavarovalnica ponudbo sprejela in da je s tem zavarovalna pogodba sklenjena.**

Pogoj za navedeno je, da se ponudba zavarovalca zavarovalnici ne odmika od pogojev, po katerih sklepa predlagano zavarovanje. V tem primeru se šteje pogodba za sklenjeno, ko je ponudba prispela k zavarovalnici.

Pravilo predstavlja odstop od splošnih pravil obligacijskega prava – praviloma molk prejemnika ponudbe (pri drugih pravnih poslih) ne predstavlja tudi strinjanja in sprejema ponudbe. Takšno pravilo je pri zavarovalni pogodbi določeno v korist zavarovalca, da slednji ni v negotovosti glede veljavnosti zavarovalne pogodbe, v primeru če zavarovalnica na njegovo ponudbo ne odgovori.

Zavarovalno pogodbo praviloma sklepajo zavarovalci v svojem imenu. Če zavarovalec sklene zavarovalno pogodbo v imenu drugega brez njegovega pooblastila, je odgovoren

zavarovalnici za obveznosti iz pogodbe vse dotlej, dokler je tisti, v čigar imenu jo je sklenil, ne odobri.

Zainteresirani lahko odobri pogodbo tudi, ko je že nastal zavarovalni primer. Če zainteresirana oseba odobritev odkloni, dolguje zavarovalec premijo za zavarovalno dobo, v kateri je bila zavarovalnica obveščena o odklonitvi odobritve.

Pri zavarovanju na tuj račun ali na račun tistega, katerega se zavarovanje tiče, mora plačevati premijo in izpolnjevati druge obveznosti iz pogodbe zavarovalec, vendar ne more izvrševati tudi pravic iz zavarovanja, čeprav ima v rokah polico, če v to ne privoli tisti, čigar interes je bil zavarovan in ki mu te pravice gredo.

Primer:

Prodajalec kot zavarovalec, sklene pogodbo o zavarovanju transportnega blaga za svojega kupca kot zavarovanca v primeru, ko blago do kupca potuje na njegov riziko.

Zavarovalec ni dolžan izročiti zainteresirani osebi police, dokler mu ta ne povrne premij, ki jih je plačal zavarovalnici, in stroškov pogodbe.

3.10 PRAVICE IN OBVEZNOSTI POGODBENIH STRANK

3.10.1 Obveznosti zavarovalca

3.10.1.1 Obveznosti ob sklepanju zavarovalne pogodbe

➤ **Prijava okoliščin, ki so pomembne za ocenitev nevarnosti**

Osrednja obveznost zavarovalca ob sklepanju zavarovalne pogodbe je, da **prijavi okoliščine, ki so za zavarovalnico pomembne za oceno nevarnosti**. Prijavljene okoliščine o nevarnosti so za zavarovalnico ključnega pomena, saj se na podlagi le-teh odloči, ali bo z zavarovalcem sklenila pogodbo ali ne oziroma pod kakšnimi pogoji. Z oceno nevarnosti zavarovalnica določi tudi višino premije, za katero je pripravljena določeno dobo to nevarnost nositi.

Katere so za zavarovalnico nevarnostne okoliščine, bo v praksi največkrat razvidno iz vprašalnikov, ki jih mora zavarovalec izpolniti ob sklepanju zavarovalne pogodbe. Okoliščine mora tako zavarovalec z izpolnjevanjem vprašalnika prijaviti v celoti in po resnici.

Zavarovalec je tako dolžan ob sklenitvi pogodbe prijaviti zavarovalnici vse okoliščine, ki so pomembne za ocenitev nevarnosti in so mu znane ali mu niso mogle ostati neznan.

Če zavarovalec to obveznost krši namenoma, gre za *prevaro*. Pogodba je izpodbojna, obstaja tudi odškodninska odgovornost.

Če je zavarovalec **namenoma** neresnično prijavi ali namenoma zamolči kakšno okoliščino take narave, da zavarovalnica ne bi sklenila pogodbe, če bi vedela za resnično stanje stvari,

lahko zavarovalnica zahteva razveljavitev pogodbe, pri čemer zavarovalnica obdrži že plačane premije in ima pravico zahtevati plačilo premije za zavarovalno dobo, v kateri je zahtevala razveljavitev pogodbe.

Pravica zavarovalnice, da zahteva razveljavitev zavarovalne pogodbe, preneha, če v treh mesecih od dneva, ko je zvedela za neresničnost prijave ali za zamolčanje, ne izjavi zavarovalcu, da jo namerava uporabiti.

Če zavarovalec neresnično prijavi ali opusti dolžno obvestilo in svojo obveznost krši **nenamenoma**, gre za *zmoto*. V tem primeru lahko zavarovalnica po svoji izbiri v enem mesecu od dneva, ko je izvedela za neresničnost ali nepopolnost prijave, odstopi od pogodbe ali predlaga zvišanje premije v sorazmerju z večjo nevarnostjo.

Če zavarovalnica odstopi od pogodbe, slednja preneha po izteku štirinajstih dni od dneva, ko je zavarovalnica sporočila zavarovalcu svoj odstop od pogodbe. Če predlaga zvišanje premije, pa je pogodba po samem zakonu razdrta, če zavarovalec ne sprejme predloga v štirinajstih dneh od dneva, ko ga je prejel.

Če se pogodba razdre, mora zavarovalnica vrniti del premije, ki odpade na čas do konca zavarovalne dobe. Če je zavarovalni primer nastal prej, preden je bila ugotovljena neresničnost ali nepopolnost prijave, ali pozneje, vendar pred razdrtjem pogodbe oziroma pred dosego sporazuma o zvišanju premije, se zavarovalnina zmanjša v sorazmerju med stopnjo plačanih premij in stopnjo premij, ki bi morale biti plačane glede na resnično nevarnost.

Primer:

Zavarovalec ob sklepanju pogodbe nenamenoma zamolči zavarovalnici, da se avtomobil, za katerega sklepa kasko zavarovanje, uporablja tudi za izvajanje taksi službe, kar sicer za zavarovalnico predstavlja dodano nevarnostno okoliščino in temu ustrezno višjo premijo. Ko zavarovalnica navedeno ugotovi, lahko od zavarovalca zahteva povišanje premije – v primeru, da se zavarovalec s povišanjem premije zaradi izvajanja taksi službe ne strinja, se zavarovalna pogodba razdre.

3.10.1.2 V času trajanja zavarovalne pogodbe

➤ **Plačevanje premije**

Zavarovalec je dolžan zavarovalnici plačevati ceno za zavarovalno zaščito – premijo. Zavarovalnica mora sprejeti plačilo premije tudi od vsakogar, ki ima za to plačilo pravni interes, vendar pa lahko zahteva plačilo premije samo od svojega pogodbenega partnerja, ki se je k plačilu s pogodbo zavezal (zavarovalca).

Premija mora zavarovalec plačevati v dogovorjenih rokih. Če je določeno, da jo mora plačati naenkrat, se plača ob sklenitvi pogodbe.

➤ Obveščanje zavarovalnice o spremembah nevarnosti

Pri premoženjskem zavarovanju je zavarovalec dolžan obvestiti zavarovalnico o vsaki spremembi okoliščin, ki utegne biti pomembna za ocenitev nevarnosti. Pri osebnem zavarovanju (življenjska in nezgodna zavarovanja) je to zavarovalec dolžan storiti samo v primeru, če je postala nevarnost večja zaradi tega, ker je zavarovana oseba spremenila delo.

Dodatno k prejšnjemu primeru:

Če se je kasko zavarovano vozilo v času trajanja zavarovanja pričelo uporabljati tudi za izvajanje taksi službe, mora zavarovalec o tem dejstvu zavarovalnico obvestiti.

V praksi to pomeni, da mora zavarovalec javiti zavarovalnici predvsem spremembo tistih okoliščin, ki jih je ob sklepanju zavarovalne pogodbe zapisal v vprašalnik za oceno rizika. S stališča zavarovalnice je slednje predvsem pomembno v primeru, če spremenjena nevarnost predstavlja povečan riziko in s tem povečano možnost za nastanek zavarovalnega primera.

Zavarovalnico mora zavarovalec nemudoma obvestiti o večji nevarnosti, če se je nevarnost povečala s kakšnim njegovim ravnanjem; če pa se je nevarnost povečala brez njegovega sodelovanja, jo mora obvestiti v štirinajstih dneh, odkar je za to zvedel.

Na podlagi obvestitve o spremembi nevarnosti ima zavarovalnica dve možnosti:

- **Odstop od pogodbe** – v primeru, če je povečanje nevarnosti tolikšno, da zavarovalnica ne bi sklenila pogodbe, če bi bilo tako stanje takrat, ko je bila sklenjena.
- **Zvišanje premije** – v primeru, če je povečanje nevarnosti tolikšno, da bi bila zavarovalnica sklenila pogodbo samo proti večji premiji, če bi bilo tako stanje takrat, ko je bila sklenjena, lahko predlaga zavarovalcu novo višino premije. Če zavarovalec ne privoli v novo višino premije v štirinajstih dneh, ko prejme tak predlog, preneha pogodba po samem zakonu.

Zavarovalnica mora svoji možnosti izkoristiti v **tridesetih dneh** od dneva, ko je kakorkoli zvedela za povečanje nevarnosti. Če pravice v tem roku ne izkoristi ali če še pred iztekom tega roka na kakšen način pokaže, da se strinja s podaljšanjem pogodbe (če sprejme premijo, izplača zavarovalnino za zavarovalni primer, ki je nastal po tem povečanju ipd.), ostane pogodba v veljavi in zavarovalnica ne more več predlagati zavarovalcu nove višine premije ali odstopiti od pogodbe.

V primeru, če nastane **zavarovalni primer**, preden je bila zavarovalnica obveščena o povečanju nevarnosti, ali potem, ko je bila o tem obveščena, vendar prej, preden je odstopila od pogodbe ali se z zavarovalcem sporazumela o povečanju premije, se zavarovalnina **zmanjša v sorazmerju** med plačanimi premijami in premijami, ki bi morale biti plačane glede na povečano nevarnost.

V primeru, če se je po sklenitvi zavarovalne pogodbe zmanjšala nevarnost, ima zavarovalec pravico zahtevati ustrezno zmanjšanje premije, šteto od dneva, ko je o zmanjšanju obvestil zavarovalnico. Če zavarovalnica ne privoli v zmanjšanje premije, lahko zavarovalec odstopi od pogodbe.

➤ Preventivno delovanje v smeri preprečitve nastanka zavarovalnega primera

Pri premoženjskih zavarovanjih je zavarovalec (zavarovanec) dolžan storiti predpisane, dogovorjene in vse druge ukrepe, ki so potrebni zato, da se prepreči nastanek zavarovalnega primera.

Dolžnost zavarovalca (zavarovanca) je tudi, da se drži navodil zavarovalnice, ki mu jih v zvezi z zavarovano nevarnostjo zavarovalnica posreduje v času trajanja zavarovalne pogodbe (npr. preventivni ukrepi).

Če zavarovanec ne izpolni svoje obveznosti preprečevanja zavarovalnega primera in za to nima opravičila, se obveznost zavarovalnice zmanjša za toliko, za kolikor je zaradi tega nastala večja škoda.

3.10.1.3 Ob nastanku zavarovalnega primera

Ob nastanku zavarovalnega primera nastopijo za zavarovalca (zavarovanca) določene pravne posledice, ki so določene z zakonom (npr. dolžnost obvestiti zavarovalnico o nastopu zavarovalnega primera (941. člen OZ), konec razpolaganja s pravicami iz zavarovanja (2. odst. 965. člen OZ) ter dolžnost ukrepanja, da po svojih močeh omeji škodljive posledice (1. odst. 950. člena OZ) ali pa so izrecno določene z zavarovalno pogodbo.

➤ Obvestitev zavarovalnice o nastalem zavarovalnem primeru

Zavarovalec mora zavarovalnico, razen pri življenjskem in zdravstvenem zavarovanju, obvestiti o nastalem zavarovalnem primeru najpozneje **v treh dneh od dneva, ko zanj izve**.

Dolžnost obvestitve o nastopu zavarovalnega primera nalaga tako zakon: *»Zavarovalec mora, razen pri življenjskem in zdravstvenem zavarovanju, obvestiti zavarovalnico o nastalem zavarovalnem primeru najpozneje v treh dneh od dneva, ko zanj izve. Če te svoje obveznosti ne izpolni v določenem času, mora zavarovalnici povrniti morebitno škodo, ki jo ima ta zaradi tega«* (941. člen OZ in splošni pogoji zavarovalnic, npr. *»Po nastanku zavarovalnega primera mora zavarovanec najpozneje v 3 dneh od dneva, ko je zvedel za zavarovalni primer, o tem obvestiti zavarovalnico«* (Splošni pogoji za zavarovanje avtomobilskega kaska Zavarovalnice Triglav d.d., 27. člen).

Rok za obvestitev zavarovalnice je instrukcijski in ni prekluzivne narave, kar pomeni, da po preteku tega roka ne pride do izgube zahtevka iz zavarovalne pogodbe. Če zavarovalec svoje obveznosti ne izpolni v določenem času, pa mora zavarovalnici povrniti morebitno škodo, ki jo ima ta zaradi tega.

Zakon določa, da so nična pogodbena določila, po katerih bi zavarovanec izgubil pravico do odškodnine ali zavarovalne vsote, če po nastanku zavarovalnega primera ne bi izpolnil katere izmed predpisanih ali dogovorjenih obveznosti.

➤ Reševanje ob nastanku zavarovalnega primera

Pri premoženjskih zavarovanjih mora zavarovalec (zavarovanec) ob nastanku zavarovalnega primera ukreniti vse, kar je v njegovih močeh, da omeji škodljive posledice.

Primer:

Če prične greti na štedilniku v kuhinji hiše zavarovanca, zavarovanec ne sme zgolj rešiti zavarovalnih polic za požarno zavarovanje in iz sosedove hiše opazovati napredovanje požara, temveč mora delovati v smeri omejevanja škodljivih posledic – požar mora poskusiti pogasiti sam, če to ni možno, mora obvezno aktivirati pristojne službe – gasilce.

Če zavarovanec ne izpolni svoje obveznosti reševanja in za to nima opravičila, se obveznost zavarovalnice zmanjša za toliko, za kolikor je zaradi tega nastala večja škoda.

Zavarovanec pri premoženjskih zavarovanjih brez posebnega dogovora z zavarovalnico nima pravice, da bi po nastanku zavarovalnega primera prepustil zavarovalnici poškodovano zavarovano stvar in zahteval od nje izplačilo zavarovalnine v višini cele zavarovalne vsote.

Primer:

Zavarovanec nima pravice, da bi zahteval od zavarovalnice, da mu izplača celotno zavarovalnino in da ne upošteva »rešenih delov« ter obdrži v prometni nesreči poškodovano vozilo.

3.10.2 Obveznosti zavarovalnice

3.10.2.1 Obveznosti ob sklepanju zavarovalne pogodbe

➤ Kontrahirna dolžnost zavarovalnice v nekaterih primerih

Praviloma zavarovalnica tako kot drugi udeleženci obligacijskih razmerjih svobodno izbirajo, ali bodo z določeno osebo zavarovalno pogodbo sklenili ali ne. Vendar pa je za zavarovalnico v določenih primerih z zakonom določeno, da **mora skleniti zavarovalno pogodbo določene vrste (kontrahirna dolžnost)**. Gre za izjemo od načela dispozitivnosti zaradi splošnega interesa predvsem na področju nekaterih *obveznih zavarovanj*.

Tak primer predstavljajo zavarovanja po Zakonu o obveznih zavarovanjih v prometu (ZOZP), kjer zavarovalnica mora skleniti tovrstno pogodbo z vsakim, ki to želi.

Zavarovalnica mora ob sklenitvi zavarovalne pogodbe svojega pogodbenega partnerja – zavarovalca seznaniti s splošnimi in posebnimi pogoji, ki so sestavni del zavarovalne pogodbe. Pogoji nimajo značaja zakonske norme, temveč so pogodbene narave in vežejo pogodbene stranke na podlagi njune volje. Zavarovalec mora to izpolnitev obveznosti zavarovalnice na zavarovalni polici celo potrditi.

3.10.2.2 V času trajanja zavarovalne pogodbe

Za zavarovalnico za čas trajanja zavarovalne pogodbe v OZ-u niso izrecno predpisane obveznosti. Zavarovalnica je za čas trajanja zavarovalne pogodbe dolžna vzdrževati določen nivo rezervacij pri svojem finančnem poslovanju (npr. varnostne in matematične rezervacije).

Zavarovalnica mora zavarovalcu povrniti morebitne stroške, nastale v zvezi s preventivnimi ukrepi za zmanjšanje nevarnosti, ki mu jih je v času trajanja zavarovalne pogodbe naložila zavarovalnica. Zavarovalnica je upravičena izvrševati nadzor nad takimi preventivnimi ukrepi ter nad tem, kako zavarovalec upošteva njena navodila. Zavarovalnica v času trajanja zavarovalne pogodbe opravlja tudi določena administrativna dejanja v zvezi s polico (npr. izdaja obračunske police).

3.10.2.3 Ob nastanku zavarovalnega primera

➤ **Izplačilo zavarovalnine (odškodnine ali dogovorjene vsote)**

Osrednja obveznost zavarovalnice iz zavarovalne pogodbe je, da v primeru nastanka zavarovalnega primera izplača zavarovalnino (odškodnino ali dogovorjeno vsoto). Izjemoma, v primeru zavarovanj, kjer je dogovorjeno, da mora zavarovalnica ob zavarovalnem primeru storiti nekaj drugega, mora zavarovalnica nekaj storiti (npr. pri asistenčnih zavarovanjih organizirati pomoč zavarovancu, ki se znajde v težavah).

Če nastane zavarovalni primer, mora zavarovalnica izplačati zavarovalnino ali odškodnino v dogovorjenem roku, ki ne sme biti daljši kot štirinajst dni, šteto od dneva, ko je dobila obvestilo, da je zavarovalni primer nastal.

Če je za ugotovitev obstoja obveznosti zavarovalnice ali njenega zneska potreben določen čas, začne teči ta rok od dneva, ko sta bila ugotovljena obstoj in znesek njene obveznosti. Če znesek obveznosti zavarovalnice v tem roku ni ugotovljen, mora zavarovalnica upravičencu na njegovo zahtevo izplačati nesporni del svoje obveznosti kot predujem.

V primeru, če se ugotovi, da je zavarovalec, zavarovanec ali upravičenec povzročil nastanek zavarovalnega primera namenoma ali s prevaro, zavarovalnica ni zavezana k nikakršni dajatvi.

Zavarovalnica lahko zoper zahtevke prinosnika police in zoper zahtevke koga drugega, ki se nanjo sklicuje, uveljavlja vse ugovore, ki jih ima v zvezi s pogodbo proti tistemu, s katerim je sklenila zavarovalno pogodbo. Izjemoma sme zavarovalnica uveljavljati zoper zahtevke tretjega pri prostovoljnem zavarovanju pred odgovornostjo in zoper zahtevke imetnikov določenih pravic na zavarovani stvari, katerih pravica je z uničene ali poškodovane zavarovane stvari po samem zakonu prešla na odškodnino iz zavarovanja, samo ugovore, ki so nastali, preden je nastal zavarovalni primer.

➤ **Povrnitev stroškov v primeru reševanja ob nastanku zavarovalnega primera**

Pri premoženjskih zavarovanjih mora zavarovalnica povrniti stroške, izgube in drugo škodo, povzročeno z razumnim poskusom, da bi se odvrnila neposredna nevarnost za nastanek zavarovalnega primera, ter s poskusom, da bi se omejile njegove škodljive posledice, in sicer tudi tedaj, če so bili ti poskusi neuspešni.

Primer:

Ob nastanku požara je bil pri poskusu gašenja požara uporabljen tudi gasilni aparat gostinskega lokala v bližini gorečega objekta. Zavarovalnica je na zahtevo dolžna povrniti stroške nastale zaradi izpraznitve gasilnega aparata.

3.11 TRAJANJE ZAVAROVALNE POGODBE

3.11.1 Tipi zavarovalnih pogodb glede na trajanje

Zavarovalne pogodbe glede na čas trajanja lahko uvrstimo v več skupin. Uvrščanje v različne skupine je predvsem pomembno z vidika zakonske možnosti odpovedi takih pogodb.

➤ Zavarovanja z **določenim rokom trajanja:**

- kratkoročna s trajanjem manj od enega leta,
- letna zavarovanja ter
- večletna zavarovanja s trajanjem več kot eno leto;

➤ zavarovanja z **določenim rokom trajanja z možnostjo, da se pogodba podaljšuje** za enako časovno obdobje, če stranki pred zapadlostjo premije, ki je določena v zavarovalnih pogojih, ne odpovesta pogodbe;

➤ zavarovanja **brez določenega roka trajanja** (permanentna zavarovanja);

➤ zavarovanja s trajanjem, ki je prilagojeno trajanju rizika glede na njegovo **naravo**.

Praviloma zavarovalna pogodba traja toliko časa, za kolikor je bila sklenjena.

Za primer odpovedi zavarovalnih pogodb, so določeni roki, ki se razlikujejo glede na vrsto zavarovalne pogodbe **glede na trajanje**.

Zavarovalne pogodbe, kjer gre za zavarovanja brez določenega roka trajanja (permanentna zavarovanja) ter zavarovanja z določenim rokom trajanja z možnostjo, da se pogodba podaljšuje za enako časovno obdobje, če stranki pred zapadlostjo premije, ki je določena v zavarovalnih pogojih, ne odpovesta pogodbe, sme vsaka stranka od zavarovalne pogodbe odstopiti z dnem zapadlosti premije, le da mora o tem **pisno obvestiti drugo stranko najmanj tri mesece pred zapadlostjo premije**.

Zavarovalne pogodbe, s katerimi je zavarovanje sklenjeno **za več kot tri leta**, sme **po preteku tega časa vsaka stranka z odpovednim rokom šestih mesecev** odstopiti od pogodbe s tem, da to pisno sporoči drugi stranki.

Zakonske določbe glede odpovedi so kogentne (prisilne) narave, ne veljajo pa za življenjsko in zdravstveno zavarovanje.

3.11.2 Prenehanje zavarovalne pogodbe

➤ Potek časa

Zavarovalna pogodba načeloma velja za čas, za katerega je bila sklenjena. Pogodba preneha z dnem izteka, kot je bilo to med pogodbenima strankama dogovorjeno. Gre za primer »rednega« prenehanja zavarovalne pogodbe.

➤ Odpoved zavarovalne pogodbe

Zavarovalna pogodba predčasno preneha v primeru odpovedi s strani katerekoli od pogodbenih strank. Pogodba in zakon določata roke, v katerih lahko pogodbene stranke zavarovalno pogodbo predčasno odpovedo.

➤ Kršitve zavarovalne pogodbe

Zavarovalna pogodba lahko preneha tudi v primeru kršitev obveznosti pogodbenih strank. Neplačevanje premije predstavlja kršitev pogodbe s strani zavarovalca, zato lahko zaradi tega zavarovalnica zavarovalno pogodbo predčasno odpove.

➤ Povišanje nevarnosti

Zaradi povečanja nevarnosti se zavarovalna pogodba lahko predčasno odpove, predvsem v primeru, ko da zaradi povišanja nevarnosti zavarovalnica predlog za višjo premijo, ki ustreza povečanemu riziku, zavarovalec pa se s predlogom ne strinja.

➤ Uničenje predmeta

Če se zavarovana stvar ali stvar, ki je bilo v zvezi z njeno rabo sklenjeno zavarovanje pred odgovornostjo, uniči v zavarovalni dobi zaradi kakšnega dogodka, ki ni bil predviden v polici, pogodba poslej neha veljati in mora zavarovalnica zavarovalcu vrniti del premije, sorazmeren preostalemu času.

➤ Stečaj pogodbene stranke

Če pride zavarovalec v stečaj, se zavarovanje nadaljuje, vendar ima vsaka stranka pravico odstopiti od pogodbe, v treh mesecih od dneva, ko je bil uveden stečaj. V tem primeru gre v stečajno maso zavarovalca del plačane premije, ki ustreza preostalemu času zavarovanja.

V stečaju zavarovalnice neha zavarovalna pogodba veljati po izteku tridesetih dni od dneva, ko je bil stečaj uveden.

3.12 ZASTARANJE PRI ZAVAROVALNI POGODBI

Zastaranje pomeni, da **po preteku določenega časa preneha pravica zahtevati izpolnitev obveznosti**. Z zastaranjem se **civilnopravna obveznost spremeni v naturalno**. Obveznost ne preneha, spremeni se le njena pravna narava. Če dolžnik ne ugovarja, da je terjatev zastarala in izpolni zastarano obveznost, nima pravice terjati nazaj tistega, kar je dal. Dolžnik nima te pravice niti tedaj, ko je vedel, da je obveznost zastarala.

Zastaranje je **tipična vrsta ugovora**. Če se dolžnik na zastaranje ne sklicuje, se tudi sodišče nanj ne sme ozirati in mora o zadevi odločiti tako kot o vsakem drugem zahtevku.

Čas, ki je potreben za zastaranje, pogojuje pomembnost posameznih vrst obveznosti. Splošni zastaralni rok je 5 let, posamezni roki se raztezajo od 1 do 10 let, za zavarovalne pogodbe pa so ti roki določeni na poseben način.

Terjatve zavarovalca oziroma tretje osebe iz pogodbe o življenjskem zavarovanju zastarajo **v petih letih**, terjatve iz drugih zavarovalnih pogodb pa **v treh letih**, šteto od prvega dne po preteku koledarskega leta, v katerem je terjatev nastala.

Če zainteresirana oseba dokaže, da do tega dneva, ni vedela, da je zavarovalni primer nastopil, začne zastaranje teči od dneva, ko je za to zvedela; v vsakem primeru pa je terjatev zastarana pri življenjskem zavarovanju **v desetih letih**, pri drugih zavarovanjih pa **v petih letih**, šteto od prvega dne po preteku koledarskega leta, v katerem je terjatev nastala.

Terjatve zavarovalca oz. drugih oseb iz zavarovalne pogodbe so predvsem:

- *zahtevak za izplačilo zavarovalnine in*
- *zahtevak za povrnitev stroškov zaradi varnostnih ukrepov.*

Terjatve zavarovalnice iz zavarovalnih pogodb zastarajo **v treh letih**.

Terjatve zavarovalnice iz zavarovalne pogodbe pa so predvsem:

- *zahtevak za plačilo premije in*
- *zahtevak za odškodnino zaradi kršitve obveznosti.*

Če pri zavarovanju pred odgovornostjo tretjega oškodovanec zahteva odškodnino od zavarovanca ali jo od njega dobi, začne teči zastaranje zavarovančevega zahtevka proti zavarovalnici od dneva, ko je oškodovanec sodno zahteval odškodnino od zavarovanca oziroma ko mu je zavarovanec škodo povrnil.

Neposredni zahtevak tretjega – zahtevak oškodovanca proti zavarovalnici pri zavarovanjih odgovornosti zastara v enakem času, v katerem zastara njegov zahtevak proti zavarovancu, ki je odgovoren za škodo.

Subrogacijski zahtevak – zastaranje terjatve, ki jo ima zavarovalnica proti tretjemu, ki je odgovoren za nastanek zavarovalnega primera, začne teči takrat, ko začne teči proti temu zastaranje zavarovančeve terjatve, in se tudi konča v enakem roku.

3.13 POZAVAROVANJE

Pri pozavarovanju gre za zavarovanje presežkov iznad stopnje lastnega izravnavanja nevarnosti zavarovalnice pri drugi (po)zavarovalnici.

S pozavarovalno pogodbo ena pogodbeni stran (pozavarovalnica) prevzame obveznost, da drugi strani (pozavarovancu, cedentu, zavarovalnici) plača del zneska ali celotni znesek, katerega je ali bo druga stran plačala zavarovancu, za to pa dobi določeno premijo.

Pozavarovalnica lahko prevzeto obveznost (presežek nad svojo zmožnostjo) pozavaruje naprej, s tem ko sklene novo pozavarovalno pogodbo kot retrocedent z drugim pozavarovalnico (retrocesionar). Pozavarovanje »druge« stopnje se imenuje tudi retrocesija.

Pri pozavarovanju gre za zavarovanje zavarovalnic za rizike, ki presegajo njene zmožnosti izravnave.

V praksi sta znani predvsem dve obliki pozavarovanja:

- **pogodbno (obligatorno) pozavarovanje**, pri katerem mora pozavarovanec odstopiti v pozavarovanje vse presežke rizikov, kot je to bilo predvideno s pozavarovalno pogodbo, pozavarovalnica pa te rizike mora sprejeti;
- **fakultativno pozavarovanje**, pri katerem se pozavarovalnica odloča od primera do primera, ali bo določen riziko prevzela od zavarovalnice in pod kakšnimi pogoji.

Stranki pozavarovalne pogodbe sta vedno **zavarovalnica** in **pozavarovalnica** ali pozavarovalnici med seboj.

Zavarovanec iz zavarovalne pogodbe, ki jo zavarovalnica s pozavarovalno pogodbo pozavaruje pri pozavarovalnici, je v neposrednem razmerju samo z zavarovalnico, zato svojih zahtevkov ne more uveljavljati od pozavarovalnice. Pozavarovalnica je pogodbeni partner zavarovalnice, pozavarovanje pa je le njuno interno pogodbeno razmerje, v katerega druge osebe iz zavarovalne pogodbe z zavarovalnico ne morejo posegati.

Pri pozavarovanju se uporablja izraz, da gre za »vertikalno« porazdelitev rizika (zavarovalnica – pozavarovalnica. V primeru, ko gre za »horizontalno« porazdelitev rizika (zavarovalnica – zavarovalnica) pa govorimo o **sozavarovanju**.

Sozavarovanje Obligacijski zakonik opredeljuje kot zavarovalno pogodbo, sklenjeno z več zavarovalnicami, ki so se sporazumele o tem, da bodo skupaj trpele in delile nevarnost (959. člen OZ).

POVZETEK

- Za zavarovalno pogodbo je značilna prisilnost zakonskih določb, ki jih morajo udeleženci pravnega razmerja obvezno upoštevati.
- Zavarovalna pogodba vsebuje element tveganosti, ki se odraža v tem, da nastopi obveznost zavarovalnice samo v primeru, če nastopi negotovo dejstvo.
- Zavarovalna pogodba je praviloma tipska pogodba s splošnimi pogoji, kar je pogosto pri vseh pogodbah z razmeroma zapletenimi pogodbenimi razmerji, ki se množično sklepajo z istovrstno vsebino.
- Osrednji pravni vir zavarovalne pogodbe je Obligacijski zakonik.
- Osebe, ki nastopajo v zavarovalnem razmerju, so zavarovalnica, zavarovalec, zavarovanec in nekdo tretji (upravičenec ali oškodovanec).
- Osrednje obveznosti pogodbenih strank iz zavarovalne pogodbe so plačilo zavarovalne premije za zavarovalca in plačilo zavarovalnine (oziroma odškodnine ali storitev kaj drugega).
- Pomembno je ločevanje med zavarovalcem kot osebo, ki sklene zavarovalno pogodbo in se zaveže z njo k plačevanju premije, in zavarovancem kot osebo, katere interes je zavarovan in ki je v primeru nastanka zavarovalnega primera upravičena do zavarovalne zaščite iz sklenjene zavarovalne pogodbe.
- Nevarnost ali riziko je eden od najpomembnejših elementov zavarovalnega razmerja, saj brez elementa rizika zavarovalna pogodba ne more obstajati.
- Zavarovalni primer je uresničitev z zavarovalno pogodbo zajetega rizika, ki predstavlja tudi ključni element vsake zavarovalne pogodbe, saj je od njegovega (ne)nastopa odvisen razplet zavarovalnega razmerja.
- Z nastopom zavarovalnega primera nastane obveznost zavarovalnice, da zavarovancu povrne nastalo škodo, ki je nastala z zavarovalnim primerom (pri premoženjskih zavarovanjih) oziroma da izplača dogovorjeno vsoto kot povračilo iz zavarovanja (pri osebnih zavarovanjih).
- Definicija zavarovalnega primera je tako prepuščena posamezni zavarovalni pogodbi – v praksi predvsem splošnim in posebnim pogojem zavarovanja, ki predstavljajo sestavni del zavarovalne pogodbe in s tem sestavni del zavarovalnega razmerja.
- Pri zavarovalni pogodbi gre za formalno (pogodbeni okvir) in materialno trajanje zavarovanja (zavarovalno kritje).
- Obstoj zavarovalnega kritja je lahko odvisen tudi od dejstva (ne)plačila zavarovalne premije.

- Pri zavarovalnem pravu je v ospredju pravilo, da zavarovani nevarnostni dogodek ne sme biti odvisen od izključne volje pogodbenih strank, kar pomeni, da namerno povzročena škoda s strani zavarovanca, zavarovalca ali upravičenca ne more biti predmet zavarovalne pogodbe.
- Z izplačilom iz zavarovanja preidejo do višine izplačane zavarovalnine po zakonu na zavarovalnico vse zavarovančeve pravice nasproti tistemu, ki je kakorkoli odgovoren za škodo (subrogacija).
- Zavarovalna polica predstavlja listino (dokaz), ki potrjuje dejstvo, da je pri zavarovalnici sklenjena zavarovalna pogodba.
- Obveznost zavarovalca ob sklepanju zavarovalne pogodbe je prijava okoliščin, ki so pomembne za ocenitev nevarnosti; v času trajanja zavarovanja plačevanje premije in obveščanje zavarovalnice o spremembah nevarnosti ter preventivno delovanje v smeri preprečitve nastanka zavarovalnega primera; ob nastanku zavarovalnega primera pa obvestitev zavarovalnice o nastalem zavarovalnem primeru in reševanje.
- Obveznost zavarovalnice ob nastanku zavarovalnega primera je izplačilo zavarovalnine (odškodnine ali dogovorjene vsote) in povrnitev stroškov v primeru reševanja.
- Zavarovalna pogodba lahko preneha zaradi poteka časa, odpovedi, kršitve, povišanja nevarnosti, uničenja predmeta ali stečaja pogodbene stranke.
- Pozavarovanje in sozavarovanje predstavljata način porazdelitve rizikov, ki presegajo zmožnosti izravnave posamezne zavarovalnice.

Vprašanja

1. *Naštej temeljne značilnosti zavarovalne pogodbe.*
2. *Kateri je osrednji pravni vir zavarovalne pogodbe?*
3. *Katere osebe nastopajo pri zavarovalni pogodbi?*
4. *Kakšna je razlika med zavarovancem in zavarovalcem?*
5. *Kaj je vinkulacija?*
6. *Razloži pojem »riziko«. Kakšen je njegov pomen za zavarovalno pogodbo?*
7. *Kaj je to »zavarovalni primer«?*
8. *Kakšna je razlika med zavarovalnim kritjem in zavarovalno pogodbo?*

9. *Naštej primere, ko je materialno trajanje zavarovalne pogodbe daljše od formalnega.*
10. *Kako je v primeru, ko zavarovalni primer nastane z namenom zavarovanca? Kaj če nastanek zavarovalnega primera povzroči tretja oseba?*
11. *Pojasni razliko med subrogacijo in regresom.*
12. *Katere so medsebojne dajatve pogodbenih strank iz zavarovalne pogodbe?*
13. *Ali lahko plačilo zavarovalne premije vpliva na začetek zavarovalnega kritja?*
14. *Kakšne so pravne posledice, če zavarovalec preneha s plačevanjem premije?*
15. *Razloži razliko med zavarovalnino in zavarovalno vsoto.*
16. *Kaj je »zavarovalna polica«? Kaj mora vsebovati?*
17. *Opiši načine, na podlagi katerih lahko pride do sklenitve zavarovalne pogodbe.*
18. *Ali lahko pride do sklenitve zavarovalne pogodbe brez izrecnega pristanka zavarovalnice?*
19. *Naštej in opiši obveznosti zavarovalca ob sklepanju zavarovalne pogodbe.*
20. *Kakšne so obveznosti zavarovalca v času trajanja zavarovalne pogodbe?*
21. *Kaj mora zavarovalec narediti ob nastanku zavarovalnega primera?*
22. *Naštej in opiši obveznosti zavarovalnice ob sklepanju zavarovalne pogodbe, v času njenega trajanja ter ob nastopu zavarovalnega primera.*
23. *Kakšne tipe zavarovalnih pogodb glede na trajanje poznamo?*
24. *V kakšnih primerih preneha zavarovalna pogodba?*
25. *Kaj je to zastaranje? Kako je z zastaranjem pri zavarovalni pogodbi?*
26. *Kaj je pozavarovanje? Kateri sta tipični obliki pozavarovanja?*
27. *Pri nakupu stanovanja banka od vas zahteva, da za stanovanje sklenete požarno zavarovanje in polico vinkulirate v njeno korist? Kaj to pomeni? Kako bo ravnala zavarovalnica v primeru, da se stanovanje v požaru povsem uniči?*
28. *Pri zavarovalnici sklenete kasko zavarovanje avtomobila, ki ne vključuje tudi riziko kraje. Po nekaj tednih vam avtomobil ukradejo. Ali je z vidika sklenjene zavarovalne pogodbe nastal zavarovalni primer? Razloži.*
29. *Zavarovalec preneha s plačevanjem premije zavarovalnici. V kakšnem primeru ta zavarovalna pogodba preneha nuditi zavarovalno zaščito? Opiši podrobno!*

4 OPRAVLJANJE DEJAVNOSTI ZAVAROVALNEGA ZASTOPANJA IN POSREDOVANJA

Zavarovalno zastopanje in posredovanje ima ključno vlogo pri prodaji zavarovanj, saj ta dejavnost predstavlja povezovalni element med zavarovalnico, ki ponuja zavarovanja in strankami, ki ta zavarovanja potrebujejo. Osrednja naloga zavarovalnega zastopanja in posredovanja je vzpostavljanje in vzdrževanje stikov med zavarovalnico in zavarovalci.

V poglavju so obravnavane osebe, ki se na trgu lahko ukvarjajo z dejavnostjo zavarovalnega zastopanja in posredovanja skupaj z zakonskimi izhodišči, veljavnimi za to dejavnost.

Na slovenskem trgu so v preteklosti imeli osrednjo vlogo pri prodaji zavarovanj zavarovalni zastopniki. Zavarovalni posredniki so bili sprva tipični predvsem za anglosaksonske države, njihova vloga pa je vse bolj pomembna tudi na slovenskem zavarovalnem trgu.

Z Zakonom o zavarovalništvu (ZZavar) so bili od leta 2000 dalje, kot vmesni člen med zavarovalnico in zavarovalci, predvideni tudi zavarovalni posredniki in tudi druge osebe, ki se na trgu lahko ukvarjajo z dejavnostjo zavarovalnega zastopanja in posredovanja.

Poleg fizičnih oseb, ki na podlagi zaposlitve oziroma drugega pravnega razmerja z zavarovalnico (zaposleni zavarovalni zastopniki) tržijo zavarovalne storitve, se lahko z opravljanjem poslov zavarovalnega zastopanja oziroma posredovanja ukvarjajo:

- **zavarovalna zastopniška družba;**
- **zavarovalna posredniška družba;**
- **druge osebe**, če sklepajo zavarovanja, neposredno povezana z glavno storitvijo, ki jo opravljajo (na primer potovalne agencije, špediterji in osebe, ki opravljajo tehnične preglede vozil) in
- **banke.**

Z opravljanjem poslov zavarovalnega zastopanja oziroma posredovanja, se lahko ukvarjajo pri zgoraj navedenih subjektih samo osebe, ki imajo skladno z določili ZZavar **Dovoljenje za opravljanje poslov zavarovalnega zastopanja oziroma posredovanja**, ki ga podeljuje Agencija za zavarovalni nadzor (AZN).

4.1 ZAVAROVALNI ZASTOPNIK

Zavarovalni zastopnik je oseba, ki je na podlagi zaposlitve oziroma drugega pravnega razmerja z zavarovalnico oziroma zavarovalno zastopniško družbo pooblaščen za sklepanje zavarovalnih pogodb v imenu in za račun zavarovalnice.

Poleg sklepanja pogodb se za zavarovalno zastopstvo štejejo tudi aktivnosti, ki so povezane s pripravo na sklenitev zavarovalne pogodbe ter pomoč pri izvrševanju pravic iz pogodbe, še posebej pri reševanju odškodninskih zahtevkov, naslovljenih na zavarovalnico.

Pogovorno za zavarovalnega zastopnika velja, da ima vlogo »podaljšane roke« zavarovalnice. Ker zavarovalni zastopnik deluje v imenu in za račun zavarovalnice, je zavarovalnica odgovorna za njegova ravnanja kot za svoja lastna.

4.1.1 Vrste zavarovalnih zastopnikov

Zavarovalni zastopniki delujejo v okviru zavarovalnic, lahko pa tudi v okviru zavarovalnih zastopniških družb in drugih oseb, ki lahko opravljajo storitve zavarovalnega zastopanja.

Zavarovalni zastopniki so lahko v delovnem razmerju (**zaposleni delavci**) z zavarovalnico, zavarovalno zastopniško družbo ali drugo osebo, ki lahko opravlja storitve zavarovalnega zastopanja, lahko pa svoje delo opravljajo poleg svoje osnovne zaposlitve in poklica, za dodatni zaslužek (**pogodbeni zastopniki**).

Glede na samostojnost svojega delovanja lahko ločimo zavarovalne zastopnike, ki samostojno opravljajo storitve zavarovalnega zastopanja in *pomožne zavarovalne zastopnike*, ki storitev ne opravljajo samostojno.

Za samostojno opravljanje svojega dela, morajo zavarovalni zastopniki predhodno pridobiti dovoljenje Agencije za zavarovalni nadzor za opravljanje poslov zavarovalnega zastopanja (licenco).

Pomožni zavarovalni zastopnik za svoje delovanje ne potrebuje dovoljenja AZN, vendar pa pri svojem delu ni samostojen in lahko opravlja svoje delo samo v omejenem obsegu. Pomožni zavarovalni zastopnik lahko le išče potencialne zavarovalce brez posredovanja vsebine zavarovalnega zastopanja in brez podpisovanja kakršnihkoli zavarovalnih dokumentov. Prav tako lahko le prejme zavarovalno ponudbo, ki je naslovljena na zavarovalnico.

Opravljanje del pomožnega zavarovalnega zastopnika je pomembno z vidika kasnejše pridobitve licence, saj se njegovo delo šteje v dokazovanje pogoja enoletnih izkušenj, ki so potrebne, kot eden izmed pogojev za pridobitev dovoljenja za opravljanje poslov, vendar le v primeru, če ta dela opravlja pod mentorstvom osebe, ki licenco ima.

4.1.2 Temeljne naloge, pravice in dolžnosti zavarovalnega zastopnika

Temeljna naloga zavarovalnega zastopnika je vzpostavljanje in vzdrževanje medsebojnih poslovnih stikov med zavarovalnico in stranko. S tem v zvezi je pomembno predvsem naslednje:

Informiranje stranke o splošnih informacijah o zavarovalnih kritij in vzbujanje zavesti o potrebi stranke po zavarovalni zaščiti;

Svetovanje stranki o primernih zavarovalnih kritij glede na rizike, ki jim je stranka izpostavljena.

Obveščanje stranke o zavarovalnem razmerju, predvsem o:

- firmi, pravno organizacijski obliki, sedežu in naslovu zavarovalnice in podružnice, preko katere se sklepa zavarovalna pogodba;
- splošnih zavarovalnih pogojih, ki veljajo za zavarovalno razmerje, in pravu, ki velja za zavarovalno pogodbo;
- kadar se za zavarovalno razmerje ne uporabljajo splošni pogoji: o načinu izpolnitve, obsegu in dospelosti obveznosti zavarovalnice;
- času trajanja zavarovalne pogodbe;
- o višini premije, pri čemer mora biti zavarovalna premija razčlenjena na zavarovalno premijo za posamezne nevarnosti, če zavarovalno razmerje krije nevarnosti iz več zavarovalnih vrst, in o višini prispevkov, davkov in drugih stroškov, ki se zaračunavajo poleg premije, in o skupnem znesku plačil;
- roku, v katerem ponudnika veže ponudba;
- pravici do preklica oziroma odstopa;
- nazivu in naslovu nadzornega organa, ki je pristojen za nadzor nad zavarovalnico.

V času trajanja zavarovalnega razmerja mora zavarovalni zastopnik stranko obvestiti o morebitnih spremembah navedenih podatkov.

Obveščanje stranke o statusu zavarovalnega zastopnika, predvsem o

- svojem imenu in priimku ter naslovu,
- dovoljenju za opravljanje poslov zavarovalnega zastopanja,
- tem, za katere zavarovalnice deluje,
- kapitalskih povezavah z zavarovalnico,
- izvensodnem postopku reševanja sporov med potrošniki in ponudniki ter o internem postopku za reševanje pritožb zavarovalcev.

Poleg navedenih podatkov mora zavarovalni zastopnik v zvezi z zavarovalno pogodbo zavarovalca pisno seznaniti tudi o tem, ali je obligacijsko zavezan kot *ekskluzivni zastopnik* za

eno ali več zavarovalnic ali ne. V tem primeru mora na zahtevo zavarovalca le-tega obvestiti tudi o nazivih zavarovalnic, ki jih zastopa.

Zavarovalni zastopnik mora pred sklenitvijo pogodbe na podlagi informacij, pridobljenih od zavarovalca, le-temu pojasniti tako potrebe in želje kot tudi razloge za nasvete, dane zavarovalcu o zavarovalnih produktih.

Dolžnost zavarovalnega zastopnika je dobro poznavanje zavarovalnih produktov in njihovo predstavljanje stranki na razumljiv in enostaven način.

Zavarovalni zastopnik je dolžan nuditi pomoč stranki ne le ob sklenitvi zavarovalne pogodbe, temveč tudi v času trajanja zavarovalnega razmerja in še posebej v primeru, če se stranka nanj obrne ob nastanku zavarovalnega primera.

Druge *dolžnosti* zavarovalnih zastopnikov so:

- skrb, da tretje osebe sklepajo pogodbe z zavarovalnico,
- posredovanje med njimi in zavarovalnico,
- sklepanje zavarovalnih pogodb v imenu in na račun zavarovalnice (če je za to pooblaščen),
- upoštevati navodila zavarovalnice,
- dajanje obvestil zavarovalnici o stanju na trgu,
- varovanje poslovne tajnosti in osebnih podatkov zavarovancev,
- ob prenehanju pogodbe vrniti stvari, ki mu jih je zavarovalnica izročila v rabo med trajanjem pogodbe.

Pravice zavarovalnih zastopnikov pa so:

- zavarovalnica mu je dolžna dati na razpolago gradivo in dokumentacijo, ki je potrebna za opravljanje poslov;
- provizija za pogodbe, ki jih je sklenil zavarovalni zastopnik;
- provizija za pogodbe, ki so bile sklenjene s posredovanjem zavarovalnega zastopnika;
- pravica do povračila stroškov, ki so nastali pri rednem poslovanju, vendar samo, če je o tem posebej dogovorjeno.

4.1.3 Pooblastila zavarovalnega zastopnika

Pooblastilo je upravičenost za zastopanje, ki lahko temelji na zakonu, statutu ali drugem internem aktu, na aktu pristojnega organa ali na izjavi zastopane.

Namen pooblastila je določitev upravičenja zavarovalnega zastopnika za zastopanje zavarovalnice po zavarovalnih vrstah in po vrstah opravil.

Pooblastilo zavarovalnemu zastopniku je lahko dano za sklepanje zavarovalnih pogodb v imenu in za račun zavarovalnice ali pa je omejeno in se nanaša zgolj na iskanje in spravljanje strank v stik z zavarovalnico (brez sklepanja).

Obligacijski zakonik (OZ) določa za zavarovalnega zastopnika naslednja pooblastila, ki jih ima že na podlagi zakona:

- sklepanje zavarovalnih pogodb v imenu in na račun zavarovalnice;
- sklepanje pogodb o spremembah pogodb ali o podaljšanju njihove veljavnosti;
- izdajanje zavarovalnih polic;
- pobiranje premij;
- sprejemanje izjav, naslovljenih na zavarovalnico.

Zavarovalnica lahko pooblastila zavarovalnega zastopnika *omeji*. Če je pooblastilo za zastopanje omejeno, učinkuje omejitev pooblastila za zastopanje nasproti zavarovalcu samo, če mu je bila ta omejitev znana oziroma mu ni mogla ostati neznana. Šteje se, da zavarovalcu omejitev pooblastila zastopnika ni mogla ostati neznana po drugem odstavku tega člena, samo če za omejitev ni vedel zaradi hude malomarnosti.

4.2 ZAVAROVALNI POSREDNIK

Zavarovalni posrednik je oseba, ki posreduje pri sklepanju zavarovalnih pogodb za eno ali več zavarovalnic.

Posredovanje je storitev, katere predmet je prizadevanje spraviti zavarovalca v stik z zavarovalnico, da bi se z njo pogajal za sklenitev zavarovalne pogodbe. Poleg navedenega se za zavarovalno posredništvo štejejo tudi aktivnosti, ki so povezane s pripravo na sklenitev zavarovalne pogodbe ter pomoč pri izvrševanju pravic iz pogodbe, še posebej pri reševanju odškodninskih zahtevkov, naslovljenih na zavarovalnico.

Za zavarovalno posredovanje se uporabljajo splošna pravila obligacijskega prava o *posredniški pogodbi*, razen pravil o posredniškem dnevniku in posredniškem listu, če ni v tem zakonu drugače določeno.

Pogovorno za zavarovalnega zastopnika velja, da ima vlogo »podaljšane roke« zavarovalca.

4.2.1 Temeljne naloge, pravice in dolžnosti zavarovalnega posrednika

Temeljna naloga zavarovalnega posrednika je:

- **svetovanje** zavarovalcu o vseh okoliščinah, pomembnih za njegovo odločitev za sklenitev zavarovalne pogodbe za določene vrste zavarovanja z določeno zavarovalnico in
- **skrb za interese** zavarovalca tako ob sklepanja zavarovalne pogodbe kot tudi ves čas trajanja zavarovalnega razmerja.

Zavarovalni posrednik mora pri opravljanju zavarovalnega posredovanja štiti zlasti interese zavarovalca. V razmerju do zavarovalnice mora zavarovalni posrednik štiti tiste interese zavarovalnice, na katere mora pred oziroma po sklenitvi zavarovalne pogodbe paziti tudi zavarovalec. Zlasti mora zavarovalni posrednik zavarovalnico pri pripravi zavarovalne pogodbe obvestiti o vseh posebnih nevarnostih, ki so mu znane oziroma bi mu morale biti znane.

Zavarovalni posrednik mora pojasnjevati in svetovati zavarovalcu o vseh okoliščinah pomembnih za odločitev zavarovalca za sklenitev zavarovalne pogodbe za določene vrste zavarovanja oziroma z določeno zavarovalnico.

Zavarovalni posrednik mora zlasti:

- za zavarovalca izdelati primerno **analizo nevarnosti in primerna načela kritja**;
- za zavarovalca na podlagi strokovnih informacij, ki so mu dostopne, **izdelati oceno o kapitalski ustreznosti zavarovalnice**;
- za zavarovalca posredovati pri sklenitvi zavarovanja, ki glede na okoliščine posameznega primera **zavarovalcu nudi največje varstvo**, pri čemer se ta obveznost lahko omeji zgolj na določene zavarovalne proizvode, če o tem zavarovalni posrednik zavarovalca izrecno obvesti;
- **obvestiti zavarovalnico o zavarovalčevi ponudbi** za sklenitev zavarovalne pogodbe; izročiti zavarovalcu zavarovalne pogoje in ga seznaniti s pravili za izračun premije;
- **preveriti vsebino zavarovalne police**;
- **nuditi pomoč zavarovalcu** v času trajanja zavarovalne pogodbe in sicer tako pred kot tudi po nastopu zavarovalnega primera, in zlasti skrbeti, da zavarovalec pravna dejanja, ki so pomembna za ohranitev oziroma uresničitev pravic na podlagi zavarovalne pogodbe opravi v rokih, določenih za opravo teh pravnih dejanj;
- **stalno preverjati zavarovalne pogodbe**, ki jih je zavarovalec sklenil z njegovim posredovanjem, in izdelati predloge za spremembe teh zavarovalnih pogodb z namenom doseči večje varstvo.

Za ravnanja zavarovalnega posrednika zavarovalnica ni odgovorna. Zavarovalni posrednik je za svoja ravnanja odgovoren sam.

Zaradi navedenega mora imeti zavarovalni posrednik **obvezno zavarovano svojo poklicno odgovornost** za zavarovalno vsoto, ki ne sme biti manjša od 1,120.200 EUR na en odškodninski zahtevek oziroma 1,680.300 EUR za vse odškodninske zahtevke skupno v enem letu, razen če je pogodba o zavarovanju poklicne odgovornosti sklenjena v okviru pravne osebe, v imenu in za račun katere nastopa posrednik.

Zavarovalni posrednik mora zavarovalcu razkriti vse pravne in ekonomske povezave s posamezno zavarovalnico, ki lahko vplivajo na nepristranskost zavarovalnega posrednika pri izpolnjevanju obveznosti do zavarovalca.

Za pravne in ekonomske povezave štejejo zlasti določbe posredniške pogodbe z zavarovalnico, na podlagi katerih je zavarovalni posrednik:

1. zavezan posredovati izključno pri sklepanju zavarovanj s to zavarovalnico,
2. upravičen do posebne provizije (provizije za uspeh) oziroma do višje provizije za posredovanje pri določenih vrstah zavarovanj.

Zavarovalni posrednik načeloma nima pravice od zavarovalca zahtevati plačilo provizije oziroma kakršno koli drugo plačilo, če ni s posredniško pogodbo, sklenjeno z zavarovalcem izrecno pisno drugače dogovorjeno.

Provizijo zavarovalca plača zavarovalnica, kar je posebnost v primerjavi z drugimi pogodbami o posredovanju na drugih področjih (ne zavarovalnem), kjer je k plačilu provizije zavezan naročitelj – tisti, ki pri posredniku naroči storitev posredovanja.

Le v primeru, če je s posredniško pogodbo izrecno pisno dogovorjeno, da ima zavarovalni posrednik pravico do provizije, pridobi pravico do provizije, ko prične veljati zavarovalna pogodba, pri sklenitvi katere je posredoval.

4.3 ZAVAROVALNA ZASTOPNIŠKA IN ZAVAROVALNA POSREDNIŠKA DRUŽBA

Zavarovalna zastopniška družba je pravna oseba, ki kot gospodarsko dejavnost opravlja storitve zastopanja zavarovalnic pri sklepanju zavarovalnih pogodb.

Zavarovalna posredniška družba je pravna oseba, ki kot gospodarsko dejavnost opravlja storitve posredovanja pri sklepanju zavarovalnih pogodb.

Za zavarovalno zastopniško oz. posredniško družbo gre smiselno tudi v primeru podjetnika posameznika po Zakonu o gospodarskih družbah (ZGD-1), ki kot gospodarsko dejavnost opravlja storitve zastopanja zavarovalnic ali zavarovalno zastopniških družb oziroma storitve posredovanja pri sklepanju zavarovalnih pogodb.

Zavarovalna zastopniška oziroma posredniška družba lahko opravlja samo storitve zavarovalnega zastopanja oziroma posredovanja.

Poleg svoje osrednje dejavnosti lahko zavarovalna zastopniška oziroma posredniška družba opravlja tudi:

- storitve kreditnega posredovanja oziroma storitve posredovanja investicijskih kuponov vzajemnih skladov oziroma drugih podobnih finančnih proizvodov,
- posredovanje pri prodaji oziroma prodaja v zavarovalnih primerih poškodovanih predmetov, ki ob reševanju škodnih primerov pripadejo zavarovalnici,
- izvajanje ukrepov za preprečevanje in odpravljanje nevarnosti, ki ogrožajo zavarovano premoženje in osebe,
- ocenjevanje stopnje izpostavljenosti zavarovalnega objekta in ocenjevanje škod,
- opravljanje drugih intelektualnih in tehničnih storitev v zvezi z zavarovalnimi posli.

Zavarovalno zastopanje in posredovanje smejo opravljati samo tisti, ki pridobijo **dovoljenje za opravljanje dejavnosti** od AZN (pred vpisom v sodni register).

Razmerje med *zavarovalnico in zastopniško družbo* je urejeno v OZ kot Agencijsko pogodbo, razmerje med *zavarovalnico in posredniško družbo* pa ureja OZ kot Pogodbo o posredovanju.

4.4 BANKE IN DRUGE OSEBE

Storitve **zavarovalnega posredovanja** lahko opravljajo tudi **banke**, ki so za opravljanje teh storitev pridobile dovoljenje Banke Slovenije. Banka Slovenije izda dovoljenje na podlagi predhodnega mnenja Agencije za zavarovalni nadzor.

Storitve **zavarovalnega zastopanja** opravljajo tudi **druge osebe**, če sklepajo zavarovanja, ki so v neposredni zvezi z glavno storitvijo, ki jo opravljajo (na primer potovalne agencije, špediterji in osebe, ki opravljajo tehnične preglede vozil) in so pridobile dovoljenje za opravljanje dejavnosti zavarovalnega zastopanja.

Primer:

Pri pravni osebi, ki opravlja tehnične preglede, lahko ob podaljšanju registracije za vozilo tudi sklenemo zavarovalno pogodbo, ki se na to vozilo nanaša (npr. AO-zavarovanje, kasko zavarovanje ...). Pravna oseba nastopa kot zastopnik zavarovalnice, ki sklene zavarovalno pogodbo v imenu in na račun zavarovalnice. Pri tej pravni osebi pa ne moremo skleniti tudi drugih zavarovanj, npr. stanovanjskega, ker to zavarovanje ni povezavi z dejavnostjo pravne osebe.

4.5 POGOJI ZA OPRAVLJANJE ZAVAROVALNEGA ZASTOPANJA OZIROMA POSREDOVANJA

4.5.1 Dovoljenje za opravljanje poslov zavarovalnega zastopanja oziroma posredovanja

Storitve zavarovalnega zastopanja oziroma posredovanja lahko opravljajo samo osebe, ki pridobijo dovoljenje za opravljanje dejavnosti zavarovalnega zastopanja oziroma posredovanja.

Dovoljenje za opravljanje poslov zavarovalnega zastopanja oziroma posredovanja izda Agencija za zavarovalni nadzor (AZN), če oseba izpolnjuje naslednje pogoje:

1. je uspešno opravila preizkus strokovnih znanj, potrebnih za opravljanje poslov zavarovalnega zastopanja oziroma posredovanja;
2. ima najmanj enoletne izkušnje s področja zavarovalnih poslov, ki jih je pridobil na podlagi zaposlitve oziroma drugega pravnega razmerja z zavarovalnico oziroma zavarovalno zastopniško ali posredniško družbo;
3. obvlada slovenski jezik;
4. ni bila pravnomočno nepogojno obsojena za kaznivo dejanje zoper premoženje oziroma gospodarstvo na kazen zapora več kot treh mesecev.

Zavarovalnica mora zagotoviti, da zanjo storitve zavarovalnega zastopanja oziroma posredovanja opravljajo samo osebe, ki imajo predpisano dovoljenje AZN.

Zavarovalnica mora voditi **register** zavarovalno zastopniških družb, ki zanjo na podlagi pravnega razmerja opravljajo dejavnost zavarovalnega zastopanja, in register zavarovalnih zastopnikov, ki na podlagi zaposlitve oziroma drugega pravnega razmerja z njo opravljajo posle zavarovalnega zastopanja.

Obveznost vodenja registra zavarovalnih zastopnikov oziroma posrednikov velja tudi za zavarovalne zastopniške oziroma posredniške družbe ter banke.

4.5.2 Dovoljenje za opravljanje dejavnosti zavarovalnega zastopanja oziroma posredovanja

Zavarovalna zastopniška oziroma posredniška družba mora pred vpisom ustanovitve v sodni register oziroma pred vpisom ustrezne spremembe dejavnosti v sodni register pridobiti *dovoljenje Agencije za zavarovalni nadzor za opravljanje dejavnosti zavarovalnega zastopanja oziroma posredovanja*.

POVZETEK

- Zavarovalno zastopanje in posredovanje ima ključno vlogo pri prodaji zavarovanj, saj ta dejavnost predstavlja povezovalni element med zavarovalnico, ki ponuja zavarovanja, in strankami, ki ta zavarovanja potrebujejo.
- Poleg fizičnih oseb, ki na podlagi zaposlitve oziroma drugega pravnega razmerja z zavarovalnico tržijo zavarovalne storitve, se lahko z opravljanjem poslov zavarovalnega zastopanja oziroma posredovanja ukvarjajo še zavarovalna zastopniška družba, zavarovalna posredniška družba, druge osebe (če sklepajo zavarovanja, ki so v neposredni zvezi z glavno storitvijo, ki jo opravljajo) ter banke.
- Zavarovalni zastopnik je oseba, ki je na podlagi zaposlitve oziroma drugega pravnega razmerja z zavarovalnico oziroma zavarovalno zastopniško družbo pooblaščen za sklepanje zavarovalnih pogodb v imenu in za račun zavarovalnice.
- Zavarovalni posrednik je oseba, ki posreduje pri sklepanju zavarovalnih pogodb za eno ali več zavarovalnic, pri čemer se za posredovanje šteje storitev, katere predmet je prizadevanje spraviti zavarovalca v stik z zavarovalnico, da bi se z njo pogajal za sklenitev zavarovalne pogodbe.
- Temeljna naloga zavarovalnega posrednika je svetovanje zavarovalcu o vseh okoliščinah, pomembnih za njegovo odločitev za sklenitev zavarovalne pogodbe za določene vrste zavarovanja z določeno zavarovalnico in skrb za interese zavarovalca tako ob sklepanju zavarovalne pogodbe kot tudi ves čas trajanja zavarovalnega razmerja.
- Zavarovalna zastopniška družba je pravna oseba, ki kot gospodarsko dejavnost opravlja storitve zastopanja zavarovalnic pri sklepanju zavarovalnih pogodb, zavarovalna posredniška družba pa je pravna oseba, ki kot gospodarsko dejavnost opravlja storitve posredovanja pri sklepanju zavarovalnih pogodb.
- Storitve zavarovalnega posredovanja lahko opravljajo tudi banke in druge osebe, če sklepajo zavarovanja, neposredno povezana z glavno storitvijo, ki jo opravljajo.
- Agencija za zavarovalni nadzor (AZN) izdaja *Dovoljenje za opravljanje poslov zavarovalnega zastopanja oziroma posredovanja* in *Dovoljenje Agencije za*

zavarovalni nadzor za opravljanje dejavnosti zavarovalnega zastopanja oziroma posredovanja, kar je predpogoj za opravljanje te dejavnosti.

Vprašanja

- 1. Kdo se lahko ukvarja z dejavnostjo zavarovalnega zastopanja oziroma posredovanja?*
- 2. Kakšna je razlika med zavarovalnim zastopnikom in posrednikom?*
- 3. Kakšne so temeljne naloge zavarovalnega zastopnika?*
- 4. Opiši pooblastila zavarovalnega zastopnika.*
- 5. Kakšne so temeljne naloge zavarovalnega posrednika?*
- 6. Kdo mora obvezno zavarovati svojo poklicno odgovornost? Zakaj?*
- 7. Kakšni so pogoji za dovoljenje za opravljanje poslov zavarovalnega zastopanja oziroma posredovanja? Kdo ga podeljuje?*

5 OPRAVLJANJE ZAVAROVALNIH POSLOV

Opravljanje zavarovalnih poslov je z vidika celotnega gospodarstva izjemno pomembna in odgovorna naloga, zato je še posebej pomembno, da je to področje ustrezno zakonsko urejeno.

Poglavje obravnava osebe, ki se lahko z opravljanjem zavarovalnih poslov ukvarjajo, ter predstavlja zakonska izhodišča, ki jih morajo te osebe pri svoji dejavnosti obvezno upoštevati.

5.1 OSEBE, KI LAHKO OPRAVLJAJO ZAVAROVALNE POSLE

Temeljni zakon na področju zavarovalnega statusnega prava je **Zakon o zavarovalništvu** (ZZavar). Ta zelo podrobno ureja status subjektov, ki lahko opravljajo zavarovalne posle.

Vodilna načela statusnega prava, ki predstavljajo cilje javnozavarovalno-pravne ureditve, so:

- **načelo preglednosti delovanja zavarovalništva,**
- **načelo varnega in skrbnega poslovanja,**
- **načelo obvladovanja tveganj in**
- **načelo nadzora.**

Zavarovalne posle v Republiki Sloveniji lahko opravlja:

- **zavarovalnica s sedežem v Republiki Sloveniji**, ki je za opravljanje teh poslov pridobila dovoljenje Agencije za zavarovalni nadzor;
- **podružnica tuje zavarovalnice**, ki je za opravljanje teh poslov pridobila dovoljenje Agencije za zavarovalni nadzor;
- **zavarovalnica države članice**, ki ustanovi podružnico na območju Republike Slovenije oziroma je pooblaščen neposredno opravljati zavarovalne posle na območju Republike Slovenije.

Navedene osebe smejo zavarovalne posle opravljati samo v zavarovalnih vrstah, za katere so pridobile dovoljenje Agencije za zavarovalni nadzor (AZN).

Nihče drug razen navedenih oseb ne sme opravljati zavarovalnih poslov.

Zavarovalnica je lahko organizirana samo kot **delniška družba, evropska delniška družba (SE)** ali kot **družba za vzajemno zavarovanje**.

Pozavarovalnica je lahko organizirana samo kot **delniška družba** ali kot **evropska delniška družba (SE)**.

Zavarovalnica sme opravljati **samo zavarovalne posle**. Zavarovalnica lahko opravlja zavarovalne posle v posamezni zavarovalni vrsti ali skupini; skupaj pa lahko opravlja zavarovalne posle le v eni od zavarovalnih skupin – življenjska zavarovanja ali premoženjska zavarovanja.

Zavarovalnica lahko opravlja tudi posle, ki so z zavarovalnimi posli v **neposredni zvezi**, na primer:

- posredovanje pri prodaji oziroma prodaja v zavarovalnih primerih poškodovanih predmetov, ki ob reševanju škodnih primerov pripadejo zavarovalnici;
- izvajanje ukrepov za preprečevanje in odpravljanje nevarnosti, ki ogrožajo zavarovano premoženje in osebe;
- ocena stopnje izpostavljenosti zavarovalnega objekta in ocenjevanje škod;
- opravljanje drugih intelektualnih in tehničnih storitev v zvezi z zavarovalnimi posli;
- posredovanje pri sklepanju zavarovalnih poslov za zavarovalnice iz iste zavarovalniške skupine.

Zavarovalnica lahko sklepa in izvršuje pogodbe o premoženjskem in življenjskem zavarovanju ali pozavarovanju, razen obveznih socialnih zavarovanj.

Zavarovalnica je gospodarsko in pravno samostojna, Zakon o zavarovalništvu (ZZavar) pa zanjo predpisuje tudi svojevrstno notranjo organizacijo.

5.2 ZAVAROVALNA DELNIŠKA DRUŽBA

Zavarovalna delniška družba je kapitalska gospodarska družba, pri kateri je osnovni kapital razdeljen na delnice. V osnovi je tudi zavarovanje gospodarska dejavnost, ki se opravlja zaradi pridobivanja dobička, slednje pa lahko zavarovalnica uresničuje v obliki delniške družbe.

Zavarovalna delniška družba **mora pridobi dovoljenje** Agencije za zavarovalni nadzor za opravljanje zavarovalnih poslov.

5.2.1 Organi zavarovalne delniške družbe

Zavarovalnica lahko izbere **dvotirni sistem** upravljanja z upravo in nadzornim svetom ali **enotirni sistem** upravljanja z upravnim odborom.

Uprava zavarovalne delniške družbe mora imeti najmanj dva člana, ki zavarovalno delniško družbo skupaj zastopata in predstavljata v pravnem prometu. Nobeden izmed članov uprave zavarovalne delniške družbe oziroma prokurist ne sme biti pooblaščen za samostojno zastopanje zavarovalne delniške družbe za celoten obseg poslov iz dejavnosti zavarovalnice.

Za člana uprave zavarovalne delniške družbe je lahko imenovana le oseba, ki pridobi dovoljenje Agencije za zavarovalni nadzor za opravljanje funkcije člana uprave zavarovalne delniške družbe.

Za izvršne direktorje in člane oziroma članice upravnega odbora zavarovalnice z enotirnim sistemom upravljanja ZZavar določa tudi posebna pravila.

5.2.2 Dolžnosti članov uprave zavarovalne delniške družbe

Člani uprave zavarovalne delniške družbe morajo zagotoviti:

- da zavarovalna delniška družba posluje v skladu z vso veljavno zakonodajo, pri čemer morajo upoštevati tudi dobro prakso obvladovanja tveganj;
- spremljanje tveganj, katerim je zavarovalna delniška družba izpostavljena pri poslovanju, ter sprejem ustreznih ukrepov, s katerimi zavarovalna delniška družba obvladuje tveganja;
- organizacijo sistema notranjih kontrol na vseh področjih poslovanja zavarovalne delniške družbe in notranjo revizijo ter zagotoviti njihovo delovanje v skladu s tem zakonom in na njegovi podlagi izdanimi predpisi;
- morajo zagotoviti, da zavarovalna delniška družba vodi poslovne in druge knjige ter poslovno dokumentacijo, sestavlja knjigovodske listine, vrednoti knjigovodske postavke, sestavlja računovodska in druga poročila ter poroča oziroma obvešča Agencijo za zavarovalni nadzor (AZN);
- da se o vsakem imenovanju ali prenehanju njihove funkcije v nadzornih in upravnih organih drugih pravnih oseb obvesti AZN.

5.2.3 Dolžnosti članov nadzornega sveta

Člani nadzornega sveta zavarovalne delniške družbe morajo:

- nadzirati primernost postopkov in učinkovitost delovanja notranje revizije;
- obravnavati ugotovitve AZN, davčne inšpekcije in drugih nadzornih organov v postopkih nadzora nad zavarovalno delniško družbo;

- preveriti letna in druga finančna poročila zavarovalne delniške družbe in o tem izdelati pisno poročilo skupščini;
- obrazložiti skupščini delničarjev svoje mnenje k letnemu poročilu notranje revizije in mnenje k letnemu poročilu uprave.

5.3 DRUŽBA ZA VZAJEMNO ZAVAROVANJE

Družba za vzajemno zavarovanje je pravna oseba, ki opravlja zavarovalne posle za svoje člane po načelu vzajemnosti. Za opravljanje teh poslov mora pridobiti dovoljenje AZN, pri svojem poslovanju pa mora uporabljati firmo, ki vsebuje oznako *d. v. z.*

Družba za vzajemno zavarovanje lahko opravlja vse zavarovalne posle razen poslov pozavarovanja.

Članstvo v družbi za vzajemno zavarovanje je vezano na obstoj zavarovalne pogodbe z družbo. Člani ne odgovarjajo za obveznosti družbe za vzajemno zavarovanje.

Organi družbe za vzajemno zavarovanje so uprava, nadzorni svet in skupščina.

Upravo družbe za vzajemno zavarovanje imenuje nadzorni svet. Družba za vzajemno zavarovanje mora imeti najmanj tričlanski nadzorni svet.

Člani družbe za vzajemno zavarovanje uresničujejo svoje pravice v družbi za vzajemno zavarovanje na skupščini. Skupščina je lahko organizirana kot skupščina vseh članov (skupščina članov) ali kot skupščina zastopnikov članov, ki morajo tudi sami biti člani (skupščina zastopnikov).

5.4 POSLOVANJE ZAVAROVALNIC IZ TUJINE

V Republiki Sloveniji smejo poleg zavarovalnice s sedežem v RS opravljati zavarovalne posle tudi

- **zavarovalnice države članice**, ki ustanovi podružnico na območju Republike Slovenije oziroma je pooblaščen neposredno opravljati zavarovalne posle na območju Republike Slovenije.
- **podružnica tuje zavarovalnice**, ki je za opravljanje teh poslov pridobila dovoljenje Agencije za zavarovalni nadzor.

Zavarovalnice s sedežem v EU lahko poslujejo preko podružnice ali neposredno. O tem morajo predhodno le obvestiti pristojni nadzorni organ predvidenega postopka.

Zavarovalnice drugih držav, ki niso članice EU, lahko opravljajo zavarovalne posle le preko podružnice. Predhodno morajo za svojo dejavnost pridobiti dovoljenje AZN.

Tuja zavarovalnica lahko v Republiki Sloveniji ustanovi novo hčerinsko zavarovalnico, ki pa se ustanovi po določilih slovenskega prava, zato pravno ne šteje kot tuja zavarovalnica.

5.5 OBVLADOVANJE TVEGANJ

5.5.1 Kapitalska ustreznost

Zavarovalnica mora zagotoviti, da vedno razpolaga z ustreznim kapitalom, glede na obseg in vrste zavarovalnih poslov, ki jih opravlja, ter tveganja, ki jim je izpostavljena pri opravljanju teh poslov (kapitalska ustreznost).

Zavarovalnica mora poslovati tako:

- da tveganja, ki jim je izpostavljena pri zavarovalnih poslih, ki jih opravlja, nikoli ne presežejo zakonsko določenih omejitev;
- da je v vsakem trenutku sposobna pravočasno izpolnjevati zapadle obveznosti (**likvidnost**) ter da je trajno sposobna izpolniti vse svoje obveznosti (**solventnost**);
- da v zvezi z vsemi zavarovalnimi posli, ki jih opravlja, oblikuje ustrezne zavarovalno-tehnične rezervacije, namenjene kritju bodočih obveznosti iz zavarovanj in morebitnih izgub zaradi tveganj, ki izhajajo iz zavarovalnih poslov, ki jih opravlja.

5.5.2 Zavarovalno-tehnične rezervacije

Zavarovalnica mora oblikovati naslednje vrste zavarovalno-tehničnih rezervacij:

1. **rezervacije za prenosne premije.** Oblikujejo se v višini tistega dela obračunane premije, ki se nanaša na zavarovalno kritje za zavarovalno obdobje po zaključku obračunskega obdobja, za katero se izračunava rezervacija.
2. **rezervacije za bonuse, popuste in storno.** Oblikujejo se v višini zneskov, do izplačila katerih so upravičeni zavarovalci, zavarovanci ali drugi upravičenci iz naslova bonusov, popustov ali stornacij zavarovanj,
3. **škodne rezervacije.** Oblikujejo se v višini ocenjenih obveznosti, ki jih je zavarovalnica dolžna izplačati na podlagi zavarovalnih pogodb, pri katerih je zavarovalni primer nastopil, do konca obračunskega obdobja, in sicer ne glede na to, ali je zavarovalni primer že prijavljen, vključno z vsemi stroški, ki na podlagi teh pogodb bremenijo zavarovalnico. Vključevati morajo poleg ocenjenih obveznosti za prijavljene nastale, a še nerešene škode, tudi ocenjene obveznosti za že nastale, a še neprijavljene škode.
4. **izravnalne rezervacije.** Gre za posebne rezervacije, ki se oblikujejo samo v zavarovalni vrsti »kreditno zavarovanje«.

5. **druge zavarovalno-tehnične rezervacije.** Oblikujejo se glede na predvidene bodoče obveznosti in tveganja velikih škod.

Zavarovalnica, ki sklepa življenjska zavarovanja oziroma nezgodna ali zdravstvena zavarovanja, za katera se uporabljajo podobne verjetnostne tabele in izračuni kot za življenjska zavarovanja, mora v zvezi s temi zavarovanji oblikovati tudi matematične rezervacije.

Matematične rezervacije se oblikujejo v višini sedanje vrednosti ocenjenih bodočih obveznosti zavarovalnice na podlagi sklenjenih zavarovanj, zmanjšane za sedanjo ocenjeno vrednost bodočih premij, ki bodo vplačane na podlagi teh zavarovanj.

Zavarovalnica, ki sklepa zavarovanja, pri katerih zavarovanec prevzema naložbeno tveganje, mora v zvezi s temi zavarovanji oblikovati tudi posebne rezervacije.

5.5.3 Kritno premoženje, kritni sklad in posebna pravila glede naložb

Kritno premoženje je premoženje zavarovalnice, namenjeno kritju bodočih obveznosti iz zavarovanj, ki jih sklepa zavarovalnica, in morebitnih izgub zaradi tveganj, izhajajočih iz zavarovalnih poslov, ki jih opravlja zavarovalnica, ter v zvezi s katerimi je zavarovalnica dolžna oblikovati zavarovalno-tehnične rezervacije.

Zavarovalnica lahko kritno premoženje nalaga samo v skladu s posebnimi pravili, ki jih določa Zakon o zavarovalništvu (ZZavar).

Kritni sklad je kritno premoženje, namenjeno kritju obveznosti zavarovalnice iz tistih vrst zavarovanj, za katere je potrebno oblikovati matematične rezervacije.

Pri naložbah zavarovalnice so temeljna naslednja vodila:

- **varnost,**
- **donosnost,**
- **tržnost,**
- **raznoverstnost in**
- **razpršitev.**

Za dejavnost opravljanja zavarovalnih poslov je ključnega pomena tudi notranji in zunanji nadzor.

5.6 SLOVENSKO ZAVAROVALNO ZDRUŽENJE

Združevanje in povezovanje subjektov, ki sicer nastopajo v vlogi konkurenta, ko delujejo na zavarovalnem trgu, je pomembno s strokovnega vidika ter z vidika enotnega zastopanja skupnih interesov.

Slovensko zavarovalno združenje (SZZ) je gospodarsko interesno združenje slovenskih zavarovalnic. Članice združenja so lahko zavarovalnice, ki se ukvarjajo s pogodbenimi zavarovanji in so registrirane v Republiki Sloveniji. Včlanijo se lahko tudi druge organizacije, če je to v interesu združenja.

Združenje zastopa skupne ali posamične interese članic ter opravlja naloge, določene s slovenskimi predpisi in mednarodnimi sporazumi. Posameznikom in organizacijam, ki imajo vzpostavljene poslovne odnose s katero izmed njegovih članic, SZZ daje soglasja za opravljanje drugih zavarovalnih poslov, organizira izobraževanja za zavarovalne zastopnike in posrednike in jim podeljuje ustrezna potrdila, rešuje določene odškodninske zahtevke, zbira, obdeluje, objavlja ter posreduje skupne statistične podatke o zavarovalni dejavnosti in o njenem pomenu za slovensko gospodarstvo, občasno organizira izobraževalne seminarje za svoje članice in opravlja druge naloge skupnega pomena.

Med najpomembnejše naloge SZZ sodi izpolnjevanje obveznosti iz mednarodnih pogodb in sporazumov, ki se nanašajo na vprašanja zavarovalstva in niso v pristojnosti države. Tak je npr. londonski sporazum med nacionalnimi biroji (*Uniform Agreement between Bureaux*), ki se nanaša na t. i. *zeleno karto* – mednarodno listino o zavarovanju motornih vozil proti odgovornosti za škodo, povzročeno tretjim osebam v domačem in tujem prometu. Dolžnosti iz tega sporazuma opravlja Biro zelene karte, ki je samostojna organizacijska enota združenja z lastnim organom upravljanja, z lastno strokovno službo in vodjem strokovne službe.

Z namenom razvoja svojega poslovanja, strokovnega upravljanja zavarovalnih poslov in profesionalnega ravnanja so zavarovalnice leta 1999 sprejele zavarovalni kodeks.

Z njim so se obvezale k spoštovanju načela trga, tržne konkurence na lojalnih in korektnih temeljih, ekonomike zavarovanja in poslovne morale s ciljem nuditi stranki kvalitetno zavarovalno zaščito.

POVZETEK

- **Zavarovalne posle v Republiki Sloveniji lahko opravlja le zavarovalnica s sedežem v RS, podružnica tuje zavarovalnice in zavarovalnica države članice, ki ustanovi podružnico na območju RS, pod pogojem, da pridobijo ustrezna dovoljenja. Nihče drug ne sme opravljati zavarovalnih poslov.**
- **Zavarovalnica sme opravljati samo zavarovalne posle. Izjemoma lahko opravlja tudi nekatere druge posle, ki so z zavarovalnimi v neposredni zvezi.**
- **Zavarovalnica je lahko organizirana samo kot delniška družba, evropska delniška družba (SE) ali kot družba za vzajemno zavarovanje.**

- **Zavarovalnica kot delniška družba lahko izbere dvotirni sistem upravljanja zavarovalnice z upravo in nadzornim svetom ali enotirni sistem upravljanja zavarovalnice z upravnim odborom.**
- **Zavarovalnica je lahko organizirana tudi kot družba za vzajemno zavarovanje, ki opravlja zavarovalne posle za svoje člane po načelu vzajemnosti.**
- **Zavarovalnica mora zagotoviti, da vedno razpolaga z ustreznim kapitalom glede na obseg in vrste zavarovalnih poslov, ki jih opravlja, ter tveganja, ki jim je izpostavljena pri opravljanju teh poslov (kapitalska ustreznost).**
- **Zavarovalnica mora oblikovati zavarovalno-tehnične rezervacije.**
- **Združevanje in povezovanje subjektov, ki sicer nastopajo v vlogi konkurenta, ko delujejo na zavarovalnem trgu, je pomembno s strokovnega vidika ter z vidika enotnega zastopanja skupnih interesov. S tem namenom se zavarovalnice povezujejo v okviru Slovenskega zavarovalnega združenja (SZZ).**

Vprašanja

1. *Kdo lahko opravlja zavarovalne posle v Republiki Sloveniji?*
2. *Razloži razliko med zavarovalnico kot delniško družbo in družbo za vzajemno zavarovanje.*
3. *Ali lahko v Republiki Sloveniji poslujejo tudi zavarovalnice iz tujine?*
4. *Naštej in opiši instrumente za obvladovanje tveganj.*
5. *Kaj predstavlja Slovensko zavarovalno združenje?*
6. *Kaj je Biro zelene karte?*
7. *Kakšna je vsebina Zavarovalnega kodeksa?*

6 NOTRANJI IN ZUNANJI NADZOR ZAVAROVALNIC

Namen zavarovalnega nadzora je predvsem zagotavljanje stabilnosti finančnega trga in varstvo potrošnikov. Zavarovalnice, ki z zavarovalnimi premijami zbirajo in vlagajo v gospodarstvo velika finančna sredstva, morajo poslovati stabilno in v skladu z veljavnimi predpisi in s ciljem, da so sposobne pravočasno in v celoti poravnati prevzete pogodbene obveznosti do oseb, s katerimi imajo sklenjene zavarovalne pogodbe.

Kontroli uresničevanja svojih ciljev in poslanstva je namenjen tudi nadzor nad poslovanjem posameznih zavarovalnic, ki je obravnavan v tem poglavju.

6.1 NADZOR NAD ZAVAROVALNICAMI

Za nadzor nad zavarovalnicami je določen tako notranji kot zunanji nadzor.

6.2 NOTRANJA REVIZIJA

Zavarovalnica mora organizirati notranjo revizijo kot samostojni organizacijski del, ki je neposredno podrejen upravi zavarovalnice ter funkcionalno in organizacijsko ločen od drugih organizacijskih delov zavarovalnice.

Naloga notranje revizije je izvajanje stalnega in celovitega nadzora nad poslovanjem zavarovalnice.

Namen notranje revizije je preverjanje, če zavarovalnica:

- opravlja zavarovalne posle pravilno in skladno z zakonodajo;
- vodi poslovne knjige, sestavlja knjigovodske listine, vrednoti knjigovodske postavke in sestavlja računovodska ter druga poročila v skladu z zakonodajo;
- vodi register zavarovalnih zastopnikov, ki na podlagi zaposlitve oziroma drugega pravnega razmerja v zavarovalnici opravljajo posle zavarovalnega zastopanja.

Notranja revizija opravlja notranje revidiranje poslovanja v skladu s strokovnimi načeli in standardi notranjega revidiranja, kodeksom poklicne etike notranjih revizorjev ter pravili delovanja notranje revizije, ki jih v soglasju z nadzornim svetom sprejme uprava zavarovalnice.

Notranja revizija mora uskladiti metode svojega dela z delom zunanjih revizorjev zavarovalnice, ki pregledujejo letne računovodske izkaze oziroma opravljajo posebno revizijo

na zahtevo Agencije za zavarovalni nadzor oziroma posebno ali izredno revizijo na podlagi določb zakona, ki ureja prevzeme.

Za opravljanje nalog notranjega revidiranja mora zavarovalnica zaposliti **najmanj eno osebo**, ki je pridobila naziv revizor, preizkušeni notranji revizor oziroma pooblaščen revizor, v skladu z zakonom, ki ureja revidiranje.

Osebe, ki opravljajo naloge notranjega revidiranja, v zavarovalnici **ne smejo opravljati nobenih drugih nalog**. Nalog notranje revizije ne smejo opravljati člani uprave zavarovalnice.

Če notranja revizija pri pregledu poslovanja ugotovi, da zavarovalnica krši pravila o obvladovanju tveganj ter ji zaradi tega grozi nelikvidnost ali nesolventnost ali je ogrožena varnost poslovanja oziroma zavarovalcev, zavarovancev ali drugih upravičencev, **mora o tem nemudoma obvestiti upravo zavarovalnice**.

Če notranja revizija pri pregledu poslovanja ugotovi, da uprava zavarovalnice krši pravila o obvladovanju tveganj, mora o tem nemudoma **obvestiti tudi nadzorni svet**.

6.3 ZUNANJI NADZOR

V teoriji sta znana predvsem dva modela zunanjega zavarovalnega nadzora:

- **sistem formalnega nadzora**. Obseg nadzora je omejen zgolj na kontrolo finančnega stanja zavarovalnice, zlasti stanja solventnosti (plačilne sposobnosti);
- **sistem materialnega nadzora**. Obseg nadzora predstavlja tudi preverjanje samih zavarovanj – kontrola splošnih in posebnih zavarovalnih pogojev ter podlage za določitev premije.

V Republiki Sloveniji je zagotovljen sistem **formalnega nadzora**, izvaja pa ga Agencija za zavarovalni nadzor (AZN).

Nadzor nad zavarovalnicami opravlja Agencija za zavarovalni nadzor z namenom preverjanja, **če zavarovalnice spoštujejo pravila o obvladovanju tveganj in druga pravila**, določena z zakonodajo.

Agencija za zavarovalni nadzor opravlja nadzor tudi nad pravnimi osebami, povezanimi z zavarovalnico, če je to potrebno zaradi nadzora nad poslovanjem zavarovalnice.

Agencija za zavarovalni nadzor opravlja nadzor nad zavarovalnicami na naslednje načine:

- s spremljanjem, zbiranjem in preverjanjem poročil in obvestil zavarovalnic in drugih oseb, ki so dolžne poročati Agenciji za zavarovalni nadzor oziroma jo obveščati o posameznih dejstvih in okoliščinah;

- z opravljanjem pregledov poslovanja zavarovalnic;
- z izrekanjem ukrepov nadzora po tem zakonu.

V primeru ugotovljenih nepravilnosti lahko AZN ukrepa zoper zavarovalnico, ki krši določena pravila, in sicer z naslednjimi ukrepi:

- odreditvijo odprave kršitev;
- odreditvijo dodatnih ukrepov;
- odvzemom dovoljenja;
- izredno uprava;
- prisilno likvidacijo zavarovalnice;
- z odločanjem o razlogih za stečaj zavarovalnice.

6.4 AGENCIJA ZA ZAVAROVALNI NADZOR

Agencija za zavarovalni nadzor (AZN) je ustanovljena na podlagi Zakona o zavarovalništvu. Cilj državne nadzorne institucije na področju zavarovalništva je zmanjševanje in odpravljanje nepravilnosti v zavarovanju, varovanje interesov zavarovalcev in omogočanje delovanja zavarovalnega gospodarstva ter pozitivnega vplivanja le-tega na celotno gospodarstvo.

AZN je pravna oseba, ki je pri izvrševanju svojih nalog in pristojnosti samostojna in neodvisna.

6.4.1 Naloge in pristojnosti AZN

Zakon o zavarovalništvu določa, da nadzor nad zavarovalnim trgom v Republiki Sloveniji izvaja AZN.

AZN izvaja nadzor nad zavarovalnicami, zavarovalno-zastopniškimi, zavarovalnimi posredniškimi družbami, zavarovalnimi zastopniki ter zavarovalnimi posredniki. AZN je pristojna tudi za nadzor nad pravnimi osebami, povezanimi z zavarovalnico, če je to potrebno zaradi nadzora nad poslovanjem zavarovalnic, in dodaten nadzor nad zavarovalnico v zavarovalniški skupini ter zavarovalnim in mešanim zavarovalnim holdingom.

AZN je v letu 2000 pridobila nove naloge ne samo s širšimi pristojnostmi in večjim obsegom nalog po Zakonu o zavarovalništvu, pač pa tudi z uveljavitvijo Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju – ZPIZ-1, po katerem je pristojna za izdajo dovoljenj pokojninskim družbam in za izvajanje nadzora nad njihovim poslovanjem.

K navedenim nalogam je potrebno dodati še pristojnost AZN za pripravo in izdajo podzakonskih predpisov na podlagi Zakona o zavarovalništvu.

Glede na navedeno lahko naloge AZN razvrstimo na pet osnovnih področij:

- izdaja dovoljenj, soglasij, mnenj, odločb in odredb zavarovalnicam, zavarovalno-zastopniškim družbam, zavarovalno-posredniškim družbam, zavarovalnim zastopnikom in posrednikom, bankam za opravljanje storitev zavarovalnega posredovanja, Slovenskemu zavarovalnemu združenju, zavarovalnicam v zavarovalniški skupini, pokojninskim družbam;
- spremljanje, zbiranje in preverjanje poročil in obvestil zavarovalnic in drugih oseb, ki so po določbah Zakona o zavarovalništvu oziroma drugih zakonov dolžne poročati Agenciji oziroma jo obveščati o posameznih dejstvih in okoliščinah;
- opravljanje pregledov poslovanja zavarovalnic in pokojninskih družb;
- izrekanje ukrepov nadzora po Zakonu o zavarovalništvu;
- priprava in izdaja podzakonskih predpisov na podlagi Zakona o zavarovalništvu.

POVZETEK

- **Namen zavarovalnega nadzora je predvsem zagotavljanje stabilnosti finančnega trga in varstvo potrošnikov.**
- **Za nadzor nad zavarovalnicami je določen tako notranji kot zunanji nadzor.**
- **Zavarovalnica mora organizirati notranjo revizijo kot samostojni organizacijski del, ki je neposredno podrejen upravi zavarovalnice ter funkcionalno in organizacijsko ločen od drugih organizacijskih delov zavarovalnice.**
- **V Republiki Sloveniji je zagotovljen sistem formalnega nadzora, izvaja pa ga Agencija za zavarovalni nadzor (AZN).**
- **Nadzor nad zavarovalnicami opravlja Agencija za zavarovalni nadzor z namenom preverjanja, če zavarovalnice spoštujejo pravila o obvladovanju tveganj in druga pravila, določena z zakonodajo.**
- **AZN je pravna oseba, ki je pri izvrševanju svojih nalog in pristojnosti samostojna in neodvisna.**

Vprašanja

1. *Kakšen je namen nadzora nad zavarovalnicami in kdo ga izvaja?*
2. *Katere vrste nadzora nad zavarovalnico poznamo?*
3. *Kakšne so naloge in pristojnosti Agencije za zavarovalni nadzor?*
4. *Katera so osnovna področja delovanja Agencije za zavarovalni nadzor?*
5. *Revizor, ki je zaposlen pri zavarovalnici, pri pregledovanju poslovanja ugotovi določene nepravilnosti in na njih opozori upravo zavarovalnice. Za kakšen nadzor gre? Opiši še druge primere nadzora zavarovalnice!*

7 VARSTVO KONKURENCE

Konkurenca je gospodarska kategorija, ki pomeni pravno zagotovljeno možnost zavestnega prilagajanja podjetij tržnim razmeram, z namenom zagotovitve čim boljšega tržnega položaja, ki se običajno izkazuje v dobičku in trajni navzočnosti na trgu.

Učinkovita konkurenca je eden od osnovnih pogojev za normalno delovanje tržnega gospodarstva. Pri tem velja omeniti, da konkurenca ni nekaj, kar se zgodi samo po sebi, temveč je stopnja njene učinkovitosti odvisna tako od udeležencev na trgu kakor tudi od tistih, ki oblikujejo ustrezno politiko konkurence ter zagotavljajo njeno varstvo, vse skupaj pa lahko opredelimo kot odraz konkurenčne kulture.

Pri uveljavljanju in varovanju konkurence ima pomembno vlogo država. Pravna pravila preko ustreznih usposobljenih organov, ki jim je poverjena skrb za varstvo konkurence in preko učinkovitega izvajanja teh pravil konkurence na trgu v praksi, na uporabniku prijazen način jasno določajo okvire nastopanja na trgu.

Konkurenca na trgu temelji na **svobodni gospodarski pobudi**, ki jo zagotavlja tudi Ustava RS in katere nosilka je fizična (samostojni podjetnik posameznik) ali pravna oseba (osebna ali kapitalska družba). Organizacijo in pravni položaj udeležencev na trgu ureja **Zakon o gospodarskih družbah (ZGD-1)**.

Svobodne gospodarske pobude se ne sme omejevati, ji je pa smotrno začrtati potreben okvir, da se tovrstne pobude ne zlorabljajo na škodo konkurence, konkurentov in potrošnikov.

Konkurenčno pravo predstavlja nabor predpisov, ki urejajo nastop in pravila medsebojnega tekmovanja udeležencev na trgu.

Za konkurenčno pravo sta pomembna predvsem: **Zakon o preprečevanju omejevanja konkurence (ZPOmK-1)**¹² in **Zakon o varstvu konkurence (ZVK)**¹³.

¹² Zakon je v elektronski obliki dostopen na naslovu: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200940&stevilka=1922>.

¹³ Zakon je v elektronski obliki dostopen na naslovu: http://www2.gov.si/zak/zak_vel.nsf/zakposop/1993-01-0816?OpenDocument.

Za nastopanje udeležencev na trgu v razmerju do potrošnikov je pomemben **Zakon o varstvu potrošnikov (ZVPot)** in pa tudi **Zakon o zavarovalništvu (ZZavar)**, ki vsebuje tudi nekaj določb glede razmerja do potrošnikov na področju zavarovalništva.

Poleg omenjenih zakonskih predpisov je za nastopanje na trgu pomemben še **Obligacijski zakonik (OZ)**, drugi podzakonski predpisi ter **dobri poslovni običaji**, ki so se sčasoma izoblikovali pri nastopanju na trgu.

7.1 KONKURENČNO PRAVO

Varstvo konkurence je predmet obravnave t. i. *konkurenčnega prava*, ki je nastalo in se razvijalo kot profesionalno pravo podjetnikov v njihovih medsebojnih stikih na trgu.

Konkurenčno pravo je del tržnega prava in ureja medsebojna razmerja med udeleženci na trgu, ki v tekmi za pridobitev komitentov oz. tekmi za njihovo ohranitev na trgu med seboj tekmujejo v svoji podjetnosti.

Konkurenčno pravo torej varuje konkurencu kot značilnost gospodarske ureditve in deluje tako v interesu družbe kot potrošnikov. Temeljna značilnost konkurenčnega prava je **prisilna narava norm**, ki določeno ravnanje zapovedujejo ali prepovedujejo z namenom zagotavljanja tržne discipline, in s tem delujejo **omejevalno**.

Konkurenčno pravo zagotavlja disciplino med udeleženci na trgu, njegovi učinki pa nanje delujejo **stimulativno**, saj konkurenčno pravo predstavlja predpogoj za učinkovito delovanje pravil konkurence, katerega rezultati se na koncu izkazujejo v korist za potrošnika: v ustreznem razmerju med ceno in kvaliteto blaga ali storitve ter v večji možnosti izbire.

Tako udeleženci na trgu med seboj tekmujejo s kakovostjo, boljšimi pogoji poslovanja in cenami.

Pomembno vlogo na področju varstva konkurence ima tudi Urad RS za varstvo konkurence ter Tržni inšpektorat RS, ki v skladu s svojimi zakonskimi pristojnostmi nadzirata izvajanje predpisov, ki urejajo pravila obnašanja udeležencev na trgu.

7.2 PREPOVED OMEJEVALNIH RAVNANJ

Zakon o preprečevanju omejevanja konkurence (ZPOmK-1) prepoveduje omejevalna ravnanja na trgu. Za omejevalna ravnanja gre predvsem v primeru sklepanja omejevalnih sporazumov ter pri zlorabi prevladujočega položaja na trgu.

7.2.1 Prepoved omejevalnih sporazumov

Za sklepanje omejevalnih sporazumov gre pri sporazumih, s katerimi bi se udeleženci na trgu usklajeno dogovarjali o pogojih in načinu poslovanja, s čimer bi okrnili konkurencu na trgu.

Po ZPOmK-1 so tako prepovedani in nični sporazumi med podjetji, sklepi podjetniških združenj in usklajena ravnanja podjetij, katerih cilj ali učinek je preprečevati, omejevati ali izkrivljati konkurenco.

Omejevalna ravnanja predstavlja predvsem:

- *neposredno ali posredno določanje nakupne ali prodajne cene ali drugih poslovnih pogojev;*
- *omejevanje ali nadziranje proizvodnje, prodaje, tehničnega napredka ali naložbe;*
- *določanje v razmerjih z drugimi sopogodbeniki neenakih pogojev za primerljive posle, če je s tem sopogodbenik postavljen v konkurenčno slabši položaj;*
- *dodatna zahteva pri sklenitvi pogodbe, da sopogodbeniki sprejmejo še dodatne obveznosti, ki po svoji naravi ali glede na trgovinske običaje niso povezane s predmetom te pogodbe;*
- *razdeljevanje trga ali virov nabave med udeleženci na trgu.*

Na področju zavarovalništva bi omejevalna ravnanja predstavljali predvsem sporazumi med zavarovalnicami o višini premije ali osnovnih pogojih opravljanja zavarovalnih storitev, sporazumi o omejevanju ali nadziranju medsebojnega poslovanja ter sporazumi o določitvi neenakih pogojev za enakovrstne storitve.

Prav tako bi omejevalna ravnanja predstavljale zahteve zavarovalnic, na podlagi katerih bi zavarovalci morali sprejemati dodatne izpolnitve, **ki ne bi bile v zvezi z zavarovanjem.**

ZPOmK-1 dovoljuje nekatere omejevalna ravnanja, ki so majhnega pomena. Prav tako lahko Vlada RS določi sporazume, ki so na posameznem področju dovoljeni (skupinske izjeme).

7.2.2 Prepoved zlorabe prevladujočega položaja

ZPOmK-1 prepoveduje zlorabo prevladujočega položaja enega ali več podjetij na trgu. Za prevladujoč položaj podjetja na trgu šteje, **če lahko posamezno podjetje ali več podjetij v znatni meri ravna neodvisno od konkurentov, strank ali potrošnikov.**

Pri ugotavljanju prevladujočega položaja se upošteva predvsem **tržni delež**, možnosti za financiranje, pravne ali dejanske vstopne ovire, dostop do dobaviteljev ali trga in obstoječo ali potencialno konkurenco.

Šteje se, da ima podjetje prevladujoč položaj, če je njegov tržni delež na trgu Republike Slovenije višji od 40 odstotkov. Prav tako se šteje, da ima dvoje ali več podjetij prevladujoč položaj, če je njihov tržni delež na trgu Republike Slovenije višji od 60 odstotkov.

Zlorabo prevladujočega položaja na trgu predstavlja zlasti:

- *posredno ali neposredno določanje nepoštenih prodajnih ali nakupnih cen ali drugih nepoštenih poslovnih pogojev;*
- *omejevanje proizvodnje, trgov ali tehničnega napredka v škodo potrošnikov;*
- *uporaba neenakih pogojev za primerljive posle z drugimi sopogodbniki, če je s tem sopogodbnik postavljen v konkurenčno slabši položaj;*
- *zahteva, da se za sklepanje pogodb sprejmejo dodatne obveznosti, ki po svoji naravi ali glede na trgovinske običaje niso povezane s predmetom teh pogodb.*

Pri zavarovalnici bi zloraba prevladujočega položaja pomenila, če bi posamezna zavarovalnica (ali več zavarovalnic skupaj) posredno ali neposredno pogojevala sklepanje zavarovalnih pogodb z nepoštenimi pogoji oz. da bi šlo za neupravičeno zviševanje ali zniževanje premije.

Za zlorabo prevladujočega položaja bi šlo lahko tudi v primeru uporabe neenakih pogojev za primerljive posle z drugimi zavarovalnicami, kar bi druge zavarovalnice zapostavljalo ali bi jih sililo v slabši konkurenčni položaj.

7.3 PREPOVED KONCENTRACIJE PODJETIJ

ZPOMK-1 prepoveduje tudi koncentracije, ki bistveno omejujejo učinkovito konkurenco, ko povzročijo ali lahko povzročijo določene učinke na trgu. Prepovedana je koncentracija podjetij na trgu, če bi to zmanjševalo učinkovito konkurenco.

Za koncentracijo gre pri trajnejših spremembah kontrole nad posameznim podjetjem, in sicer:

- pri združitvi dveh ali več predhodno neodvisnih podjetij ali delov podjetij ali
- kadar ena ali več fizičnih oseb, ki že obvladuje najmanj eno podjetje, ali kadar eno ali več podjetij z nakupom vrednostnih papirjev ali premoženja, s pogodbo ali kako drugače pridobi neposredno ali posredno kontrolo nad celoto ali deli enega ali več podjetij ali
- kadar dve ali več neodvisnih podjetij ustanovi skupno podjetje, ki opravlja vse funkcije samostojnega podjetja z daljšim trajanjem.

Za kontrolo nad podjetjem ali njegovim delom štejejo pravice, pogodbe ali druga sredstva, ki ločeno ali skupaj in ob upoštevanju okoliščin ali predpisov omogočajo izvajanje odločilnega vpliva nad tem podjetjem ali delom podjetja, in sicer zlasti:

- lastništvo ali pravice do uporabe celotnega ali dela premoženja podjetja;
- pravice ali pogodbe, ki zagotavljajo odločilen vpliv na sestavo, glasovanje ali sklepe organov podjetja.

Pri bankah, zavarovalnicah, hranilnicah ali drugih finančnih družbah, katerih običajne dejavnosti vključujejo trgovanje z vrednostnimi papirji ne gre za koncentracijo, ko začasno pridobijo poslovne deleže v podjetju zaradi njihove nadaljnje prodaje, pod pogojem, da ne uveljavljajo glasovalnih pravic, ki izhajajo iz teh poslovnih deležev, da bi vplivale na konkurenčno ravnanje tega podjetja, ali da uveljavljajo navedene glasovalne pravice samo zato, da bi pripravile prodajo teh poslovnih deležev, in se taka prodaja opravi v enem letu od pridobitve poslovnih deležev.

Rok enega leta lahko urad na zahtevo podjetja s sklepom podaljša, kadar podjetje izkaže, da prodaje ni bilo mogoče ustrezno izpeljati v predpisanem roku.

ZPOMk-1 prepoveduje koncentracije, ki bistveno omejujejo učinkovito konkurenco, zlasti kot posledico ustvarjanja ali krepitev prevladujočega položaja.

7.4 PREPOVED NELOJALNIH DEJANJ

Prepoved nelojalne konkurence je določena v Zakonu o varstvu konkurence (ZVK).

Nelojalna konkurenca je opredeljena kot dejanje podjetja pri nastopanju na trgu, ki je v nasprotju z dobrimi poslovnimi običaji in s katerim **se povzroči** ali **utegne povzročiti škoda** drugim udeležencem na trgu.

Kot dejanja nelojalne konkurence v primeru zavarovalnic bi štelo predvsem:

- *reklamiranje, oglašanje ali ponujanje zavarovanj z navajanjem neresničnih podatkov ali podatkov in izrazov, ki ustvarjajo ali utegnejo ustvariti zmedo na trgu, ali z zlorabo nepoučenosti ali lahkovernosti potrošnikov (neresnični oglasi);*
- *reklamiranje, oglašanje ali ponujanje zavarovanj ali omalovaževanje druge zavarovalnice s sklicevanjem na narodnostno, rasno, politično ali versko pripadnost;*
- *dajanje podatkov o drugi zavarovalnici, če ti podatki škodijo ali utegnejo škoditi ugledu in poslovanju druge zavarovalnice;*
- *prodaja zavarovanj z označbami ali podatki, ki ustvarjajo ali utegnejo ustvariti zmedo glede izvora, kakovosti ali drugih lastnosti zavarovanja;*
- *prikrivanje napak zavarovanj ali kakšno drugačno zavajanje potrošnikov;*
- *dejanja, usmerjena v prekinitev poslovnega razmerja z drugimi zavarovalnicami ali k preprečevanju ali oteževanju takih razmerij;*
- *neupravičeno neizpolnjevanje ali razdiranje zavarovalnih pogodb s kakšno zavarovalnico, da bi se sklenila enaka ali podobna zavarovalna pogodba z drugo zavarovalnico;*
- *oglaševanje navideznega znižanja premij in podobna dejanja, ki zavajajo potrošnike glede premije;*

- neupravičena uporaba imena, firme, znamke ali kakšne druge oznake druge zavarovalnice, ne glede na to ali je druga zavarovalnica dala soglasje, če se s tem ustvari ali utegne ustvariti zmeda na trgu;
- dajanje ali obljubljanje daril, premoženjske ali drugačne koristi drugi zavarovalnici, njenemu delavcu ali osebi, ki dela za drugo zavarovalnico, da bi se darovalcu omogočila ugodnost v škodo kakšne zavarovalnice ali potrošnikov;
- nepooblaščen uporaba storitev zavarovalnega zastopnika, predstavnika ali delavca druge zavarovalnice;
- pridobivanje zavarovalcev z dajanjem ali obljubljanjem nagrad ali kakšne druge premoženjske koristi ali ugodnosti, ki po vrednosti občutneje presega ceno zavarovanja, s katerim naj zavarovalec pridobi možnost nagrade;
- protipravno pridobivanje poslovne tajnosti druge zavarovalnice ali neupravičeno izkoriščanje zaupane poslovne tajnosti druge zavarovalnice.

Primer:

Zavarovalnica v svojih oglasih oglašuje, da bo vsakemu novemu zavarovancu, ki bo pri sedanji zavarovalnici odpovedal zavarovalno pogodbo in vsa zavarovanja prenesel k njej, podarila dodatni 40 % popust pri vseh zavarovanjih. Na podlagi oglasa posamezni zavarovanec odpove vsa zavarovanja pri konkurenčni zavarovalnici ter jih prenese k novi zavarovalnici, pri kateri pa se izkaže, da je dejansko upravičen le do popustov v višini 5 %.

7.5 NADZOR NAD KONKURENCO

Upoštevanje pravil konkurenčnega prava zagotavljata v okviru **prekrškovnega nadzora Urad RS za varstvo konkurence** in **Tržni inšpektorat RS**.

Urad RS za varstvo konkurence izvaja nadzor nad uporabo določb *ZPOmK-1*, spremlja in analizira razmere na trgu, vodi postopke in izdaja odločbe v skladu z zakonom, daje mnenje Državnemu zboru in vladi o splošnih vprašanjih iz svoje pristojnosti ter o izvajanju pravil konkurence vodi postopke o kršitvah.

Urad presoja domnevne omejevalne sporazume ter domnevne zlorabe prevladujočega položaja. Na podlagi priglasitve opravlja presojo skladnosti koncentracij s pravili konkurence in jih po opravljenem postopku odobri, prepove ali odobri s pogoji.

Tržni inšpektorat RS izvaja nadzor nad uporabo določb Zakona o varstvu konkurence (ZVK) v zvezi z dejanji nelojalne konkurence, tj. dejanj podjetij pri nastopanju na trgu, ki so v nasprotju z dobrimi poslovnimi običaji in s katerimi se povzroča ali utegne povzročiti škoda drugim udeležencem na trgu.

Za kršitev pravil konkurenčnega prava so predpisane tudi kazenskopravne in civilnopravne sankcije.

V okviru **kazenskopravnega varstva** gre predvsem za kazniva dejanja zoper gospodarstvo, kot jih predpisuje Kazenski zakonik RS (KZ-1; Ur. l. RS, št. 55/08) za naslednje primere.

- Za zlorabe monopolnega položaja (225. člen),
- za primer lažnega stečaja (226. člen),
- za neupravičeno uporabo tuje oznake ali modela (233. člen),
- za primer neupravičene uporaba tujega izuma ali topografije (234. člen),
- za nedovoljeno sprejemanje daril (241. člen),
- za nedovoljeno dajanje daril (242. člen).

V okviru **civilnopravnega varstva** lahko prizadeti udeleženci v prometu blaga ali storitev na trgu lahko s tožbo v pravnem postopku zahtevajo:

- prepoved nadaljnjih dejanj nelojalne konkurence,
- uničenje predmetov, s katerimi je bilo storjeno dejanje nelojalne konkurence,
- vzpostavitev prejšnjega stanja, če je to mogoče.

Če je bilo dejanje nelojalne konkurence storjeno s sredstvi javnega obveščanja ali na podoben način (npr. z lepaki, napisi na javnih krajih itd.) ali je dejanje prizadelo veliko udeležencev, lahko prizadeti udeleženec zahteva tudi objavo sodbe v sredstvih javnega obveščanja.

Poleg navedenega lahko prizadeti udeleženci zahtevajo tudi odškodnino po pravilih obligacijskega prava.

POVZETEK

- **Konkurenca je gospodarska kategorija, ki pomeni pravno zagotovljeno možnost zavestnega prilagajanja podjetij tržnim razmeram, z namenom zagotovitve čim boljšega tržnega položaja, ki se običajno izkazuje v dobičku in trajni navzočnosti na trgu.**
- **Konkurenca na trgu temelji na svobodni gospodarski pobudi.**
- **Konkurenčno pravo je del tržnega prava in ureja medsebojna razmerja med udeleženci na trgu, ki v tekmi za pridobitev komitentov oz. tekmi za njihovo ohranitev na trgu med seboj tekmujejo v svoji podjetnosti.**
- **Konkurenčno pravo zagotavlja disciplino med udeleženci na trgu, njegovi učinki pa nanje delujejo stimulatивно, saj konkurenčno pravo predstavlja predpogoj za učinkovito delovanje pravil konkurence, katerega rezultati se na koncu**

izkazujejo v korist za potrošnika: v ustreznem razmerju med ceno in kvaliteto blaga ali storitve ter v večji možnosti izbire.

- **Zakon o preprečevanju omejevanja konkurence (ZPOmK-1) prepoveduje omejevalna ravnanja na trgu. Za omejevalna ravnanja gre predvsem v primeru sklepanja omejevalnih sporazumov ter pri zlorabi prevladujočega položaja na trgu.**
- **Za sklepanje omejevalnih sporazumov gre pri sporazumih, s katerimi bi se udeleženci na trgu usklajeno dogovarjali o pogojih in načinu poslovanja, s čimer bi okrnili konkurenco na trgu.**
- **Prevladujoč položaj podjetja na trgu kot tak ni prepovedan, prepovedana je zloraba položaja, ker je s tem ogrožena konkurenca na trgu.**
- **ZPOmK-1 prepoveduje tudi koncentracije, ki bistveno omejujejo učinkovito konkurenco, ko povzročijo ali lahko povzročijo določene učinke na trgu. Prepovedana je koncentracija podjetij na trgu, če bi to zmanjševalo učinkovito konkurenco.**
- **Nelojalna konkurenca je opredeljena kot dejanje podjetja pri nastopanju na trgu, ki je v nasprotju z dobrimi poslovnimi običaji in s katerim se povzroči ali utegne povzročiti škoda drugim udeležencem na trgu.**
- **Upoštevanje pravil konkurenčnega prava zagotavljata v okviru prekrškovnega nadzora Urad RS za varstvo konkurence in Tržni inšpektorat RS.**

Vprašanja

1. *V katerih pravnih virih je urejeno področje varstva konkurence?*
2. *Kateri so instrumenti in naloge konkurenčnega prava?*
3. *Kdaj gre za omejevalne sporazume?*
4. *Navedi primer zlorabe prevladujočega položaja subjekta na trgu.*
5. *Kdaj gre za koncentracijo podjetij?*
6. *Kaj so to nelojalna dejanja?*
7. *Kdo opravlja nadzor nad konkurenco? Na kakšen način je zagotovljeno varstvo konkurence?*

8 VARSTVO POTROŠNIKOV

Potrošnik predstavlja najšibkejšega udeleženca na trgu, saj mu primanjkuje tako znanja kot informacij. Intenzivni gospodarski razvoj prinaša naraščanje ponudbe raznovrstnega blaga, s čimer se zmanjšuje preglednost trga, potrošnik pa je s tem postavljen v še bolj podrejen položaj nasproti večjim gospodarskim in drugim sistemom, ki obvladujejo položaj na trgu.

Obstoječa pravila obligacijskega prava in drugih pravnih vej kljub načelno poudarjeni enakopravnosti subjektov v medsebojnih razmerjih potrošnika kot šibkejšega subjekta v pravnem razmerju ne varujejo dovolj.

Potrošnik se kot pogodbeni stranka ali oškodovanec pogosto znajde v razmerju s partnerjem, ki je strokovno veliko bolj usposobljen, ekonomsko močnejši, bolj vešč nastopanja na trgu in boljši poznavalec pravnih norm. Že od začetka je kljub proklamirani enakopravnosti v slabšem dejanskem položaju.

Spoznanje, da obstaja med gospodarskimi subjekti in potrošniki dejansko neenak položaj v škodo potrošnika, je privedlo do ideje o posebnem varstvu potrošnika, na podlagi katere se je v zadnjih dveh desetletjih izoblikoval sistem posebnih pravnih pravil, ki predstavljajo korektiv k dejanski neenakopravnosti udeležencev na trgu.

Poglavje obravnava področje varstva potrošnikov s poudarkom potrošnika kot zavarovalca. Ob koncu poglavja je omenjeno tudi področje varovanja osebnih podatkov, ki je sicer samostojno področje, vendar pa se zaradi povezanosti z zavarovalcem kot potrošnikom obravnava na tem mestu.

8.1 POTROŠNIŠKO PRAVO

Pravno varstvo potrošnika zagotavlja »potrošniško pravo«, ki kot tako sicer s pravnoteoretičnega stališča ne predstavlja konsistentnega in zaokroženega sistema pravil o varstvu potrošnikov, temveč predstavlja nabor posebnih pravnih norm, ki varujejo potrošnika kot šibkejšo stranko obligacijskega razmerja (Ilešič, 1992, 610).

Bistvo potrošniškega prava je odstraniti tveganje in pospeševati ter podpirati interese potrošnikov. Poleg samih pravnih pravil ima veliko vlogo pri varstvu tudi vzgoja, izobraževanje in obveščanje potrošnikov. Učinkovit sistem varstva potrošnikov ima posredno pozitiven vpliv tudi na konkurenčnost gospodarskih subjektov.

Prizadevanja in uspehi potrošniškega varstva so lahko v posameznih okoljih oziroma državah dokaj različni. Različnost je pogojena s številnimi dejavniki, med katerimi so npr: ureditev države, stopnja razvitosti države in struktura prebivalstva, narodni dohodek na prebivalca in struktura posamezne oblike varstva potrošnikov.

Zaradi povezovanja gospodarstev posameznih držav v večje ali manjše celote v okviru svetovnega trga se je že pred več desetletji pokazala potreba tudi po varstvu potrošnikov zunaj posameznih državnih okvirov. V ta namen so se in se bodo tudi v prihodnje ustanovljale številne mednarodne organizacije, ki bodo skrbele za delno ali celovito varstvo potrošnikov, ki bo poenoteno v posameznih delih sveta.

Pravno varstvo potrošnikov je zagotovljeno na številnih področjih, npr.:

- varstvo kakovosti pri pridelavi in proizvodnji in prometu hrane (življenjskih potrebščin), surovin in predmetov splošne porabe;
- varstvo kakovosti določenih izdelkov in nekih drugih okoliščin za dajanje proizvodov v promet;
- posebna pravila v proizvodnji in pri dajanju določenih izdelkov v promet (npr. predpisi o nadzoru proizvodnje in prometa zdravil);
- predpisi o zaščiti človekovega okolja; varstvo potrošnikov v okviru zatiranja nelojalne konkurence;
- določanje kakovosti proizvodov in storitev s standardi; uporaba znakov, ki se nanašajo na kakovost;
- blagovne in storitvene znamke;
- urejanje cen;
- splošni pogoji poslovanja kot pravni vir;
- nedopustne špekulacije v blagovnem prometu;
- monopoliziranje, karteliranje, jamčevanje za stvarne napake, garancija za prodano stvar;
- **tudi za potrošnika, ki se znajde v vlogi zavarovalca pri sklepanju zavarovalne pogodbe z zavarovalnico.**

8.2 PRAVNO VARSTVO POTROŠNIKOV

Varstvo potrošnikov v Republiki Sloveniji ureja predvsem Zakon o varstvu potrošnikov (ZVPot), s tem ko ureja pravice potrošnikov pri ponujanju, prodajanju in drugih oblikah trženja blaga in storitev s strani podjetij in določa dolžnosti državnih organov in drugih subjektov, da te pravice zagotavljajo. Poleg navedenega zakona velja omeniti tudi Zakon o varstvu potrošnikov pred nepoštenimi poslovnimi praksami (ZVPNPP), ki določa ravnanja in opustitve podjetij, ki se štejejo za nepošteno poslovne prakse v razmerju do potrošnikov.

Potrošnik je vsaka fizična oseba, ki pridobiva ali uporablja blago in storitve za namene izven svoje poklicne ali pridobitne dejavnosti.

Sklepanje zavarovalnih pogodb z vidika ZVPot predstavlja opravljanje **finančne storitve**, za kar so določena posebna pravila glede pravic potrošnika, ko se ta znajde v vlogi zavarovalca.

8.2.1 Oglaševanje blaga in storitev

Oglaševanje blaga in storitev ne sme biti nedostojno ali zavajajoče. Oglaševalska sporočila morajo biti v jeziku, ki je potrošnikom na območju Republike Slovenije lahko razumljiv.

Nedostojno oglaševanje blaga in storitev pomeni oglaševanje, ki vsebuje sestavine, ki so žaljive ali bi lahko bile žaljive za potrošnike, bralce, poslušalce in gledalce, ali sestavine, ki nasprotujejo morali.

Zavajajoče oglaševanje, ki je namenjeno potrošnikom, je zavajajoča poslovna praksa v skladu z zakonom, ki ureja varstvo potrošnikov pred nepoštenimi poslovnimi praksami.

Oglaševanje, ki je namenjeno podjetjem ali lahko doseže podjetja, se šteje kot zavajajoče, če na katerikoli način, vključno s predstavitvijo, zavaja podjetja ali bi jih utegnilo zavajati in bi zaradi svoje zavajajoče narave verjetno vplivalo na ekonomsko obnašanje podjetij ali bi iz enakih razlogov škodilo ali bi utegnilo škoditi konkurentom.

Primerjalno oglaševanje je vsako oglaševanje, ki na kakršenkoli način, izrecno ali z nakazovanjem, določa identiteto konkurenta oziroma blaga ali storitev, ki jih ponuja konkurent.

Primerjalno oglaševanje je dovoljeno, če:

- ni zavajajoče;
- primerja resnične podatke glede blaga ali storitev, ki zadovoljujejo iste potrebe ali imajo enak pomen;
- objektivno primerja eno ali več objektivnih, namenskih ali predstavitvenih lastnosti glede takega blaga, tudi cene;
- ne ustvarja zmede na trgu med oglaševalcem in konkurentom ali med blagovnimi oziroma storitvenimi znamkami, trgovskimi imeni, drugimi znaki razlikovanja, blagom ali storitvami oglaševalca in konkurentov;
- ne diskreditira ali očrni blagovnih oziroma storitvenih znamk, trgovskih imen, drugih znakov razlikovanja, storitev, dejavnosti ali razmer konkurenta;
- pri izdelkih z označbo porekla blaga v vsakem primeru obravnava izdelke z enakim poreklom;
- se nelojalno ne okorišča z ugledom blagovne oziroma storitvene znamke, trgovskega imena ali drugimi znaki razlikovanja konkurenta ali s poreklom konkurenčnih proizvodov;
- ne predstavlja blaga ali storitev kot ponaredke ali kopije blaga, ki ima zavarovano blagovno oziroma storitveno znamko ali trgovsko ime.

Vsaka primerjava, ki se nanaša na posebno ponudbo, mora jasno in nedvoumno navajati datum prenehanja ponudbe. Če ponudba še ni pričela veljati, mora navajati tudi datum začetka obdobja, v katerem se uporablja posebna cena ali kaki drugi pogoji. Primerjava mora navajati, da posebna ponudba velja le za omejene količine blaga in storitev.

Oglaševanje ne sme vsebovati sestavin, ki povzročajo ali bi lahko povzročile telesno, duševno ali drugačno škodo pri otrocih ali sestavin, ki izkoriščajo ali bi lahko izkoriščale njihovo zaupljivost ali pomanjkanje izkušenj.

Če oglaševalsko sporočilo obsega posebne ponudbe (popuste, premije, darila in podobno), morajo biti le-te jasno prepoznavne, pogoji za njihovo pridobitev pa dostopni in jasni ter nedvoumno navedeni. Enako velja tudi za dovoljena nagradna tekmovanja ali igre na srečo.

8.2.2 Zavarovalni pogoji

ZVPot za zavarovalne pogoje kot pogodbene pogoje določa vse sestavine pogodbe, ki jih določi zavarovalnica, zlasti tiste, ki so določene v obliki formularne pogodbe ali splošnih pogojev poslovanja, na katere se pogodba sklicuje.

Zavarovalni pogoji zavezujejo zavarovalca kot potrošnika le, če je bil pred sklenitvijo pogodbe seznanjen z njihovim celotnim besedilom, pri čemer se šteje, da je bil zavarovalec seznanjen s celotnim besedilom zavarovalnih pogojev:

- če ga je nanje zavarovalnica izrecno opozorilo in
- če so mu bili dostopni brez težav.

Zavarovalni pogoji morajo biti jasni, razumljivi in v slovenskem jeziku. Nejasna določila se razlagajo v korist zavarovalca kot potrošnika.

Zavarovalni pogoji ne smejo biti nepošteni do zavarovalca kot potrošnika, ker so sicer nični.

Zavarovalni pogoji štejejo za nepoštene, če:

- *v škodo potrošnika povzročijo znatno neravnotežje v pogodbenih pravicah in obveznostih strank ali*
- *povzročijo, da je izpolnitev pogodbe neutemeljeno v škodo potrošnika ali*
- *povzročijo, da je izpolnitev pogodbe znatno drugačna od tistega, kar je potrošnik utemeljeno pričakoval ali*
- *nasprotujejo načelu poštenja in vestnosti.*

Zavarovalne pogoje je treba razlagati v povezavi z drugimi pogoji v isti pogodbi ali v drugi pogodbi med istima strankama in ob upoštevanju narave zavarovanja in vseh drugih okoliščin v zvezi s sklenitvijo zavarovalne pogodbe.

Za nepoštene določbe zavarovalnih pogojev veljajo predvsem tiste:

- *po kateri lahko zavarovalnica odstopi od zavarovalne pogodbe v vsakem primeru;*
- *s katero se potrošnik odpove pravici do uveljavljanja določenih ugovorov (npr. ugovor zaradi ničnosti, izpodbojnosti, neizpolnitve ali nepravilne izpolnitve zavarovalne pogodbe);*
- *po kateri premija ni določena ali ni dovolj določena;*

- ki izključuje odgovornost za škodo, ki jo je zavarovalnica ali oseba, za katero je zavarovalnica odgovorna, povzročila namenoma ali iz malomarnosti;
- s katero si zavarovalnica zagotovi neprimerno dolg rok za izpolnitev potrošnikovega naročila;
- s katero se zavarovalnici dovoljuje, da enostransko spremeni zavarovalne pogoje, ki so bistveni za zavarovalno razmerje;
- po kateri si zavarovalnica pridrži pravico odločati, ali je dobavljeno blago v skladu s pogoji iz pogodbe;
- s katero se določi pogodbeni kazen v korist zavarovalnice;
- s katero lahko zavarovalnica prenese svoje pogodbene obveznosti na tretjo osebo, ki v zavarovalni pogodbi ni bila navedena po imenu;
- s katero se na potrošnika prenese dokazno breme, ki ga po veljavnem pravu nosi zavarovalnica;
- ki od potrošnika zahteva plačilo nesorazmerno visokega nadomestila v primeru, ko potrošnik ne izpolni svojih pogodbenih obveznosti;
- ki zavarovalnici omogoča, da brez primernega odstopnega roka odstopi od pogodbe, sklenjene za nedoločen čas;
- ki zavarovalnici daje izključno pravico razlage pogodbenih določil;
- ki omejuje ali izključuje potrošnikove pravice do pravnega varstva, zlasti še določbe, ki potrošniku omejujejo dostop do dokaznega gradiva.

Primer:

V zavarovalni pogodbi je vsebovana določba, da zavarovalec lahko odpove zavarovalno pogodbo z enoletnim odpovednim rokom, pri čemer mora zavarovalnici v vsakem primeru plačati še pogodbeno kazen v višini enoletne premije. Zavarovalnici pa je v pogojih dana možnost, da odpove pogodbo v vsakem primeru brez odpovednega roka.

8.2.3 Opravljanje storitev

Zavarovalnica mora opravljati storitve na trgu v skladu z dobrimi poslovnimi običaji. Za dobre poslovne običaje veljajo tiste navade in pravila, ki so se izoblikovala v poslovnem svetu kot pravila dobrega gospodarstvenika in ki se morajo spoštovati pri nastopanju na trgu.

8.2.4 Prodaja zavarovalnih storitev pod enakimi pogoji

Zavarovalnica mora opravljati zavarovalne storitve za vse potrošnike pod enakimi pogoji. Zaračunavanje različnih premij posameznim zavarovalcem ni dovoljeno, če to ni predvideno v zavarovalnih pogojih in ceniku.

8.2.5 Zavarovalne pogodbe, sklenjene na daljavo

Za pogodbe, sklenjene na daljavo, štejejo zavarovalne pogodbe, ki so sklenjene med zavarovalnico in potrošnikom na podlagi organiziranega programa za ponujanje blaga ali

storitev na daljavo, ki ga vodi zavarovalnica in ki za namen sklenitve uporablja izključno enega ali več sredstev za komunikacijo na daljavo, vse do takrat in vključno s trenutkom, ko je pogodba sklenjena.

Sredstva za komuniciranje na daljavo so tista sredstva komunikacije, ki omogočajo sklenitev pogodbe tako, da ni potrebna istočasna fizična prisotnost pogodbenih strank.

Sredstva za komuniciranje na daljavo so zlasti: pisemske pošiljke in druge tiskovine, katalogi, telefonski pogovori, oglaševanje v tisku z naročilnico, televizijska prodaja, faksimile naprava, elektronska pošta in svetovni splet oziroma internet.

Zavarovalnica lahko uporablja sistem klicev brez posredovanja človeka, faksimile napravo, elektronsko pošto in drugo obliko elektronskega komuniciranja samo z vnaprejšnjim soglasjem posameznega potrošnika, ki mu je sporočilo namenjeno.

Pri telefonskih pogovorih mora oseba, ki v imenu zavarovalnice vzpostavi telefonski stik, na začetku vsakega razgovora s potrošnikom razkriti firmo in sedež zavarovalnice in jasno povedati, da gre za klic, ki ima komercialni namen.

Če potrošnik pri kateremkoli stiku, vzpostavljenim s sredstvom za komunikacijo, ki omogoča osebna sporočila, izjavi, da ne želi več prejemati sporočil na takšen način, mu podjetje ne sme več pošiljati nobenih sporočil, ki so namenjena sklenitvi pogodbe za dobavo katerekoli blaga ali katerekoli storitve.

Pri zavarovalnih pogodbah, sklenjenih na daljavo, mora potrošnik dobiti v času, ki je primeren glede na sredstvo komunikacije, najkasneje pa preden ga zavezuje pogodba ali ponudba z ZVPot, določene podatke:

- firmo in sedež zavarovalnice;
- bistvene lastnosti zavarovanja, vključno z najkrajšim rokom trajanja zavarovalne pogodbe;
- višino premije, vključno z vsemi davki in drugimi dajatvami in podrobnejšo ureditev plačila, ter načina in roka izpolnitve pogodbe,
- rok veljavnosti ponudbe in
- opis pravice do odstopa od pogodbe sklenjene na daljavo.

Pri zavarovalnih pogodbah, sklenjenih na daljavo, ima namreč potrošnik pravico, **da v štirinajstih dneh zavarovalnici sporoči, da odstopa od zavarovalne pogodbe, ne da bi mu bilo treba navesti razlog za svojo odločitev.**

Pri pogodbah o življenjskem zavarovanju, sklenjenih na daljavo, in pogodbah, sklenjenih na daljavo, ki zadevajo osebna pokojninska zavarovanja, je ta rok 30 dni.

Potrošnik pa nima pravice do odstopa pri zavarovalnih pogodbah za potovanje in prtljago ali podobnih kratkoročnih zavarovalnih pogodbah z veljavnostjo, krajšo od enega meseca.

Če se zavarovalna pogodba sklene v okviru storitev informacijske družbe (internet), zakon zahteva še navedbo dodatnih podatkov. V vsakem primeru je zavarovalnica, razen če se

zavarovalna pogodba sklene izključno z izmenjavo elektronske pošte ali primerljivih posameznih sporočil, dolžna potrošniku, takoj po prejemu ponudbe, potrditi ponudbo, in sicer v elektronski obliki, ter posredovati pogodbeno določila v obliki, ki zagotavlja njihovo hranjenje in kasnejšo uporabo.

Vsi podatki, katerih komercialni namen mora biti jasno izražen, morajo biti predstavljeni jasno in nedvoumno ter na način, ki je primeren glede na sredstvo komuniciranja na daljavo, pri tem pa je treba upoštevati načelo vestnosti in poštenja.

Zavarovalnica mora potrošniku v primernem času zagotoviti na primernem trajnem nosilcu podatkov omenjene podatke že v času, preden potrošnika zavezuje pogodba ali ponudba, če mu ti podatki niso bili dani na takšen način že prej.

Za primeren trajni nosilec podatkov velja tisti nosilec podatkov, ki potrošniku omogoča shranjevanje nanj naslovljenih podatkov tako, da so mu dostopni za kasnejšo uporabo v obdobju, primernem glede na namen podatkov, in ki omogoča nespremenjeno predstavitev shranjenih podatkov. Primerna oblika je predvsem pisno obvestilo.

Zavarovalnica mora zagotoviti še:

- pisno obvestilo o pravici do odstopa od zavarovalne pogodbe ter o načinu in pogojih izvrševanja te pravice oziroma pisno obvestilo, da potrošnik te pravice nima;
- naslov, kamor lahko potrošnik pošlje svoje ugovore, pripombe, zahtevke in izjave;
- pogoje za odpoved pogodbe pri pogodbah, sklenjenih za nedoločen čas, oziroma pri pogodbah, sklenjenih za čas daljši od enega leta.

Izjemoma lahko zavarovalnica izpolni omenjeno obveznost takoj po sklenitvi pogodbe, če je bila pogodba na potrošnikovo željo sklenjena z uporabo sredstva za komuniciranje na daljavo, ki ne omogoča predložitve podatkov in pogodbениh pogojev v navedeni obliki.

Potrošnik lahko kadarkoli v času pogodbenega odnosa zahteva predložitev pogodbениh pogojev na papirju. Poleg tega ima potrošnik pravico do spremembe sredstva za komuniciranje na daljavo, razen če je to nezdržljivo s sklenjeno pogodbo ali vrsto finančne storitve.

8.2.6 Prodaja zavarovalnih storitev na obroke

Zavarovalna pogodba lahko vsebuje tudi dogovor o obročnem plačevanju premije. Tak dogovor mora biti vedno sestavljen v pisni obliki. Pisno obliko predstavlja zapis na zavarovalni listini.

Iz pisnega dogovora za obročno plačevanje premije mora biti razviden skupni znesek vseh obročnih odplačil premije, všteti tudi tisto, kar je bilo plačano ob sklenitvi zavarovalne pogodbe, znesek posameznih obrokov, njihovo število ter njihovi roki, sicer lahko potrošnik odstopi od pogodbe.

Potrošnik ima pravico, da kadarkoli predčasno odplača ostanek dolgovane premije in to brez pogodbenih obresti.

Potrošnik lahko v vsakem primeru odstopi od pogodbe, če to pisno sporoči zavarovalnici v petnajstih dneh po podpisu zavarovalne pogodbe. Potrošnik se tej pravici ne more vnaprej odpovedati, vsako drugačno pogodbeno določilo pa je nično.

8.3 NOSILCI VARSTVA POTROŠNIKOV

Uresničevanje predpisov na področju varstva potrošnikov spremlja **Urad RS za varstvo potrošnikov**, ki je organ v sestavi Ministrstva za gospodarstvo.

Za varstvo se potrošnik lahko obrne tudi na organizacije potrošnikov (ki so vpisane v register potrošniških organizacij) ter tudi na varuha človekovih pravic.

Varstvo potrošnikov je interdisciplinarno in kompleksno področje, zato so v delo na tem področju vključeni različni resorji, številne stroke in institucije ter različni izvajalci. Ob tem je ključnega pomena, da so vsi nosilci varstva potrošnikov, tako tisti iz vladnih kot tudi tisti iz nevladnih organizacij, s programom na nacionalni ravni usklajeni in usmerjeni v iskanje skupnih sinergij v okviru istih splošnih ciljev:

- doseganje visoke ravni varstva potrošnikov, ki predstavlja skupni imenovalec vseh ciljev politike varstva potrošnikov;
- drugi, enako pomemben splošni cilj, je zdravje in varnost potrošnikov.

Urad RS za varstvo potrošnikov opravlja strokovne, upravne in razvojne naloge na področju varstva potrošnikov in naloge na področju izvajanja javnih služb, ki se nanašajo na vzgojo, izobraževanje in obveščanje potrošnikov in obsega predvsem:

- pripravo predpisov s področja varstva potrošnikov;
- pripravo strateških in programskih dokumentov;
- spremljanje izvajanja zakonodaje s področja varstva potrošnikov;
- pripravo javnih razpisov za izvajanje javnih služb;
- nadzor nad izvajanjem javnih služb;
- izdajanje dovoljenj za potrošniško kreditiranje;
- pripravo strokovnih mnenj, analiz, poročil, informacij in drugih gradiv s področja varstva potrošnikov;
- pripravo stališč k predlogom predpisov EU in sodelovanje pri pripravi aktov ter spremljanje drugih aktivnosti institucij Evropske unije na področju varstva potrošnikov;
- prenos zakonodaje Evropske unije s področja varstva potrošnikov v slovenski pravni red;
- strokovno sodelovanje in medresorsko usklajevanje v okviru Ministrstva za gospodarstvo in z drugimi ministrstvi;
- strokovno sodelovanje pri pripravi druge zakonodaje iz širšega področja varstva potrošnikov;
- strokovno sodelovanje z drugimi državnimi organi, institucijami, interesnimi združenji in zainteresirano javnostjo.

Uresničevanje določb *ZVPot* nadzira **Tržni inšpektorat RS** in drugi pristojni inšpekcijski organi v skladu s svojimi pooblastili.

Za kršitev določb *ZVPot* se z globo v višini od 3.000 do 40.000 EUR za hujše prekrške (1.200 EUR za lažje prekrške) kaznuje pravna oseba, samostojni podjetnik posameznik in posameznik, ki samostojno opravlja dejavnost. Prav tako se z globo od 1.200 do 4.000 EUR kaznuje za hujše prekrške (400 EUR za lažje prekrške) odgovorna oseba pravne osebe ali odgovorna oseba samostojnega podjetnika posameznika.

8.4 ZBIRANJE IN VAROVANJE OSEBNIH PODATKOV

Varovanje osebnih podatkov je sicer samostojno področje urejanja, vendar pa je zaradi povezanosti z zavarovalcem in zavarovancem kot potrošnikom omenjeno tem mestu.

Zavarovalnice in Slovensko zavarovalno združenje zbirajo, obdelujejo, shranjujejo, posredujejo in uporabljajo osebne podatke, potrebne za sklepanje zavarovanj in za likvidacijo škod, ki izvirajo iz zavarovanj, v skladu z **Zakonom o varstvu osebnih podatkov (ZVOP-1)** in posebnimi predpisi o zbirkah osebnih podatkov s področja zavarovanja (Zakon o zavarovalništvu – *ZZavar*; Zakon o obveznih zavarovanjih v prometu *ZOZP* ...).

Zavarovalnice in Slovensko zavarovalno združenje lahko vzpostavijo, vzdržujejo in vodijo naslednje zbirke osebnih podatkov:

- *zbirko podatkov o zavarovalcih,*
- *zbirko podatkov o škodnih dogodkih,*
- *zbirko podatkov za presojo zavarovalnega kritja in višine odškodnine.*

Organi, organizacije in posamezniki, ki imajo podatke oziroma zbirke podatkov iz prejšnjih odstavkov, morajo te podatke na pisno zahtevo posredovati zavarovalnici oziroma Slovenskemu zavarovalnemu združenju.

Podatki iz se shranjujejo 10 let po prenehanju zavarovalne pogodbe, v primeru nastanka škodnega dogodka pa 10 let po koncu obdelave škodnega dogodka. Po preteku roka za shranjevanje se morajo podatki iz zbirk podatkov izbrisati.

Zavarovalnica mora kot zaupne varovati vse podatke, dejstva in okoliščine, za katere je izvedela pri poslovanju s posameznim zavarovalcem oziroma zavarovancem oziroma drugim upravičencem iz zavarovanja.

Člani organov zavarovalnice, delničarji zavarovalnice, delavci zavarovalnice oziroma druge osebe, ki so jim v zvezi z njihovim delom v zavarovalnici oziroma opravljanju storitev za zavarovalnico na kakršen koli način dostopni zaupni podatki, imajo dolžnost varovanja zaupnih podatkov in teh podatkov ne smejo sporočiti tretjim osebam niti jih sami izkoriščati ali omogočiti, da bi jih izkoriščale tretje osebe.

Od zavarovalnice lahko zaupne podatke zahtevajo AZN oziroma drugi organi in sodišča, ki smejo podatke, ki jih pridobijo od zavarovalnice, uporabiti izključno za namen, zaradi katerega so bili podatki pridobljeni.

POVZETEK

- **Potrošnik je vsaka fizična oseba, ki pridobiva ali uporablja blago in storitve za namene izven svoje poklicne ali pridobitne dejavnosti.**
- **Varstvo potrošnikov v Republiki Sloveniji ureja predvsem Zakon o varstvu potrošnikov (ZVPot), s tem ko ureja pravice potrošnikov pri ponujanju, prodajanju in drugih oblikah trženja blaga in storitev s strani podjetij in določa dolžnosti državnih organov in drugih subjektov, da te pravice zagotavljajo.**
- **Sklepanje zavarovalnih pogodb z vidika ZVPot predstavlja opravljanje finančne storitve, za kar so določena posebna pravila glede pravic potrošnika, ko se ta znajde v vlogi zavarovalca.**
- **Oglaševanje blaga in storitev ne sme biti nedostojno ali zavajajoče.**
- **Zavarovalni pogoji morajo biti jasni, razumljivi in v slovenskem jeziku. Nejasna določila se razlagajo v korist zavarovalca kot potrošnika.**
- **Zavarovalnica mora opravljati storitve na trgu v skladu z dobrimi poslovnimi običaji. Za dobre poslovne običaje veljajo tiste navade in pravila, ki so se izoblikovala v poslovnem svetu kot pravila dobrega gospodarstvenika in ki se morajo spoštovati pri nastopanju na trgu.**
- **Uresničevanje predpisov na področju varstva potrošnikov spremlja Urad RS za varstvo potrošnikov.**
- **Zavarovalnice in Slovensko zavarovalno združenje zbirajo, obdelujejo, shranjujejo, posredujejo in uporabljajo osebne podatke, potrebne za sklepanje zavarovanj in za likvidacijo škod, ki izvirajo iz zavarovanj, v skladu z Zakonom o varstvu osebnih podatkov (ZVOP-1) in posebnimi predpisi o zbirkah osebnih podatkov s področja zavarovanja.**

Vprašanja

1. *Opiši pomen varstva potrošnikov. Kateri temeljni zakon ga ureja?*
2. *Kakšni morajo biti zavarovalni pogoji?*
3. *Navedi primere nepoštenih določb zavarovalnih pogojev.*
4. *Kdaj gre za zavarovalne pogodbe, sklenjene na daljavo?*

5. *Kdo so nosilci varstva potrošnikov?*
6. *Kaj mora zavarovalnica upoštevati pri zbiranju in uporabi zaupnih podatkov?*
7. *Kateri zakon ureja področje varovanja osebnih podatkov in na kakšen način?*

9 REŠEVANJE SPOROV IZ ZAVAROVALNIH RAZMERIJ

Eno izmed temeljnih načel obligacijskega prava je tudi načelo mirnega reševanja sporov, po katerem si morajo udeleženci v obligacijskem razmerju prizadevati, da rešujejo spore z usklajevanjem, posredovanjem ali na drug miren način.

Klasične sodne poti so za razreševanje marsikaterega spora pogosto lahko tudi povsem neprimerne v primerjavi z alternativnimi oblikami, ki lahko prispevajo h kvalitetnejši in učinkovitejši razrešitvi spora.

V zadnjem poglavju so predstavljene alternativne oblike reševanja sporov iz zavarovalnih razmerij, ki v zadnjem času pridobivajo na pomembnosti in lahko prispevajo h kulturni in kvalitetni rešitvi nesoglasja.

9.1 SHEMA IZVENSODNEGA REŠEVANJA SPOROV

Pravna ureditev reševanja sporov v potrošniških zadevah je ena izmed temeljnih nalog potrošniškega prava. Za primere, ko potrošniki nastopajo kot zavarovalci v zavarovalnih razmerjih, pa vsebuje tudi Zakon o zavarovalništvu (ZZavar) posebno določbo.

V členu 333. a ZZavar je zavarovalnicam naloženo, da morajo vzpostaviti t. i. *shemo izvensodnega reševanja sporov* med ponudniki zavarovalniških storitev in strankami (potrošniki).

Obliko in sestavo telesa, ki odloča v sporu, način ter postopek odločanja mora predpisati zavarovalnica s svojim notranjim aktom ter ga javno objaviti v dnevnem oziroma strokovnem tisku, ki je namenjen potrošnikom.

Omenjena določba člena 333. a ZZavar smiselno velja tudi za reševanje sporov med zavarovalnimi posredniki in potrošniki.

Zavarovalnica mora tudi v zavarovalnih pogojih objaviti informacijo o shemi izvensodnega reševanja sporov. Zavarovalnice morajo vzpostaviti tudi interni postopek za reševanje pritožb zavarovalcev.

Namen vzpodbujanja izvensodnega reševanja sporov je tudi, **da se v večji meri vzpostavi zavest, da je mirna, sporazumna rešitev spora pravna vrednota.**

Sporazumna rešitev je praviloma za obe stranki tudi vsebinsko sprejemljivejša in omogoča **trajnejšo in celovito ureditev razmerja med strankama.** Drugače kot s sodbo je mogoče s sporazumom zajeti tudi druge vidike spora, ki v tožbenem zahtevku niso tako izraženi, so pa lahko dejansko zelo pomembni in pravi vzrok nesoglasij med strankama. Izkušnje namreč kažejo, da je sodba v sodnem postopku pogosto **le uvod v nove spore med strankama.**

Shema izvensodnega reševanja sporov vključuje različne oblike izvensodnega reševanja sporov na področju zavarovalništva.

V okvir izvensodnega reševanja sporov na področju zavarovalništva sodijo:

- **interni pritožbeni postopek,**
- **varuh pravic s področja zavarovalništva,**
- **arbitražno reševanje sporov,**
- **mediacijsko reševanje sporov in**
- **razsodišče pri SZZ.**

9.1.1 Interni pritožbeni postopek

V skladu z določbo člena 333. a ZZavar morajo zavarovalnice vzpostaviti tudi interni postopek za reševanje pritožb zavarovalcev. V praksi so to pritožbene komisije, ki odločajo o pritožbah zavarovalcev in zavarovancev ter drugih oseb iz zavarovalnega razmerja zoper ravnanja in odločitve strokovnih služb zavarovalnice.

9.1.2 Varuh pravic s področja zavarovalništva

Varuh pravic s področja zavarovalništva deluje v okviru Slovenskega zavarovalnega združenja (SZZ) in je ustanovljen z Aktom o ustanovitvi in delu varuha pravic s področja zavarovalništva.

Varuha po izvedenem javnem razpisu imenuje in razrešuje skupščina združenja za dobo petih let z možnostjo ponovnega imenovanja.

Ob varuhu deluje tudi Svet varuha, ki ima tri člane, od katerih je en član predstavnik potrošnikov, drugi neodvisni strokovnjak s področja zavarovalništva, financ ali gospodarskega prava in tretji predstavnik zavarovalnic oziroma pozavarovalnic.

Predstavnika potrošnikov imenuje in razrešuje Zveza potrošnikov Slovenije, neodvisnega strokovnjaka s področja zavarovalništva, financ ali gospodarskega prava imenuje Agencija za zavarovalni nadzor in predstavnika zavarovalnic oziroma pozavarovalnic svet združenja.

Varuh odloča o sporih med strankami in zavarovalnicami, do katerih je prišlo zaradi nespoštovanja Zavarovalnega kodeksa ter drugih dobrih poslovnih običajev in temeljnih standardov zavarovalne stroke.

Varuh ne obravnava sporov iz zavarovalnih razmerij, ki bi glede na svoj pravni značaj in vsebino sodili v pristojnost odločanja sodišča.

Varuh je tako pristojen za oceno glede nepravilnih postopkov pri obravnavanju zahtevkov iz zavarovalnih razmerij, ni pa pristojen za materialno reševanje spornih razmerij, npr. obstoj zavarovalnega kritja za škodni dogodek oziroma ustreznost višine ponujene zavarovalnine.

9.1.3 Arbitražno reševanje sporov

Arbitraža je oblika nedržavna sojenja, ki črpa svojo jurisdikcijo iz dogovora strank, njena odločba pa je izenačena s pravnomočno sodno odločbo in je izvršljiva.

Spor iz zavarovalnega razmerja se lahko rešuje tudi pred stalnim ali priložnostnim rzsodiščem – arbitražo. Pri tovrstnem reševanju sporov lahko stranke sodelujejo pri izbiri rzsodnikov – arbitrov, njihova odločitev je obvezujoča, nadaljnji sodni spor pred sodiščem pa ni možen.

Stranke, ki želijo svoj spor rešiti pred arbitražo, morajo o tem predhodno skleniti posebni pisni sporazum. Arbitražni postopek je običajno hitrejši od sodnega.

Stranke si same izberejo arbitre s stalne liste arbitrov. Arbitraža ponuja možnost uporabe posebnih strokovnih znanj. Arbitražni postopek ni obvezno javen. Odločba arbitraže je dokončna in pravnomočna.

Običajno v konkretnih zadevah odločajo tričlanski arbitražni senati. Stranki v sporu imenujeta vsaka po enega arbitra z liste arbitrov, predsednika arbitražnega senata, ki je ugleden pravni strokovnjak, pa določi predsednik arbitraže.

Možnost uporabe arbitražnega postopka nastane takrat, ko se zavarovanec oziroma oškodovanec in zavarovalnica ne uspeta dogovoriti o poravnavi in zaključku postopka v zvezi s škodnim dogodkom ali zavarovalnim primerom. Zavarovalnica in zavarovanec – oškodovanec se tako dogovorita, da bo o predmetni zadevi odločala arbitraža.

Arbitražni postopek je enostopenjski, določa ga poseben pravilnik, ki je sestavni del arbitražne pogodbe.

Arbitražni postopek se prične s tožbo in odgovorom na tožbo, nadaljuje z vodenjem dokaznega postopka na ustnih obravnavah in konča z izdajo arbitražne odločbe.

Odločitev arbitraže je dokončna in pravnomočna, torej zoper njo ni pritožbe. Možnost sodne poti je omejena, možna je le v okviru tako imenovane tožbe za razveljavitev arbitražne odločbe.

Posamezne zavarovalnice lahko organizirajo tudi lastne arbitraže, npr. Stalna arbitraža pri Zavarovalnici Triglav d. d.

9.1.4 Rzsodišče pri SZZ

Rzsodišče je ustanovljeno v okviru Slovenskega zavarovalnega združenja z namenom, da nadzoruje izvajanje Zavarovalnega kodeksa s strani članic SZZ, presoja njegove kršitve v

odnosih med članicami združenja ter izreka ukrepe. Rzsodišče pri SZZ deluje na podlagi svojega poslovnika.

Zavarovalni kodeks so sprejele zavarovalnice z namenom razvoja svojega poslovanja, strokovnega opravljanja zavarovalnih poslov in profesionalnega ravnanja z željo, da poslovanje zavarovalnic temelji na upoštevanju načel trga, tržne konkurence na lojalnih in korektnih temeljih, ekonomike zavarovanja in poslovne morale, s ciljem nuditi stranki kvalitetno zavarovalno zaščito.

Določbe kodeksa so obvezujoče za vse zavarovalnice, ki poslujejo v Sloveniji in so sprejele kodeks. Vsaka zavarovalnica je dolžna seznaniti svoje redno zaposlene in pogodbeno vezane zavarovalniške delavce z določbami kodeksa in zagotoviti njihovo dosledno spoštovanje.

Rzsodišče je pri svojem delu samostojno in neodvisno. V primeru kršitve kodeksa odločajo rzsodniki, ki jih imenuje skupščina združenja vsakih pet let.

Rzsodniki odločajo v senatu, če senat ugotovi kršitev Zavarovalnega kodeksa, lahko izreče: ukor, javni opomin, predlog skupščini združenja o izključitvi članice združenja iz članstva združenja ter predlog Agenciji za zavarovalni nadzor za odvzem dovoljenja za opravljanje tiste vrste zavarovalnih poslov, pri katerih je prišlo do kršitve Zavarovalnega kodeksa. O izrečenih ukrepih se obvestijo vse zavarovalnice.

9.1.5 Mediacijsko reševanje sporov

Mediacija je oblika alternativnega reševanja sporov s pomočjo nevtralne strokovne osebe (mediatorja), ki ne more izdati zavezujoče odločbe, ampak s svojim delovanjem v neformalnem postopku udeležencem pomaga doseči sporazum, ki spor razrešuje oziroma na novo ureja medsebojne pravice in obveznosti.

Mediacijsko reševanje sporov iz zavarovalnih razmerij je urejeno s *Pravilnikom o delu mediacijskega centra in o postopku mediacij pri SZZ*.

Mediacija se izvaja prostovoljno, v vseh fazah postopka, in je primerna oblika za hitro reševanje sporov. Mediator je dolžan posredovati v sporu toliko časa, dokler udeleženci postopka napredujejo v smeri sklenitve poravnave in dokler je postopek še hiter in teče brez zavlačevanja. V nasprotnem primeru pa lahko mediator brez obrazložitve postopek mediacije zaključi.

Mediator, ki je sodeloval v neuspeli mediaciji, pozneje ne more na noben način sodelovati v drugih oblikah istega spora.

Postopek mediacije se lahko zaključi s pisno poravnavo, lahko pa mediator ali drugi udeleženci postopka izjavijo, da rešitev spora z mediacijo ni mogoča.

Primer iz prakse

Za nazorno razlago mediacije običajno služi primer spora med družbama Tropicana Orange Juices in Wilkin & Son. Obe podjetji sta zaradi napake pri registriranju naročila kupili celotni pridelek pomaranč nekega kmetijskega podjetja v Izraelu. Ko so predstavniki podjetij prišli po pomaranče v pristanišče, so lahko samo razočarani ugotovili, da so kupili isti tovor. Seveda sta obe družbi zahtevali celoten tovor. Upravi sta sestankovali, proizvodnja je čakala, angažirani so bili odvetniki, grozile so tožbe ... nato pa je nekdo predlagal, naj poskušajo spor rešiti s pomočjo mediacije. Vsaka stran je predstavila svojo zgodbo, mediator je opravil tudi ločene razgovore, nato pa so prišli do rešitve. Tropicana, ki pomaranče potrebuje za izdelavo pomarančnega soka, naj prva prevzame tovor, pomaranče stisne in shrani preostanek. Lupine in preostalo meso pomaranč naj nato prepelje v proizvodne hale podjetja Wilkin & Son, ki potrebuje prav te surovine za izdelavo svoje marmelade. Hkrati sta se podjetji dogovorili, da vsako plača samo polovico izraelskega tovara. Vse ostalo je zgodovina in predstavlja tipični primer t. i. »win-win« mediacije, za katero je značilno, da si stranki v sporu ne le pravično razdelita skupno pogačo, ampak obseg te pogače celo povečata v obojestransko zadovoljstvo.

Vir: Povzeto po Mediacija v gospodarskih sporih pri Okrožnem sodišču v Ljubljani

9.1.6 Sodno reševanje sporov

Stranka se s svojim zahtevkom lahko obrne na redno pristojno sodišče, ki v primeru, če spora ni možno rešiti izvensodno, v pravnem postopku reši spor.

V sodnih postopkih stranke praviloma zastopajo odvetniki, v manjših sporih stranke izjemoma lahko nastopajo same.

POVZETEK

- Zavarovalnice morajo vzpostaviti t. i. shemo izvensodnega reševanja sporov med ponudniki zavarovalniških storitev in strankami (potrošniki).
- Namen vzpodbujanja izvensodnega reševanja sporov je tudi v tem, da se v večji meri vzpostavi zavest, da je mirna, sporazumna rešitev spora pravna vrednota.
- Sporazumna rešitev je praviloma za obe stranki tudi vsebinsko sprejemljivejša in omogoča trajnejšo in celovito ureditev razmerja med strankama. Drugače kot s sodbo je mogoče s sporazumom zajeti tudi druge vidike spora, ki v tožbenem zahtevku niso tako izraženi, so pa lahko dejansko zelo pomembni in pravi vzrok

nesoglasij med strankama. Izkušnje namreč kažejo, da je sodba v sodnem postopku pogosto le uvod v nove spore med strankama.

- V okvir izvensodnega reševanja sporov na področju zavarovalništva sodijo: interni pritožbeni postopek; varuh pravic s področja zavarovalništva; arbitražno reševanje sporov; mediacijsko reševanje sporov in Rzsodišče pri SZZ.
- Vse zavarovalnice morajo vzpostaviti interni postopek za reševanje pritožb zavarovalcev, ki jih obravnavajo pritožbene komisije zavarovalnic.
- Varuh pravic s področja zavarovalništva odloča o sporih med strankami in zavarovalnicami, do katerih je prišlo zaradi nespoštovanja Zavarovalnega kodeksa ter drugih dobrih poslovnih običajev in temeljnih standardov zavarovalne stroke.
- Arbitraža je oblika nadržavna sojenja, ki črpa svojo jurisdikcijo iz dogovora strank, njena odločba pa je izenačena s pravnomočno sodno odločbo in je izvršljiva.
- Rzsodišče je ustanovljeno v okviru Slovenskega zavarovalnega združenja z namenom, da nadzoruje izvajanje Zavarovalnega kodeksa s strani članic SZZ, presoja njegove kršitve v odnosih med članicami združenja ter izreka ukrepe.
- Mediacija je oblika alternativnega reševanja sporov s pomočjo nevtralne strokovne osebe (mediatorja), ki ne more izdati zavezujoče odločbe, ampak s svojim delovanjem v neformalnem postopku udeležencem pomaga doseči sporazum, ki spor razrešuje oziroma na novo ureja medsebojne pravice in obveznosti.
- Stranka se s svojim zahtevkom lahko obrne na redno pristojno sodišče, ki v primeru, če spora ni možno rešiti izvensodno, v pravnem postopku reši spor.

Vprašanja

1. Kaj je »shema izvensodnega reševanja sporov«? Katere so naloge in pristojnosti varuha pravic s področja zavarovalništva?
2. Kaj je interni pritožbeni postopek?
3. Kaj je mediacija?
4. Razloži razliko med mediacijo in arbitražo.

10 LITERATURA IN VIRI

- Boncelj, J. *Zavarovalna ekonomika*. Maribor: Obzorja, 1983.
- Boncelj, J. *Zavarovalna tehnika: Del 1*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 1965.
- Cigoj, S. *Teorija obligacij: splošni del obligacijskega prava*. Ljubljana: Uradni list SR Slovenije, 1989.
- Cigoj, S. *Komentar obligacijskih razmerij: veliki komentar zakona o obligacijskih razmerjih, 2. in 4. knjiga*. Ljubljana: Uradni list SR Slovenije, 1984–1986.
- Flis, S. *Zbrani spisi o zavarovanju, IV. Knjiga*, Ljubljana: Slovensko zavarovalno združenje, GIZ, 1999.
- Goljar, S., in Ivanjko, Š. *Zavarovalno pravo*. Ljubljana: Vrhovno sodišče SR Slovenije, 1983.
- Grilc, P. et al. *Uvod v civilno in gospodarsko pravo*. Ljubljana: DZS, 1998.
- Ilešič, M. Celovito zakonsko varstvo potrošnika. *Podjetje in delo*, številka 6. Ljubljana: Gospodarski vestnik, 1992.
- Ivanjko, Š., et al. *Zavarovanje odgovornosti in reševanje sporov v zavarovalstvu*. Referati s posvetovanja v Lipici 3. in 4. aprila 1981, Ljubljana: Društvo za pravno-ekonomski razvoj zavarovalstva, 1981.
- Ivanjko, Š. *Uvod v zavarovalno pravo*. Maribor: Pravna fakulteta, 1999.
- Ivanjko, Š. *Zavarovanje pred odgovornostjo*. Ljubljana: Center za samoupravno normativno dejavnost, 1981.
- Jadek - Pensa, D. *Zavarovalna pogodba. V: N. Plavšak (ur.), Gospodarske pogodbe, druga knjiga*. Ljubljana: Gospodarski vestnik, 1994.
- Jakaša, B. *Pravo osiguranja*. Zagreb: Pravni fakultet u Zagrebu, Centar za stručno usavršavanje i suradnju s udruženim radom, 1984.
- Obligacijski zakonik z uvodnimi pojasnili Marka Ilešiča in stvarnim kazalom*. Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije, 2001.
- Pavliha, M., in Simoniti, S. *Zavarovalno pravo*. Ljubljana: Gospodarski vestnik, 2007.
- Sajovic, B. *Splošno o naravi zavarovalnega razmerja in splošno o zastopnikih*. Ljubljana: Pravna fakulteta, 1975.
- Ristin, G. *Zavarovalna pogodba. Izobraževanje zavarovalnih zastopnikov in posrednikov*. Ljubljana: Slovensko zavarovalno združenje, 2007.
- Slovensko zavarovalno združenje. *Pravilnik o delu mediacijskega centra in o postopku mediacij pri SZZ*. (citirano 27. 11. 2009). Dostopno na <http://www.zav-zdruzenje.si/docs/pravilnik.pdf>.
- Slovensko zavarovalno združenje. *Zavarovalni kodeks*. (citirano 27. 11. 2009). Dostopen na <http://www.zav-zdruzenje.si/docs/Kodeks.pdf>.
- Slovensko zavarovalno združenje. *Akt o ustanovitvi in delu varuha pravic s področja zavarovalništva*. (citirano 27. 11. 2009). Dostopno na <http://www.zav-zdruzenje.si/docs/varuh.pdf>.
- Šinkovec, J., in Tratar, B. *Obligacijski zakonik s komentarjem in sodno prakso*. Lesce: Oziris, 2001.
- Splošni pogoji za zavarovanje odgovornosti 01-ODG-01/06*. Adriatic Slovenica, zavarovalna družba d.d.
- Splošni pogoji za zavarovanje avtomobilskega kaska PG-aka/09-4*. Zavarovalnica Triglav, d.d.
- Šulejič, P. *Osiguranje od građanske odgovornosti*. Beograd: Institut za uporedno pravo, 1967.
- Veliki slovar tujk*. Ljubljana: Cankarjeva založba, 2002.
- Viršek, M. Nekaj bistvenih pojmov in značilnosti zavarovanja. *Obzornik*, 1998, št. 4.
- Zakon o varstvu potrošnikov (ZVPot). *Uradni list Republike Slovenije*, št. 20/98, 110/02.

Zakon o zavarovalništvu (ZZavar). *Uradni list Republike Slovenije*, št. 13/00, in podzakonski predpisi.

Projekt *Impletum*

Uvajanje novih izobraževalnih programov na področju višjega strokovnega izobraževanja v obdobju 2008–11

Konzorcijski partnerji:

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za šolstvo in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007–2013, razvojne prioritete Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja in prednostne usmeritve Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja.